

הישיבה הארבע-מאות ושמונה-עשרה של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"ו באדר התשמ"ח (15 במרס 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה — הצעת חוק המועצות האזוריות
(כחירת ראש המועצה), התשמ"ח — 1988, מסעם חבר הכנסת
דוד מגן.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכנסת בדבר
שינוי שם סיעה ושינוי בהרכב הסיעות. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:
אני פותחת בזה את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו
היום על שולחן הכנסת:

ב. שאילתות ותשובות

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אני מקווה שחבר הכנסת מגן איננו רואה את
הרצלייה-פיתוח כאזור פיתוח, גם אם יש מי שרואים אותה כך.
אשר לאילת, אמרתי כמפורש, שבשל בידודה של עיר
זו מתאים מאוד להקים בה מועדון הימורים, וכלכד שיהמרו בו
תושבי חוץ. ייתכן שאפשר למצוא כמה אתרים נוספים כאלה
בארץ, ולהחלי עליהם פיקוח מיוחד והגבלות מיוחדות. עד כה
לא דנו על כך בשום פורום מוסמך של ממשלת ישראל ובשום
ועדה מועדות השרים. אני אבדוק ואבחן את הנושא שהעלית
במסגרת הצוות הבין-משרדי העוסק בנושאי העיר אילת. ייתכן
שהיה בידי להרחיב את בדיקתו גם לאתרים נוספים.

3984. כוח העבודה בישראל

חבר הכנסת או' לין שאל את שר הכלכלה והתכנון כיום ג'
בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

בשבועות "עסקים" מיום 8 בדצמבר 1987 התפרסמה
רשימה מאת מנהל הרושות לתכנון כלכלי במשרדך. הרשימה
עוסקת בציבור הקשישים בישראל. הפורשים בגיל 65 מן
העבודה אף-על-פי שהמצב הבריאותי והאישי של חלק מהם
מאפשר להם להמשיך לעבוד ולתרום תרומה משמעותית
למשק.

ברצוני לשאול:

1. האם ערך משרדך ניתוח כולל ומקיף באשר
לכוח-האדם הבלתי מנוצל במדינת ישראל בהשוואה למדינות
אחרות במערב? אם כן — מה היו תוצאות מחקר זה?

2. מה הוא שיעור העובדים מתוך כלל האוכלוסייה
בישראל לעומת שיעורם באוכלוסייה בארצות אירופה?

3. מה הוא התוצר השנתי לנפש בישראל לעומת התוצר
השנתי לנפש בארצות אירופה?

4. מה הוא שיעור הנשים העובדות מתוך כלל אוכלוסיית
הנשים בישראל לעומת שיעורן בארצות אירופה?

5. מה הוא מספר העובדים במגזר השירותים הציבוריים
בישראל, ומה הוא שיעורן מתוך כלל האוכלוסייה? מה הם

היו"ר ח' גרוסמן:
אנחנו עוברים לשאילתות ותשובות. שר הכלכלה והתכנון
ישיב על שאילתות של חברי הכנסת, בבקשה.

3924. הימורים בישראל

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הכלכלה והתכנון כיום י"ח
בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987):

בעיתונות פורסם, שוועדת הכלכלה של הכנסת מעריכה כי
אזורי ישראל מהמרים בכמיליארד דולר בשנה: 300 מיליון
במפעלי ההימורים הרשמיים, 150 מיליון בבתי-קזינו בחוץ-
לארץ ו-550 מיליון במועדוני ההימורים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם מקובלת הערכה זו על משרדך?
2. מה היא עמדת המשרד בדבר הקמת מועדוני ההימורים,
פרטיים ורשמיים, ברחבי הארץ?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

1. אין בידי משרד הכלכלה והתכנון הערכה מדויקת על
היקף ההימורים של אזרחי מדינת ישראל.

2. משרד הכלכלה והתכנון תומך בהקמת מועדון הימורים
באילת לתושבי חוץ בלבד. המועדון יפעל בפיקוח ציבורי וחלק
מהכנסותיו יועד לפיתוח תשתית החידושים באילת.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, בשנים האחרונות, וכמיוחד בשנה האחרונה,
אנו עדים לכך שמשטרת ישראל מחקשה לאכוף את החוקים
בדבר מניעת ההימורים ומועדונים בלתי חוקיים שונים מצליחים
לפעול; המועדון שהתגלה לאחרונה בהרצלייה-פיתוח הוא
דוגמה לכך. מדוע לא תנקוט הממשלה פעולה יזומה וחכמה,
שחאפשר הקמת מועדונים כאלה באתרים מיוחדים, כדי
שאושר המדינה יצא נשכר?

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר.

הי"ר ח' גרוסמן:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אוריאל לין. אבקש בקצרה. השאלות והתשובה עליה היו ארוכות מאוד.

אוריאל לין (הליכוד):
אדוני השר, הנתונים שמסרת זה עתה מדאיגים אותי מאוד, ואני משוכנע שלא רק אותי. אני מתכוון לשיעור הנמוך מאוד של השתתפות בכוח העבודה ולתוצר הלאומי לנפש שהוא כדי מחצית מהמקובל בארצות אירופיות אחרות.

אני שואל: האם מכין משרד תוכניות ברורות לתקיפת בעיית יסוד זו? איך אפשר לתקוף את הבעיה? האם המסקנה שהגענו אליה בתשובה על שאלה 7 אינה חלקית בלבד, כהחשש בכך שאנחנו יודעים שבישראל עובדים מעט מאוד אנשים?

הי"ר ח' גרוסמן:
תודה. אדוני השר, אנה השב בקצרה, בנוסח כן או לא.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אשוב רק על השאלה, אם אנחנו מכינים תוכנית או אם כבר קיימת תוכנית. הזכרתי את תוכנית החומש שעיקרה הושלמו והיא עוסקת גם בסוגיה זו בצורה די מקיפה. אשמח להעמיד לרשותו של חבר הכנסת אוריאל לין את מה שהוכן עד כה ואת התוכנית השלמה, לאחר שתוצג בעוד כשישה שבועות בפני המועצה הציבורית, לתכנון לאומי.

הי"ר ח' גרוסמן:
תודה.

4174. תוכנית לפיתוח הגליל והגולן
חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הכלכלה והתכנון ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

ביוני 1987 הפצת בקרב שרי הממשלה וחברי הכנסת תוכנית מנומקת לפיתוח הגליל והגולן, להגברת ההתיישבות היהודית באזורים אלה ולחזוקת מבחינה כלכלית וחברתית. בתוכנית הצגת את הבעיות המיוחדות לאזורים האלה והצעת דרכים לפתרונן. בסופו של המסמך ציינת, שללא תקציב הולם אין כל אפשרות להחיש את ביצוע התוכנית. ידוע לי שהצעתך הוגשה לממשלה לשם דיון והחלטה, אך בתקציב שהוגש לנו לשנת 1988 לא מצאתי עקבות של התייחסות לה.

ברצוני לשאול:
האם קיים דיון בהצעתך, והאם נתקבלו החלטות? אם כן — מה הן?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
ב-29 בדצמבר 1987 הוחלט על סדר-יומה של הממשלה את הקווים לתוכנית פיתוח הגליל והגולן לשנות ה-90.

מטרות התוכנית לפיתוח הגליל והגולן לשנות ה-90 הן אלה: ראשית, להספק את ההגירה השלילית הנרחבת מיישובי הגליל, הנאמדת בשנים 1985 — 1986 ב-4,000 נפש — מספר ענק. אם נוסיף על מספר זה את מספרי המהגרים לגליל וממנו בשנת 1987, יעלה שיעור ההגירה השלילית בשלוש השנים הללו לכ-7,000 נפש. שנית, לחזק ולהגדיל את ההתיישבות בגליל ובגולן, ולחזק את כושר העמידה הכלכלי והחברתי של יישובי קו העימות.

הפעילויות העיקריות אשר יאפשרו מימוש יעדים אלה הן: יצירת תנאים כלכליים וחברתיים, אשר ימנעו נטיית תושבים מהאזור ימשכו אליו תושבים חדשים, על-ידי סיווג מחדש של אזורי הפיתוח ושל תנאי העידוד; פיתוח פרויקטים חדשים

הנתונים המקבילים לגבי המגזר העסקי? מה הם, לעומת זאת, הנתונים המקבילים לגבי ארצות אירופה?

6. מה הוא: על-פי הערכת משרדך, שיעור האבטלה הסמויה במשק הישראלי?

7. כיצד ניתן להסביר את רמת התוצר הנמוכה לנפש ואת הבוזבז של משאבי כוח-האדם בישראל, ומה הן תוכניות משרדך לתיקון מצב זה?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
1. במסגרת הכנת תוכנית החומש 1988 — 1992, ערך משרד הכלכלה והתכנון ניתוח כולל של כוח-האדם הבלתי מנוצל במדינת ישראל. בניתוח זה נמדדו כוח-האדם הבלתי מנוצל על-ידי שיעור האבטלה — כלומר, שיעור הבלתי מועסקים מכלל כוח העבודה — ושיעור ההשתתפות בכוח העבודה — כלומר, מספר האנשים המשתתפים בכוח העבודה מכלל האנשים בגיל העבודה. לפי תוצאות הניתוח שיעור האבטלה בישראל נמוך מזה הקיים ברוב ארצות אירופה וגבוה מזה הקיים בארצות-הברית. שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בישראל נמוך מזה שבארצות אחרות.

2. נכון לשנת 1986 שיעור העובדים מכלל האוכלוסייה בישראל הוא 34%, שיעור זה בארצות אירופה הוא: צרפת — 42%, גרמניה — 45%, איטליה — 41%, שוודיה — 51%.

3. נכון לשנת 1986 — כדאי לזכור שהשאלות נשאלה ב-14 בדצמבר 1987 — התוצר השנתי לנפש בישראל הוא 6,400 דולר. התוצר השנתי לנפש בארצות אירופה הוא: בריטניה — 9,600 דולר, צרפת — 13,100 דולר, גרמניה — 14,800 דולר, איטליה — 10,500 דולר, שוודיה — 15,700 דולר.

4. ב-1986 היה שיעור הנשים העובדות מכלל אוכלוסיית הנשים בישראל 26.2%. בארצות אירופה השיעור הוא: צרפת — 34.8%, גרמניה — 35.3%, אנגליה — 35.8%, איטליה — 28.2%. בערך כמו בישראל.

5. מספר העובדים בסקטור הציבורי בישראל בשנת 1987 היה 406,000, ובסקטור העסקי — כמיליון עובדים. הנתונים על ארצות אירופה הם: גרמניה — במגזר העסקי מועסקים 71.4% ובסקטור הציבורי 26.3%; הולנד — בעסקי 57.5% ובציבורי 29.1%; בלגיה — בעסקי 57.4% ובציבורי 28.8%; שוודיה — בעסקי 61.1% ובציבורי 36%; בריטניה — בעסקי 56.5% ובציבורי 24.5%. הרכב התעסוקה בישראל לפי מגזרים אלה דומה לזה הקיים באירופה.

6. אין למשרד הכלכלה והתכנון הערכה מדויקת, המצביעה על שיעור האבטלה הסמויה בישראל. דרך אגב, קשה מאוד להגדיר נתון זה. אפשר לנסות ולהגדירו כמצב שבו אדם אומנם מועסק בעבודה, אך תרומתו לתפוקת היחידה המעסיקה אותו פחותה מהתפוקה שהיתה מתקבלת לו היה משקיע מאמץ סביר, או לולא היה מיותר.

7. השיעור הנמוך של התוצר לנפש בישראל מוסבר על-ידי כמה הון לעובד הנמוכה. מדיניות באירופה, רמה טכנולוגית נמוכה בחלק מהמשק ואי-ניצול של הון מושקע בחלק מהמגזר הציבורי והעסקי. בתוכנית החומש לתקופה 1988 — 1992, המושלמת עתה על-ידי הרשות לתכנון לאומי וכלכלי, יפורטו קווי מדיניות שמטרתם האצת שיעור הצמיחה ושיפור במאזן החשבונות. התוכנית עוסקת גם בדרכים להקטנת השחיקה הקיימת בכוח-האדם המיומן והגדלת השימוש במוטוציאל הטמון בו.

3. האם נשקלת אפשרות להעמיד לדין את חבר הכנסת כהנא בשל עבירה זו?

4. האם יש בשידורי תעמולה מפלגתית ברשתות הטלוויזיה כבבלים משום עבירה? אם כן — מה יש בדעת המשרד לעשות בענין זה?

שר התקשורת ג' יעקבי:

1. משטרת ישראל היא הממונה על אכיפת החוק במדינה והיא המופקדת על איתור מפעילי השידורים כבבלים ועל העונשתם. משרד התקשורת, הממונה על ביצוע חוק הבזק, מסייע למשטרת ישראל כמיטב יכולתו הארגונית והמקצועית, אבל אין הוא יכול להחליף את המשטרה באכיפת החוק עצמו.

2. משרד התקשורת מסייע למשטרה בפעולות ובאמצעים העומדים לרשותו, בהפעלת מרכז לאיסוף מידע על תחנות הכבלים הפריטיות וכקצאת כוח אדם טכני, המתמחה למשטרה כשהיא מנתקת את התחנות לשידורי כבלים.

3. משטרת ישראל היא זו הממונה על העמדתם לדין של מפירי החוק.

4. כל השידורים הפריטיים בכבלים, לרבות שידורי תעמולה מפלגתיים, הם עבירה על חוק הבזק.

אוסף משפט אחד: מאחר שמתפרסמים מכרזים לשידורי טלוויזיה כבבלים בכל אזור הארץ, משיכה אדם לזיכרון באזור מסוים, ממילא תפעל המשטרה כאותו אזור ביתר שאת, כדי להבטיח את מימוש זכותו על-פי תנאי המכרז.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה.

4204. שירותי חברת הבזק ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה חבר הכנסת י' מצא שאל את שר התקשורת ביום כ"ט בשבט התשמ"ח (17 בפברואר 1988):

ביום א', י"ט בשבט התשמ"ח (7 בפברואר 1988) הודיעו אנשי חברת הבזק כי ניתנה לעובדיהם הוראה שלא לצאת לתפקודם. להתקנות (כ"ב) באזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה, מפאת הפרות הסדר.

ברצוני לשאול:

1. האם יודע השר שחברת הבזק לא נותנת שירות באזורי ישי"ע מפאת הפרות הסדר?

2. האם השר הוא שהנחה את חברת הבזק לנהוג כך?

3. האם בדעת השר למנוע הישגות מקרים שבהם אין החברה מספקת שירותים? אם כן — כיצד?

תשובת שר התקשורת ג' יעקבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עובדי חברת הבזק נותנים שירות באזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה כמו בעבר, מלבד מקרים שבהם מנחים אותם גורמי הביטחון לנהוג אחרת.

2. מעבר לכך אין ולא ניתנו כל הנחיות שלא לתת שירות.

3. אני מקווה שעניתי על כך בתשובתי על שאלות 1 ו-2.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה לאדוני השר. אבקש משר החקלאות להשיב על שאלות.

שיבאו לכלל ביטוי את התנאים הטבעיים בשטח, בעיקר בתחום החיירות; החשה של הקצאת האמצעים הנדרשים לביצוע תוכניות קיימות. קיימות עשרות תוכניות שאפשר להשלימן אם יוקצו לכך המשאבים הנדרשים; הקצאת אמצעים תקציביים והון-תקציביים לתכנון תוכניות חדשות ולביצוען; תיאום כל הגורמים הפועלים במרחב הזה.

התוכנית לפיתוח הגליל כוללת קווים לפיתוח בתחומי השיכון, התעשייה, החיידות, התחבורה והחקלאות. היא עובדה על-ידי כמה משרדי ממשלה, בהנחיית משרד הכלכלה והתכנון ובשיחוף המועצות האזוריות וראשי ערי הפיתוח. היא כוללת גם פרק מקיף, העוסק בפיתוח המגורים הערבי והדרוזי ללא כל אפליה וללא כל העדפה מבחינת תנאי העידוד.

לפי התחייבות שר האוצר שניתנה הבוקר, יידון הנושא בממשלה או בוועדת שרים לענייני כלכלה בתוך שבועיים מהיום. אני מקווה, שהוועדה תשכיל לאמץ את התוכנית הזאת וגם להגשימה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כבוד השר, אני שמחה מאוד לשמוע, שנבקע סוף סוף מועד לדיון בהצעה חשובה וחיונית, בעיקר לנוכח המציאות העגומה הקיימת בגליל. מחד גיסא יש בגליל תנאים טובים לפיתוח מבחינת תשתית ומבחינת אנשים שהיו מוכנים לבוא ולהתיישב בו, ומאידך גיסא חסרים תקציבים, שהם תנאי הכרחי לכל פיתוח.

מאחר שלא מצאתי בתקציב 1988 שום סימן, ולו הקטן ביותר, לכך שאכן מתכוונים לממש משהו מהתוכנית הזאת, אני מבקשת לדעת, האם בעקבות הדיון הזה יש לך הצעה — ולו בשלבים — לתקציב נוסף, שהוא התנאי למימושה?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

כפי שכבר ציינתי, ההצעה הזאת הועמדה על סדר-יומם של הממשלה זה לא כבר, והועברה ממנה לוועדת השרים לענייני כלכלה תוך התחייבות שהיא תידון בהקדם. הכוונה היא להגשים את התוכנית במסגרת התקציבים של המשרדים הקיימים, ולא על-ידי תקציב מיוחד ומרכזי למטרה הזאת. על כל משרד יהיה להגשים את חלקו בתוכנית במסגרת תפקידיו הרגילים.

עם זאת, לא אצטער אם תפנה ועדת הכספים של הכנסת, את תשומת לבם במיוחד לנושא הזה ותכטיח משאבים נאותים כדי שהתוכנית אומנם תוגשם.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. אנחנו עוברים לשאלות לשר התקשורת.

4162. תעמולת תנועת "כך" ברשתות הטלוויזיה כבבלים

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר התקשורת ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

לאחרונה פורסם, כי תנועת "כך" משרדת תעמולה גזענית באמצעות רשתות טלוויזיה כבבלים.

ברצוני לשאול:

1. מדרע אין מצליחים לאתר את מפעילי השידורים כבבלים ולהענישם?

2. אילו אמצעים מופעלים לשם כך?

שר החקלאות א' נחמקין:
מעולם לא היו התנכלויות לפועלים זרים שעבדו כחור,
ולכן אין לדבר על הפסקתן.

בני שליטא (הליכוד):
כך אמרו לי המתיישבים.

שר החקלאות א' נחמקין:
אין להטפח כשמיעת דברי המתיישבים בלבד.

3691. שטחי מרעה בכפר תמרה

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החקלאות ביום כ' בחשוון
התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

במכתב שנשלח לשר החקלאות, והעתק ממנו נשלח אלי
ב-14 באוקטובר 1987, מעלים בעלי העדרים בכפר תמרה את
התביעה לפתוח בפניהם שטחי מרעה, בעיקר באזור המזרחי
הדרומי-המזרחי של הכפר, אזורים אלה שימשו, שטחי מרעה
לפני קום המדינה.

כרצוני לשאול:

1. האם נבדקה פניהם זו של בעלי העדרים בכפר תמרה?
2. האם נענה השר, לבקשתם?

3. אם לא — האם מוכן השר לפעול כדי לפתוח את שטחי
המרעה הנ"ל בפני בעלי העדרים בכפר תמרה?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל הפניות של בעלי העדרים מועברות לוועדת קרקעות
ומרעה, והיא אשר מחליטה מי מבעלי העדרים יקבל שטח זה
או זה לצורך מרעה.

2. ראה תשובתי על שאלה מס' 1.

3. למעט השטחים הסגורים עלי ידי צה"ל, עומדים כל יתר
השטחים לרשות הוועדה לצורך חלוקתם בין כל בעלי העדרים.

4144. פעילות ללא רשיון של דיגים מעזה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החקלאות ביום ט"ו בשבט
התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

מאגיד הדיגים נמסר לנו כי לאחרונה החלו דיגים מעזה
להתפרס בחופי הארץ, הם עוסקים בדיג ללא רשיון, דבר זה
פוגע במפרנסים בעלי רשיון.

כרצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לבעיה הנ"ל?

2. אם כן — מה הם ממדיה?

3. מה עשה משרדך, או יעשה, לטיפול בבעיה?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד מודע לבעיה.

2. ממדי הדיג קטנים ביותר, נכון יותר להגדירם כמעשי
גנבה ולא כדיג בלא רשיון.

3. אנו נוהגים וננהג כלפיהם ככל חומרת הדין, זאת
בתקווה שאין בינינו משתפי פעולה עמם.

4199. ענף ההדרים בישראל

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר החקלאות ביום כ"ט בשבט
התשמ"ח (17 בפברואר 1988):

3688. ההשלכות של נושא המים במזרח התיכון

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החקלאות ביום כ' בחשוון
התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נאמר עלי ידי מנכ"ל משרדך, שנושא המים במזרח התיכון
עלול בעתיד לשמש עילה למלחמה או, לחלופין, לסייע בקידום
השלום.

כרצוני לשאול:

1. האם הדברים הללו מקובלים עליך?

2. עם מי יש למדינת ישראל חיכוכים בענייני מים, ובאילו
כמויות מדובר?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא שמעתי דברים אלו מפיו, אך אם הוא אכן אמר אותם
— דבריו אינם מקובלים עלי.

2. לישראל מקורות מים משותפים עם סוריה וירדן, אך
מדובר בכמות מים קטנה, ואין כל אפשרות שהנושא יהווה
עילה למלחמה, או לחלופין, יסייע בקידום תהליך השלום.

3689. מתיישבי עין-חצבה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר החקלאות ביום כ' בחשוון
התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

מסתבר כי אנשי עין-חצבה, מפרחי השממה, התקבלו
בברכת "כרוך-הבא" כאשר היו חלוצים והפסידו כספים, אולם
מדיניות משרדך כלפיהם השתנתה בעקבות הצלחתם.

כרצוני לשאול:

1. כמה טונות ירקות ופירות משווקת עין-חצבה בשנה?
האם יש לכמות זו השפעה מרגיעה על המדד ומשמעות לגבי
הייצור העצמי בישראל?

2. האם בדעת בכור השר להושיב בעין-חצבה המצליחה
אנשים שיקימו קיבוץ או מושב, במקום המתיישבים הנוכחיים
שהצליחו במקום שרבים נכשלו בו?

3. האם נכון הדבר שיזמי עין-חצבה הצליחו להשביח את
הגידולים ולהתאימם למליחות המים עד כדי קבלת יכולים
שופעים?

4. כמה תביעות משפטיות הגיש משרדך נגד חלוצי
עין-חצבה, ומאיה סוג?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:

1. מדובר בטונות רבות, אך אין להן שום השפעה ממתנת
על המדד, היות שאנו עושים הכול כדי שלא ייווצרו עודפי
ירקות בשוק. פונטציאל הייצור עולה בהרבה על יכולת הקנייה.

2. אין כל כוונה לפגוע באנשי עין-חצבה.

3. הצלחת הימים הללו אינה עולה או נופלת מהצלחת
מאות המתיישבים האחרים בערבה.

4. הם נתבעו על הלנת ערכים בניגוד לחוק.

הדיר ח' גרומן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

היו בזמנן, חלונות על התנכלויות של משרד החקלאות
לפועלים זרים שעבדו כחור בעין-חצבה ועיבדו את השדות.
האם חול המשרד מפעולות אלו?

3. אין מי שנושאים באחריות למצב. עם זאת, עד השנים האחרונות האמינו העוסקים בענף שבידינו הונים המתאימים לשיווק.

4. אנו משקיעים בשנים האחרונות מאמצים רבים במחקר ובפיתוח של זנים מבוקשים, וההצלחה אינה מבוטלת.

הי"ר ח' גרוסמן:

אני מודה לך, אדוני השר, על התשובות הממצות.

שר החקלאות א' נחמקין:

אני מודה גם לך, תשובות ממצות מוכאות דרך קבע. שכן, לאחר השקעת מאמץ, לאחר תיאום זמנים והכנת תשובות — באים לכאן ומעבירים אותן לפרוטוקול, כי החברים הנכבדים אינם מואילים לבוא ולשמע את התשובות על שאלותיהם.

הי"ר ח' גרוסמן:

אדוני השר, לפי מיטב ידיעתי, התשובה מועברת בכתב לשואל. היא אינה הולכת לאיבוד.

על-פי דיווחי העיתונות אמרת בעת ביקורך האחרון בגרמניה, כי נוכחת שם בכך שענף ההדרים בישראל מפגר ב־15 שנה אחרי יצרני פרי הדר אחרים המשווקים באירופה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדיווח בעיתונות?

2. אם כן — כמה ניכר פיגור זה?

3. מי נושא באחריות למצב זה של הענף?

4. אילו צעדים אתה נוקט כדי לשפר את המצב?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרסום בעיתונות הוא נכון.

2. הפיגור ניכר בתחום של פיתוח זנים מבוקשים בשוק.

ג. ציון יום הבראות העולמי;

סקירת שרת הבראות על פעולות משרד הבראות

הוויכוח שבו אנו נחונים לגבי תקציב משרד הבראות מצביע על פרשת דרכים שבמרכזה עומדת שאלת אופיה הציבורי, הפתוח והדמוקרטי של מערכת הבראות. לאמיתו של דבר, הוויכוח הוא בין שתי גישות בסיסיות: האחת — המבקשת למנוע הצבת מחסום כלכלי בפני שוויון ההזדמנויות והנגישות לקבלת שירותי בריאות; והשנייה — המבקשת להכפיף את מערכת הבראות למנגנון השוק כמנגנון מסדיר, מווסת, מקנה או מונע נגישות.

עלי לומר, כי ריכוז זה מותרף על-ידי משבר מתמשך הפוקד את מערכת הבראות, כמו גם על-ידי יכולת טכנולוגית הולכת וגדלה, הטומנת בחובה ברכה מרובה, אם גם מטילה עומס נוסף וכבד על המערכת.

צר לי כי גם בפגישה זאת עם שר האוצר טרם נמצאה הבנה לצורכי המערכת, והוויכוח נמשך ר"משך. המשבר במערכת הבראות שיש, לא אחת, נושא לדיון בכנסת ובועדותיה. אסתפק אפוא באזכור עיקרי הגורמים.

דומני, כי זהו משבר תלת-ממדי הקשור בשאלת המקורות הכספיים, כמבנה ובדפוסים של ניהול המשק, בתחום המקורות — בולטת העובדה כי בשעה שהמקורות העומדים לרשות מערכת הבראות הם סטטיים, הרי הציפיות, הזכאויות ואפשרויות הטיפול מתרחבות בהתמדה. במקביל, ניכרת בשנים האחרונות מגמה של צמצום השתתפות המדינה בהוצאה לבראות. אני מתרעמת על מגמה זו, שאין בה צדק והיא אינה מתאימת עם תהליך גידול האוכלוסייה והזדקנותה המואצת ועם מגמות התחלואה המכבידות.

אין ספק, כבוד היושב-ראש, שכל אלה מחייבים בחינה יסודית של היקף המקורות העומדים לרשות מערכת הבראות, לרבות חיפוש אחר מקורות נוספים, כמו הנהגת ביטוח משלים. ביטוח כזה, אשר חייב לשאת אופי כוללני, עשוי לממן תחומי טיפול ושירותים מתחכמים, אשר נוספו לסל השירותים בשנים האחרונות ומעמסים גורמי הוצאה ניכרים על המערכת.

בתחום המבנה — שאלת אופיו הכפול של משרד הבראות כגורם מנייטריאלי מחד גיסא, וכגורם המספק ומנהל ברומנית מערכת ענפה של שירותים מאידך גיסא —

הי"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: ציון יום הבראות העולמי וסקירת שרת הבראות על פעולות משרד הבראות. אבקש משרת הבראות לשאת את דבריה.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברשותך, אתחיל בסקירה ולאחר מכן אציין את יום הבראות העולמי.

הדיון בתקציב משרד הבראות מתקיים בימים סוערים ודוויי מתח. מטבע הדברים, האירועים סביבנו מרתקים אליהם את מלוא תשומת הלב, בשל משקלם של הנושאים הרי הגורל המונחים על כף המאזניים. טבעי אפוא, כי דעתנו ודאגתנו יהיו נתונות לאירועים אלה, למשמעויותיהם רבות הפנים ולהשלכותיהם האפשריות. המכנה המשותף שלנו משלב מערכה מתמשכת לקיום הביטחון והחיים: להבטחת החוק הסדר בשטחים הנמצאים באחריותנו; למאבק בלתי נלאה לקידום השלום ולהבטחת גבולות בני הגנה; לחתירה לשימור אופיה היהודי, הדמוקרטי והמתקדם של ישראל, ולחזוק ולביסוס המשק ויסודות הסולידריות החברתית — צירופם של כל אלה לכדי משימה אחת מציב לפנינו אתגר עצום ממדים.

דווקא על רקע תקופה זו על מערכת הבראות להיות ערוכה כראוי ומוכנה ככל עת להושיט עזרה ולהבטיח טיפול נאות לכל הדורשים זאת — הן בשל צרכים שוטפים עקב שינוי התחלואה, ועל אחת כמה וכמה בשל צרכים הגורמים מאירועי היערכות של מערכת הבראות ויכולתה לענות על צרכים אלה לוותה ומלווה בוויכוח נוקב בינינו לבין אנשי האוצר, ולא, חלילה, בשל התעלמותנו מן הצורך בראגה לאיתנות המשק והכלכלה. אני סבורה כי איתנות זו מותנית, בין השאר, בביטחון של כל אחד מאתנו, כי בעת הצורך מובטחים לו מיטב הטיפול, מיטב הכלים ומירב תשומת הלב.

אני שבה זה עתה מפגישה נוספת עם שר האוצר, שבה דנו על בעיות תקציב משרד הבראות לשנת 1988, כאשר על הפרק קיים חשש לשיבושים קשים נוספים במערכת הבראות בשל עיצומי הרופאים, עובדי המעבדות, המיקרוביולוגים והכימאים, עובדי מן-רד-ראדום ועוד.

חובה לכלול בבניית התקציב השנתי של משרד הבריאות מקדם קבוע, אשר יבטא את השינויים החלים באוכלוסייה; את מגמות התחלואה והתכונות פתרון ואת ממד הפחות והכלאי של הציוד והתשתית הלוגיסטית.

הסקירה השנתית של פעילות משרד הבריאות עומדת השנה בסימן שיכושם במערכת יחסי עבודה במערכת הבריאות, הנגרמים על-ידי קבוצות עובדים רבות הנאבקות על שיפור ברמות השכר ובתנאי העבודה.

מערכת מורכבת זו, שתפקידה ומטרתה לקדם את בריאותה של אוכלוסיית ישראל ולספק שירותי רפואה ברמה נאותה, נאבקות על מקומה בסדר העדיפויות הלאומי ועל הכלים והאמצעים שיעמדו לרשותה בשנת התקציב 1988/89 כדי למלא את תפקידה כנדרש.

משרד הבריאות סבור שיש הכרח בשינוי המבנה הארגוני, התפקודי והניהולי של מערכת הבריאות, דבר שיסייע בידה להתגבר על משברים ולמצוא פתרון לבעיות.

המשבר הפוקד את מערכת הבריאות נעוץ בראש ובראשונה בפעור ההולך וגדל בין הצרכים ההכרחיים של המערכת לבין האמצעים העומדים לרשותה. זוהי מערכת החייבת להבטיח לאוכלוסייה המקקת לשירותי בריאות את הטיפול הטוב ביותר, ובזמן הנכון, אסור גם להתעלם מהרגשת התסכול של העובדים במערכת הבריאות הממשלתית, המופלים לרעה לעומת העובדים במגזרים אחרים של המשק, על אף העובדה שהתנאי העסקה שלהם מחייבים רבים מהם לעבוד במשמרות, בהרגשה שבכדיהם נתון גורל החולים.

לראובני הרב, הופכים גם השכיתות והעצומים המתמשכים לתופעה שגרתית בעיני הציבור, הציבור הרחב מתחיל להתרגל לתופעה זו, והנפגעים והסובלים מכך הם החולים. במציאות זו חי משרד הבריאות, החוזר ומתחדש על המשך מצב זה, בהרגשה שאוהרותיו אינן זוכות לאחזקת קשבת. רק כך אפשר להסביר את אדישות האוצר לשכיתת הרופאים המרדמים, הנכנסת לחדש השביעי שלה, שביחה זו גורמת לא רק סבל לחולים שניתוחם נדחה, אלא גם הפסד של מיליונים רבים כתוצאה מהקטנת מספר הניתוחים ומהגדלת תור הממתנים.

לצד הצללים במערכת הבריאות יש גם קרני אור. ברצוני לציין בסיפוק את ההישגים שישאלם החברה בהם בתחום הרמה הרפואית, במחקר ובמדע, הודות להם נחשבת ישראל אחת המדינות המתקדמות בתחום זה, ומספר הרופאים הזוכים להוקרה בין לאומית הולך וגדל מדי שנה בשנה, בזכות ההתקדמות במדע ובברפואה עלתה תוחלת החיים, ניכרת ירידה משמעותית בתמותת תינוקות, וכמובן הושגו הישגים ניכרים בתחום הטיפול במחלות הלב, בסרטן ובמחלות כליות וכן שינויים משמעותיים בתחום הפוריות.

על כל אלה ראויים עובדי מערכת הבריאות להערכה ולהוקרה. אומנם אנו עדים לביקורות ולתלונות המושמעות מדי פעם בדבר טיפול לא נאות, אך לעומת זאת מתקבלים מדי שנה בשנה בבתי החולים מאות ואלפי מכתבי תודה והוקרה מחולים, שהיו מאושפזים בבתי חולים והחלימו ממחלותיהם והם כותבים ומודרים לפרוץ הציוד והסיעודי שטיפל בהם; את זאת אין איש מפרסם.

אני מלאת הערכה והוקרה לאגודות הידידים הפועלות ליד כל בתי החולים, בזכות פעילותם ופועלם לגיוס כספים, שהופנו לרכישת ציוד רפואי, להקמת מתקנים ולהרחבתם.

שאלה זו תובעת פתרון זה זמן רב. אני מבקשת לדווח לכנסת, כי הגענו לכלל תפיסה חדשה של הפרדה מוחלטת בין תפקידיו המיניסטריליים של המשרד לבין אספקת השירותים, אשר יאורגנו במסגרת של רשות אשפת ציבורית אוטונומית.

בימים אלה הגשתי לממשלה הצעה המפרטת את תפקידיה ואת דרכי הפעלתה של רשות אשפת, שתהיה שלב ראשון בדרך לחקיקת חוק רשות אשפת. אני מקווה שחוק זה יוכרז במהרה, עוד בפני הכנסת הנוכחית, והיא תוכל, טרם התפורתה, לקבל אותו אפילו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

אשר לדפוסי הניהול — אנו נוקטים צעדים ממשיים כדי להחליש את הגישה הריכוזית המגומת, לחזק את יכולת הניהול של יחידות השטח וליצור מוטיבציה בקרב דרג הניהול. מגמה זו של הענקת אוטונומיה ניהולית לבתי החולים וליחידות השטח האחרות היא רק צעד מובן מאליה לקראת כינון רשות אשפת. אני שמחה כי גם מגמה זו אינה מצטמצמת בתחום השירותים שבאחריות משרד הבריאות, אלא מתרחבת ואמורה להקיף גם את מוסדותיה של קופת החולים הכללית, אשר החליטה על כיזור המבנה הניהולי שלה.

גברתי היושב ראש, מן הראוי הוא כי אביא לידיעת הכנסת אחדות מהמגמות המסתמנות בשנים האחרונות בפעילות מערכת הבריאות — כל אלה משפיעות על היקף הביקושים ויוצרות את הלחץ על מקורות המערכת:

בשנים 1980 — 1987 גדלה האוכלוסייה בכללותה ב-12.5%, לעומת זאת, גדלה אוכלוסיית בני ה-65 ב-15% ואוכלוסיית בני ה-75 ב-45%. שיעור הביקוש לשירותי אשפת בקרב קבוצת אוכלוסייה זו, בני ה-75 — גדול פי 4.7 מממוצע הביקוש לשירותי אשפת. בני ה-75 מנו בשנת 1970 50,000 נפש, כ-1980 — 100,000 נפש, וב-1987 — 160,000 נפש. צאו וחשבו, חברי הכנסת, מהי מידת העומס מבחינת הפעילות ומבחינת ההוצאות הנגזרות מנתון זה כלכד.

מול הגידול הזה גדלו סעיפי הקניות הישירים של המשרד ויחידותיו ב-13.5%.

ואולם, האוכלוסייה והזדקנותה, הן רק פן אחד של ההתפתחויות שחלו בשנים האחרונות. בתקופה זו התרחש תהליך מואץ של הרחבת סל השירותים, ובראייה לאחור אנו מדמים כי התפתחות זו היתה בלתי נמנעת, בסך הכול היא נתנה ביטוי לצרכים הנובעים ממצב התחלואה וכן לפיתוח הטכנולוגי.

היחידות לטיפול נמרץ; הטיפול המיוחד כיילוד, המציל חי ילודים שמשקלם 700 גרם; כירורגית הלב הפתוח; הצנתורים והשתלת הבלונים; טיפולי הליטורטריפטור, המחליפים טיפולים כירורגיים; שיפור יכולת האבחון באמצעות הטומוגרפיה הממוחשבת; הפריות המבכנה; השימוש בלייזר בכירורגיה; הרחבת הפעילות בתחום ההשתלות בנושאי כליה, קוצבים, סורקים, מוח-עצם וכו' — כל אלה הם רק דוגמאות לשינויים המתמידים החלים ביכולת הטיפול, בהיקפו, באיכותו ובתוצאותיו. חברי הכנסת, הגידול בהוצאה על חלק כלכד מן הפעילויות המתוחכמות שמניתי לעיל מסתכם בלמעלה מ-100% בהשוואה להוצאה המקבילה ב-1980. ואנא זכרו, כי סעיפי הפעולה בתקציב משרד הבריאות גדלו בסך הכול ב-13.5%.

מכאן נובעת המסקנה הבלתי נמנעת, כי המערכת עשתה מאמץ אדיר של ספיגה, של התייעלות ושל אכילת מלאי, הגיעה עתה לקו אדום שאותו אין לעבור.

התפיסה הרווחת עתה בתחום קידום הבראות מבוססת על מעורבות רבה יותר של הפרט והקהילה בשמירת בריאותם. גישה זו מבקשת להעמיק את צעדי המניעה בתחומי התחלואה השונים ולהביא לגילוי המחלה בשלב מוקדם ככל האפשר, כדי למנוע התרפת מצבים וצורך בטיפול יקר ולעיתים מאוחר וחסר חכלית. מגמה חדשה זו מקבלת כבר עתה מקום ראוי בהיערכות המשרד ובתוכנית עבודתו לשנת 1988.

ארשה לעצמי לציין אחרים ממאפייניה של פעילות זו:

א. עריכת כמה ירדי בריאות בנגב, שיעסקו בנושאי בריאות, בשירותי בריאות ובחינוך לבריאות וישולבו באירועים קהילתיים רחבי היקף.

ב. השלמת תוכנית לאומית לחינוך לבריאות, המיועדת לבתי-ספר, והכללתה במסגרת תוכניות הלימודים וההדרכה במאות בתרספר בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות.

ג. הפיכת ירושלים ל"עיר בריאה" לפי החלטת מועצת העיר שנתקבלה על-פי מודל שפותח על-ידי איגון הבראות העולמי, השואף להפוך קהילות עירוניות שלמות לקהילות בריאות. שאיפה זו נתקבלה באהבה וכאהדה רבה בקרב ראשי השלטון המקומי, ועתה מתנהלים מגעים עם ראשי ערים נוספים על הרחבת הפעילות לקידום הבראות בערים חולון, רמת-גן, אשקלון ועוד.

ד. הקמת ירד בריאות מרכזי ב"בנייני האומה" שבירושלים במסגרת אירועי שנת ה'40 למדינה, ועריכת סימפוזיון לאומי ראשון ורכי-היקף בנושא קידום הבראות.

ה. הרחבת המערכת הציבורית נגד העישון וייזום פעילויות בתחום זה בבתי-ספר, בארגונים ציבוריים, בארגוני נוער, בכלי תקשורת ועוד.

ו. ארגון מבצעים של בדיקת גורמי סיכון למחלות לב וכלי הדם בקרב עובדים בכמה מיישובי הארץ ובתחומי התעשייה השונים.

ז. הפקת חוברת מיוחדת של "הרפואה" — הביטאון המקצועי של ההסתדרות הרפואית הישראלית — שתוקדש לקידום בריאות, במסגרת תוכנית הבראות לכלל בשנת 2000.

אין אלא אלא חלק קטן מהפעילויות המתוכננות במסגרת הרחבת מלחמת קידום הבראות, ש"חקיקי קבוצות" אוכלוסייה ביישובים רבים יותר ויותר. הרחבת מגמה זו עשויה אכן ליצור שינוי כיוון משמעותי באופי פעולתה של המערכת.

בצד בחינת יסודות המדיניות אנו בוחנים את דפוסי ההקצאה וחותרים להתאימה לאופי הפעילות, להיקפה ולמאפייניה בכל אחת מיחידות המשרד. בניגוד לדפוסי ההקצאה אשר רווחו בעבר, אנו מבקשים לבסס את תוכנית העבודה של יחידות המשרד על נוסחת הקצאה שונה, המשקפת את תוספת הפעילות הרפואית המאושרת מעבר לבסיס ההיסטורי של התקציב בתחומים מוגדרים: דיאלוג, ניתוחי לב פתוח, אנגיופלסטיקה, צנתורים, אונקולוגיה, טיפול נמרץ לידים, השתלת פרוקים, קיצור חורים בנושאים ספציפיים, הפעלת מתקנים חדשים וכדומה. תוספת זו תבטא מבטלת כמרוית ומחירים היראלי של נושאים אלה, הנמנים עם הנושאים המתומחרים במערכת.

חברי הכנסת, אני מבקשת לציין תחומים מספר שאנו מדיגשים בתוכנית העבודה שלנו לשנת 1988:

1. בתחום הגריאטרי — כימים אלה סיכמנו סופית את התוכנית הרב-שנתית לפתיחת שירותים סיעודיים-אשפוזיים,

הביאו אנדחת אלה לשיפור ביכולת תפקודם של בתי-החולים וסייעו לרווחתם של החולים. תקציב הפיתוח הדל של משרד הבראות לא יכול היה לצייד את בתי-החולים ולהקים מבנים חדשים, שיחליפו את הישנים, בלי עזרתן של אגודות הירידים. אני קוראת לאגודות למיניהן להרחיב את פעילותן, שיש בה ביטוי של הומניזם ואהבת האדם.

חברי הכנסת, ארשה לעצמי לעמוד על נושאים אחדים שיזמנו במשרד ומטרתם לתרום לשיפור תפקוד המערכת:

1. לאחר כמה שנות הפעלה, אנו בוחנים יסודות הסדר האשפוז האזורי, בייסיון להפיק לקחים המתבקשים בדרכי היישום. בחינה זו מתייחסת הן למשמעויות ההסדר לגבי הכסות הטיפול הרפואי והן לאספקטים המינהליים ולהסדרי התשלום הקשורים בדבר.

2. אנו נוקטים צעדים כדי לחזק את הבקרה על עבודתה של המערכת. אנו עושים זאת לגבי נושאים חיוניים, דוגמת היקף הפעילות הכיורוגית לסוגיה, היקף ההמתנה לפעילות זו ולשירות אבחון, דרכי קביעת סדר ההמתנה ורישומה ומעקב הידיון במקרים של תמותה ותוך כדי אשפוז.

3. אנו נוקטים צעדים לחיזוק יכולת הפעולה ולהרחבת בסיס הפעילות של בתי-החולים הממשלתיים הפרפריים. למרות המגבלה התקציבית החרפה, חזק הבסיס התקציבי של בתי-החולים אלה תעשה מאמץ לשיפור תנאי הטיפול, התפעול והתחזוקה בהם. במסגרת זו נעשית פעולה לסיוע המחלקות בבתי-החולים אלה ולהכרה אקדמית בהם ובבחנות דרכים למשיכת כוח אדם מיומן נוסף לאזורים הללו ולמניעת נטישת הסגל המשרת עתה בבתי-החולים הפרפריים. אין ספק כי חיזוק מנמות אלה יחייב הנהגת סוגי תמריץ שאינם קיימים עתה.

4. מגמת שילוב שירותי הרפואה המונעת האישית ושירותי הרפואה הקורטיבית בקהילה נכנסה לשלב מעשי. בכ"130 יישובים כפריים בכל אזורי הארץ מתבצע השילוב הלכה למעשה. מגמת השילוב תימשך, מתוך שאיפה לכלול יישובים נוספים במערכת.

5. מאמצי השיפור בתפקוד המערכת עוסקים במידה רבה ברענון דפוסי ארגון וניהול קיימים. במאמץ לקדם מגמות אלה מקט מהלך מואץ של מחשוב המערכת. מחשוב המערכת יהיה כלי מרכזי בתהליכי הניהול האוטונומי, בייסוס היכולת המשקית ובהעמקת הבקרה המרכזית.

כבוד הישבת-ראש, נדמה לי כי אחת ההתפתחויות המרכזיות באה לידי ביטוי בבחינת יסודות המדיניות של מערכת הבראות.

לשם כך הקמנו באוקטובר 1987 שישה צוותי משימה רב-מסוריים ורב-מקצועיים. צוותים אלה, העובדים באינטנסיביות, אמורים להגיש עד תחילת חודש מאי הקרוב סקירת מצב המלצות פעולה בשישה תחומים מקובצים, המעמידים את מכלול הנושאים המעוגן בהגדרה הרחבה של "מדיניות הבראות".

המלצות אלה ישמשו בסיס למדיניות בריאות ערבנית, המשקפת דרכים ואפשרויות חדשות. המלצות אלה ישמשו קרי מתאר למדיניות הבראות הלאומית ב"10-15 השנים הבאות.

כבר עתה ברור, כי נושא קידום הבראות יקבל מקום מרכזי ורגש בולט בפעילותה העתידית של המערכת.

הפעולה בין בתי החולים השונים בנושא תרומת איברים. כידוע, עיקר הבעיה שלנו כיום היא איחור התורמים הפוטנציאליים. יש כמה מועמדים לביצוע השתלות: הן של כבד והן של לב, והבעיה המרכזית היא מציאת התורמים המתאימים.

ועדה שמינית לנושא זה, בראשותו של ד"ר זכי שפירא מן המרכז הרפואי "בלינסון", המליצה על הצורך במרכז תיאום בין בתי החולים ובהגברת המודעות בקרב הציבור לצורך בתרומות איברים. אנו פועלים בשיתוף עם קרן אר"י ומשרד התחבורה לתוספת "ספח" לרשיון הנהיגה בנושא של תרומת איברים.

לכד מהשתלות כליות הנעשות בממדים ניכרים בבתי החולים "בלינסון", המהווה למעשה מרכז ארצי לנושא, מתבצעות במרכזים הרפואיים השונים בארץ השתלות פרקים. קרניות: עוד מוחצצם ועוד.

נושא נוסף שמן הראוי להציגו בפני הבית הוא נושא ההפרה החוץ-גופית. עד סוף שנה זו אושרו לנושא זה 14 יחידות בבתי החולים השונים ברחבי הארץ. עד סוף 1987 נולדו בישראל כ-500 תינוקות מכחנה, ויש לזכור שפעילות היחידות החלה רק בסוף-שנת 1981. זהו הישג ממדרגה ראשונה. עם זאת, עלי להזכיר כי עד עתה לא תוקצב הנושא כלל על-ידי האוצר ועיקר הפעילות מומנה על-ידי תרומות.

למותר לציין את המשמעות ההומנית של הנושא ואת משקלו הרמוגרפי הפוטנציאלי. הנתונים שבדינמו מצביעים על כך, שבישראל יש כ-30,000 נשים בגיל הפוריות הנמצאות מחוץ למעגל הילודה. רבות מאוד מתוכן — לפי הערכה, כ-20% ומעלה — עשויות ללדת בעקבות טיפול רפואי. הנושא הובא בזמנו בפני המרכז לדמוגרפיה, על-פי החלטת הממשלה, אך לצערי הרב עד היום אין החלטה למעשה.

עלות הפעלתה של תוכנית זו, במחירי 1987, מסתכמת ב-23 מיליון ש"ח. ברור כי הנושא חורג מיכולתה התקציבית של מערכת הבריאות, אך הוא ראוי בהחלט לשיקול דעת חוזר. מתוך גישה אוהדת, של הכנסת והממשלה.

חברי הכנסת, העניין האחרון שהייתי רוצה להתייחס אליו קשור בהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי אשר הוגשה בימים אלה כתזכיר למשרדי הממשלה על-ידי משרד הבריאות. הצעת חוק זו באה להשלים את מסכת החקיקה החברתית-הסוציאלית ולהבטיח שירותי בריאות לכול, בדומה להבטחת שירותי חינוך וכיטחון סוציאלי אישי, שהם מיסודות חברתנו. ביטוח בריאות, האמור להתבצע באמצעות קופות-החולים, אשר יוסמכו לכך על-ידי שר הבריאות, נועד להבטיח ביטוח לכלל האוכלוסייה, סל שירותים מוגדר, מקורות מימון קבועים ומוגדרים והסדרי תיאום במערכת הפלורליסטית. אין לי ספק כי חוק ביטוח הבריאות יצמיד את המערכת קדימה ויתרום לשפור עבודתה. אני רוצה לקוות כי תואץ גם חקיקת הצעת החוק הזאת, כדי שנוכל להביא את החוק ואף לסייע בחליכי החקיקה. עוד בחקופה הקצרה שנותרה לכנסת הנוכחית.

גברתי הושבת-ראש, כנסת נכבדה, הסקירה שהונחה על שולחן הכנסת פורטת יריעה רחבה של היקף פעילות המערכת, הדרכים אשר נאמרו, כעל-פה מוספים, עליה נדבק מרכז וממוקד. עם זאת, כל אלה מהווים רק ראש פרקים לפעילות הענפה הפרוסה בכל מקום ומבוססת על מאמץ קולקטיבי גדול של עובדי מערכת הבריאות. למרות המחסור, למרות הביקורת המתבקשת לעתים, ותוך כדי ריחוק על חיקן ההקצאה ועל

אשר התנהלו סביבה מגעים ממושכים בין שרת הבריאות לשר האוצר, תוכנית רחבת ממדים זו, אשר בעיצובה השתתפו משרדי הבריאות, הרווחה, האוצר, אש"ל — האגודה לתכנון ופיתוח שירותים למען הזקן, "משען" זקופת-חולים הכללית, מוספה-למערכת יותר מ-2,100 מיטות-לחולים סיעודיים, לחשושי, נפש ולחשושים, 285 מיטות-יום ושיפור מצבם של יותר מ-400 מיטות קיימות במרכזים הגריאטריים הממשלתיים, תוכנית זו מסתיימת באמצעים מתוק ביטוח סיעודי, וחלק ניכר מהפרויקטים הכלולים בה כבר הוגש וקיבל את אישור הוועדה המייעצת לענייני סיעוד.

כדי לצמצם פערים כרמה הפיסית בין המוסדות הפרטיים הסיעודיים לבין המוסדות הגריאטריים הציבוריים, הוסכם על תוכנית סיוע למוסדות לטיפול ממושך שבבעלות פרטית, אשר תופעל באמצעות אש"ל.

2. אשר למגזר הערבי, המשרד פעל בהתמדה לאינטגרציה של האזרחים הערבים והדרוזים בתחומי הפעילות השונים של מערכת הבריאות. הדברים אמורים בהמשך פיתוח השירותים ביישובים שונים, בקליטת רופאים במספר גדל והולך בבתי-החולים ובהגדלת מספר התלמידות בבתי-הספר לאחיות. במסגרת מגמות אלה קיים לראשונה קורס לאחיות בנות העדה הדרוזית. חלקן סיימו כבר את הכשרתן ונקלטו בעבודה.

כדי לקדם את השילוב ולסגור את הפערים הקיימים מונה יועץ לענייני בריאות במגזר הערבי, שהוא חושב הכפר אברסאן, ד"ר סעד, ותוכנית הפעולה אשר נועדה להגביר את מודעות האוכלוסייה לבעיות הבריאות, שמירתה וקידומה, כמו גם לכינונם של שירותים נוספים, השתקף בקדימות המשרד בתוכנית העבודה ל-1988.

3. בתחום הפסיכיאטריה יוקדש מאמץ עיקרי להעביר את מרכז הכובד מהטיפול המוסדי אל המגזר הקהילתי. תוכנית העבודה כוללת תוכניות טיפול יום, טיפולים טרום-מרפאתיים, תוכניות שיקום בקהילה, מרעודנים, הוסטלים ופתרונות דיוור מגן בקהילה.

כדי לשפר את רמת הטיפול בחולים המאושפזים במוסדות פסיכיאטריים במסגרת הסקטור הפרטי, נבחנה עדכנותם של התעריפים הנהוגים באשפוז חולים אלה. בחינה זו נועדה ליצור אחדות בטיפול ושיפור, וממצאיה כבר יושמו.

4. גברתי הושבת-ראש, אני מבקשת ליחד מלים מספר לבעיית השתלת האיברים, אשר הפכה בעיה אקוטית בחברה הישראלית. מספר הזקוקים להשתלות ולטיפול בחוץ-לארץ, המקבלים את אישור משרד הבריאות לכך, נמצא בעלייה. כידוע, במצוקתו התקציבית אין למשרד הבריאות כל אפשרות להשתתף במימון ההוצאות הכרוכות בטיפול בחוץ-לארץ, כמלואן או בחלקן, אך אין ספק כי הנושא טעון הסדרה ופתרון. כי הוא מעיק על כולם. הזכר יכול להישות במסגרת ביטוח משלים, ואני מאוד מאד ממליצה על הכיוון הזה. אפשר גם לכלול רכיב נוסף בדמי הביטוח הלאומי, או להקים קרן כפיקוח ציבורי, אשר תגייס אמצעים ממוסדות פרטיים בארץ ובחוץ-לארץ.

בנושא השתלות הכבד חל, לצערי, עיכוב. בתי-החולים "דב"ם" הודיעו על הקפאת הפרויקט בשלב הנוכחי. בשל כך חידשתי את עבודת הוועדה, שקבעה את המרכז הרפואי המתאים להשתלת כבד, ואני ממתינה לקבלת המלצותיה.

כמו כן, אנו עושים מאמץ ניכר להגברת המודעות ושיתוף

למחקר חברתי שימושי, עולה כי מאז נחקקו החקיקות להגבלת עישון נמצא אחוז המעשנים באוכלוסייה הבוגרת בירידה מתמדת — מ־36% לכ־30%, ורבותי חברי הכנסת, זהו הישג חשוב ורב־משמעות, בעיקר בהתייחס להיקף התחלואה במחלות, לב וסרטן, הנגרמות ברובן כתוצאה מעישון.

מזכיר טכני הם המקור היחיד לחשיפה לניקוטין. לצורך הרכ, נמצאו ריכוזים גבוהים של ניקוטין בדם של לא־מעשנים החשופים לעשן הסיגריות של אחרים. במחקרים שנערכו בשנתיים האחרונות הוכח בעליל כי "עישון כפרי" הוא הגורם השלישי בחומרתו למוות מסרטן הריאות. בישראל נפטרים בכל שנה יותר מ־600 בני אדם מסרטן הריאות. כ־85% מבין הלוקים במחלה ממארת זו עישנו במהלך חייהם. כ־10% נגנעו ממחלה זו על לא עוול בכפם, כתוצאה מעישון של אחרים. נתונים אלו ואחרים מדגיגים אותנו וחיבים להחריד כל אדם בישראל.

רבותי, במדינת ישראל מקפחים את חייהם אלפי בני אדם כתוצאה ישירה ועקיפה מעישון סיגריות — אם ממחלות סרטן, אם ממחלות כלי הנשימה הלב, גם בהשוואה לתחומי סיכון אחרים בחייו, כמו תאונות דרכים, נראה לי כי מדינת ישראל והממשלה אינן משקיעות די באמצעים למלחמה בעישון.

האמצעי העיקרי בתחום זה הוא הסברה ושכנוע, ולשם כך יש צורך בחקיקים ובכוח אדם מיומן. זהו אחד הנשאים אשר כל השקעה בזה מגיבה תועלת חיונית. עצום לאדם עצמו ולמשק המדינה. צאו וחשבו כמה מיליוני ימי עבודה אוכזים למשק בשל העיבודים של עובדים שנחשפו למחלות בגין העישון; כמה ימי אשפוז, אילו אמצעים ותיופות שעלותם עצומה מושקעים בחולים בטיפול בחולים אלה; כמה סבל נגרם לחולים ולבני משפחותיהם במהלך הטיפול הרפואי. כל אלה, ועוד סיבות רבות, חייבים לשמש לנו תמריד אזהרה של "עצור וחשוב". ניתן למנוע, או לפחות להקטין, את כל הנזקים הללו באמצעים פשוטים יחסית.

אני שבה ומעלה את הצעתי להטיל מס מיוחד על סיגריות ומזכיר טכני. ההכנסות ממס זה יפנו כולן לפרויקט למניעת עישון ולטיפול בחולים בחולים אשר נפגעו מעישון. דבר זה נעשה ברבות מהמדינות הנאורות בעולם, אשר ישראל שאפת להידמות להן. מפליא הדבר, אולי, אך הצעתי זו נופלת על אוזניים לא קשובות בקרב ראשי הציבור, והם עוד הוסיפו חטא על פשע: לפני כתודשים הפחית משרד האוצר את המסים על סיגריות תוצרת חוץ. כך אנו עדים לאחרינה לגידול ניכר בצריכת סיגריות יוקרתיות מתוצרת חוץ בקרב צעירים, זאת במקביל לעלייה קטנה בצריכת סיגריות יקרות מתוצרת הארץ. מכאן אנו למדים שהקטנת המסים על סיגריות אלה גרמה לעלייה ריאלית בצריכת סיגריות, לא להעדרת סוג אחד על פני האחר. אני רואה במדיניות זו של האוצר ושל משרד המסחר והתעשייה צעד חמור, הפוגע בבריאות הציבור, לא די בכך שהאוצר מקצץ בהתמדה בתקציב מערכת הבריאות, כאן הוא מוסיף אנשים למעגל צרכני שירותי הבריאות. לדעתי, יש להחזיר את המצב לקדמותו, ואת ההכנסות ממסים אלה להעביר לקרן שתיוחד למניעת עישון.

משרד הבריאות ויתר המוסדות והגופים הוולונטריים במערכת הבריאות מתמקדים השנה בהסברה ובמניעת עישון במקומות עבודה, במקומות ציבוריים, בקרב בני נוער וצעירים, ובעיקר בקרב נשים. כאן הסיכון הוא כפול: לאם וליילוד. אני קוראת לכל חברותי הנשים: תדלו מעישון ושמשו דוגמה למשפחה ולכל הציבור.

קביעת מקום ראוי יותר למערכת הבריאות במפת ההקצאה הלאומית — נדמה לי שכולנו בעלי חוב לאנשים אלה העושים בלא לראות להבטחת שלומנו. בשמי ובשם חברי הכנסת, אני רוצה לכרך את כל העושים במלאכת קודש זו.

נמנעתי בדברי מכל פולמוס ויצירת מחלוקת עם משרד האוצר. נעשה זאת במקום אחר. עם זאת, אני יכולה שלא לחזור ולהתיר על "הקו האדום" שאליו הגיע תקציב משרד הבריאות. הנני קוראת לכנסת לתת דעתה על כך ולחקן, במסגרת דיוני ועדת הכספים, את העוול אשר נגרם לתחום חיוני זה. אני בטוחה כי יוזמות החקיקה והשניונים בתחומי המקורות הכספיים, הניהול והמשק יאפשרו למערכת הבריאות למצות במידה גדולה עוד יותר את מלא יכולתה המקצועית, לרווחת המדינה ולרווחת תושביה.

גברתי היושבת־ראש, מאחר שנשיאות הכנסת, או ועדת הכנסת, החליטה על דיון משולב בסקירת פעולות משרד הבריאות ובנושא יום הבריאות העולמי, אני עוברת עתה לנושא יום הבריאות העולמי, ולאחר מכן יתקיים הדיון המשולב.

כבוד היושבת־ראש, כנסת נכבדה, סמלי אך רב ערך הוא היום הזה. במליאת הכנסת נדון היום על הערך הרב הטמון בטיפול מונע כדרך חיים נאותה לכך אדם, ובאמצעי הטוב ביותר לניהול מערכת כה רגישה כמערכת הבריאות. נעניתי ברצון לבקשת נשיאות הכנסת לאחד את הדיון התגייס על יום הבריאות העולמי עם הדיון שבו אסקור את פעולות משרד השנה הזאת. הנושאים שלובים, לדעתי, זה בזה יש להכתירם בכותרת: טיפול מונע למען רפואה טובה ובריאות לכול.

אפתח בדברי בנושא יום הבריאות העולמי. בשנים האחרונות הוכרה היטב בכל מערכות הבריאות בעולם, כי רפואה מונעת היא המטרה לעתיד. קברניטי ארגון הבריאות העולמי וכל שרי הבריאות כרחבי תבל הגיעו למסקנה חד־משמעית, כי על כולנו מוטלת המשימה של מניעת מחלות, זאת בדרך של יצירת אורח חיים כריא. כך גם במדינת ישראל.

יום הבריאות העולמי מוקדש השנה, ככל העולם וגם בישראל, למניעת עישון ובעיקר להנעה על ציבור הלא־מעשנים, או ליתר דיוק על המעשנים הפסיביים, אלה הנאלצים לשאוף את עשן הסיגריות של המעשנים כסביבתם, אלה שכריאותם ניזוקה על לא עוול בכפם.

כפי שאמרתי בדברי, משרד הבריאות מעוניין בעיצוב מדיניות בריאות כוללת לציבור. כשיתוף עם ארגון הבריאות העולמי — החוגג גם הוא השנה, כמו מדינת ישראל, 40 שנה להקמתו — הגדרנו את המטרות ואת דרכי ביצוען, תוך תיאום בין כל המוסדות בישראל. מניעת העישון ונוקזי היא אחת החשובות שבהן. בנושא זה אנו רואים חשיבות רבה בעידוד האזרח לגילוי אחריות לבריאותו. אדם הנוהג כאופן שבו הוא מויק לעצמו, גם אם בטווח קצר אין ניכר בו כל נזק גופני — נתשכ לאדם חולה. זאת ועוד, אדם אשר אינו מייחס חשיבות למניעת מחלות בגופו, סכיר להניח שלא יזהר בבריאותם של אחרים.

מבין כל המחלות הניתנות למניעה — אלו הנגרמות מעישון סיגריות הן החמורות ביותר. מניסיון שצברנו בעשור האחרון מתברר, שיש בידינו לעשות הרבה כדי להפחית את מספר המעשנים באוכלוסייה מחד גיסא, ולמנוע הצטרפותם של בני נוער למעגל המעשנים מאידך גיסא.

אני נאה לדווח למליאת הכנסת על הצלחה רצופה בתחום זה. מסקר שערך לאחרונה משרד הבריאות, באמצעות "המכון

עלינו. מוטלת החובה להסביר, להדריך ולחשוף לפני ציבור המעשנים את הסכנות האורכות לבריאותם מתענוג מפוקפק זה. חובה גדולה עוד יותר מוטלת עלינו להגן על ציבור הלא-מעשנים מפני נזקים ומחלות הנגרמים בעטייו של העישון. אני פונה אל חברי הממשלה והכנסת ומבקשת את עזרתם כמתן דוגמה אישית לציבור הרחב. הבה נחדל כלולו לעשן.

ולבסוף, אני מברכת את האגודה למניעת עישון, את האגודה למלחמה בסרטן, את אגודת "לב אל לב", את קופות החולים, את ההסתדרות הכללית, את צה"ל, את נציבות שירות המדינה, את משרד החינוך, את עובדי משרד הבריאות — ובמיוחד את עובדי המחלקה לחינוך לבריאות — וכן גופים נוספים, בהם משרת ישראל, אשר נרתמים למשימה חשובה זו בכל ימות השנה, ובמיוחד ביום חשוב זה.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להכריז כי מחר, יום רביעי, כ"ז באדר התשמ"ח — 16 במרס 1988, יהיה "יום ללא עישון" במדינת ישראל, בסממה: החיים יפים יותר ללא עישון. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה, גברתי השרה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון.

רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון זה, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב. אבל לפני שיעלה חבר הכנסת ויקטור שם-טוב על הדוכן, הרשו נא לי לברך אותו — אחד הוותיקים חברי הזה, אדם שהיה גם שר במשך שנים לא מעטות. חבר הכנסת שם-טוב פועל לפי רצונו ופורש מן הכנסת. היום הוא נאם את נאומו האחרון בבית הזה, בקדנציה הזו.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

תודה רבה, גברתי היושבת-ראש. בנאומי היום, שהוא האחרון שאני נושא כחבר הכנסת, ולאחר שכבר נשאתי, אלף נאומים אולי מעל כמה זו — אני מתרגש בדיוק כפי שהתרגשתי בנאומי הראשון בכנסת, לפני 26 שנה.

אני מצטרף לכל מלה שאמרה שרת הבריאות על ארגון הבריאות העולמי. זהו ארגון המגן על האדם בכל ארצות תבל ודואג לבריאותו. אין זה מקרה שארגון הבריאות העולמי החליט להקדיש את יום הבריאות העולמי לנושא העישון. זו הוכחה נוספת למידת חשיבותו וחיוניותו של המאבק בעישון למין האנושי. הסיגריה היא איום מסוכן לאדם. לכן, אני חושב שעל הכנסת לעודד את כל הגורמים הממשלתיים והציבוריים במלחמתם לצמצום העישון.

גברתי היושבת-ראש, מערכת הבריאות נתונה לאחרונה בסכסוכי עבודה הפוקדים אותה כמעט ברציפות. נוצר הרשם שמערכת הבריאות נתונה במשבר פרמנטלי. יש מידה של אמת ברושם הזה. אבל בדיון זה הייתי רוצה להדגיש, שאסור שהמשכבם הפוקדים את מערכת הבריאות יטשטשו את העובדה, שרמת הרפואה בישראל היא מן הגבוהות בעולם. שיש למערכת הבריאות השגים מרשימים, ומרדי הבריאות המתפרסמים מדי שנה מעידים על כך.

עם זאת, אינני רוצה, בשום פנים ואופן, לטשטש את העובדה שיש במערכת הבריאות שרשרת של משברים. אני רוצה להצביע באופן תמציתי על ארבע סיבות למשבר הזה. כי קיים רושם מוטעה בציבור, ולפיו המשכרים הפוקדים את מערכת הבריאות — בפרט השכירות השונות — הם תוצאה של מאבקים על רמת השכר. אומנם, קיים גם המאבק בנושא השכר, וזאת מפני שעובדי מערכת הבריאות, החל ברפאים,

משרד הבריאות פותח השנה בסדרת פעילויות לקידום הבריאות בארץ, שמטרתן לשנות הרגלים מוזיקים, וכתוצאה מכך למנוע את הופעת המחלות הקשות והממיתות או, לפחות, לדחות את השפעתן ולהפחית את חומרתן.

הפעולות הללו כוללות: בדיקות המוניות של עובדים במקומות עבודתם; תוכנית חינוך לבריאות לכל ילדי בתי-הספר, שמטרתה למנוע הרגלי חיים מוזיקים לבריאות, כגון עישון ושימוש בסמים; פעולות לקידום הבריאות באמצעות מכיזים קהילתיים וגופים ציבוריים שונים, הפועלים עם הקהילה ובקרבה; ירידי בריאות המוניים, שבהם יקוימו מופעים בנושאי בריאות ותערוכות ויערכו בדיקות לחץ דם, משקל, גובה, רמת כולסטרול, בדיקות לגילוי מוקדם של מחלות ממאירות ועוד. ירידים כאלה כבר נערכו במקומות שונים בארץ, וירידים גדולים אחדים מתוכננים כמסגרת הגיונית "אל הנגב". כן ייערך יריד גדול, לחושבים ולאנשי מקצוע כאחד, ב"בנייני האומה" בירושלים. אנחנו אמורים לחנן ירידי בריאות גם במגזר הערבי, כדי להגביר את המודעות לעניין זה.

משרד הבריאות פתח בפעולה לשיתוף ראשי ערים וראשי מועצות מקומיות באופן פעיל בתכנון ובביצוע תוכניות לקידום הבריאות באזורים, כפי שהזכרתי, ירושלים היא העיר הראשונה שהחלה בהפעלת תוכנית נרחבת, הנקראת "ירושלים עיר בריאות", והיא קיבלה, לאחרונה את הכרת ארגון הבריאות העולמי כעיר הפועלת לקידום הבריאות.

בקרב אנשי המקצוע נפתח את נושא קידום הבריאות באמצעות כנסים, כמו, למשל, כנס על בריאות האשה שיערך בקיץ וכנס על קידום הבריאות שיערך לפני החורף הבא. כמסגרת הכינוס הלאומי שיערך בירושלים.

משרד הבריאות מעודד ארגונים וולונטריים שונים התורמים לפעולות לקידום הבריאות בארץ ופועל כשיתוף עצמם.

משרד הבריאות עומד להשלים בקרוב הכנת תוכנית-האב הריב-שנתית של מדיניות הבריאות לקראת שנות האלפיים.

קיימות תוכניות נוספות לקידום הבריאות כתחומים שונים, ואנו מקודים להגיע לכשיתגבר הקרובות לתוצאות משמעותיות בהורדת שיעור התחלואה והתמותה ממחלות לב וכלי דם, ממחלות ממאירות ועוד.

כבוד היושבת-ראש, בתחום הגבלת העישון במקומות עבודה ובמקומות כליו וקניית עשה משרד הבריאות, בשיתוף עם אגודות וולונטריות, מאמצים עצומים להעברת החקיקה בנדון בכנסת. אני רוצה להודות לחברי ועדת העבודה, אשר סייעו בדיניו להעביר חלק מההצעות שהגשנו כחקנות. לצערי הרב, נחקלנו גם בהתנגדות ובקשיים רבים בתחום זה. גם ניסיון לסדור את החקיקה על-פי פקודת בריאות העם נתקל בקשיים משפטיים ובשאלות של סמכות חקיקה. אני רוצה לציון לחיוב את מעורבות בית-המשפט העליון בנושא חשוב זה. אין לי ספק בכך שהדבר יביא להתקדמות בהסדרת חקיקה זו, החיונית להגנת ציבור הלא-מעשנים.

גברתי היושבת-ראש, ביום הבריאות העולמי, "יום ללא עישון", הבה ניחלץ כלולו לשני אורח החיים המדיק לבריאות, למניעת המחלות הקטלניות, לקידום הבריאות ולשיפור איכות החיים של תושבי מדינת ישראל.

בכל הצעדים והפעולות שמניתי לעיל אין בשום פנים ואופן משום הגבלת חירותו של האזרח לנהוג כראות עיניו, אך

אילו דברים במבנה הקיים אינם מתאימים עוד למערכת המודרנית. מבחינה זו, דוח הוועדה שמינתה שרת הבראות, בראשותו של פרופסור טריינין, תוקף בעצם את הנושא שדברנו עליו גם בהצעת חוק ביטוח בריאות שהבאתי לכנסת לפני כמה שנים, ובו חמכנו בהקמת "רשות אשפוז". אני מעדיף לקרוא לה היום "רשות בריאות", כי אנחנו מדברים היום על שילוב מערכת האשפוז ומערכת הרפואה המונעת, שתקום בנפרד ממשרד הבראות. על משרד הבראות להיות המתכנן, המפקח, קובע המדיניות והמאשר של תקציבי קופות החולים. הוא אינו צריך לספק שירותי אשפוז. אם יאמץ המשרד את המלצות ועדת טריינין בעניין זה, אני חושב שנגיע להפרימה סטרוקטורלית שהמערכת משועתת לביצועה. הלוואי שההמלצות לא יישארו בגדר המלצות, אלא יבוצעו.

העניין השלישי הוא הצנטרליזציה המוגזמת. כולנו חטאנו בעניין זה. אני יודע שכל שר רוצה לעמוד בראש אימפריה גדולה ולהקיף הכול. הסמכות הצנטרליסטית במערכת בריאות, כשמדובר בבתי-חולים, כמרפאות, בקופות-חולים וכן הלאה, אינה מאפשרת תפקוד תקין, תפקוד יעיל, ואולי גם לא תפקוד זול. הווי אומר, את המסגרת רשות האשפוז או רשות הבראות שתקום יש לבדור, לפצל לאזורים, ולתת לכל אזור אוטונומיה גידולית. המשרד יקבע לו רק את הסטנדרטים, את התכנון ואת הקצאות התקציב. המערכת האזורית תכלול יחד את בית-החולים, המרפאות, הרפואה המונעת, התחנות לאם ולילד — הכול יהיה באזור אחד וינהל את עצמו. אם תהיה גם בעניין זה התקדמות, הרי עשינו דבר גדול להבראת המערכת.

והדבר האחרון, אמרתי: אחידות יתר במערכת, אחידות בסטנדרטים של כוח-האדם, אחידות בשכר של כל עובדי הרפואה, אחידות בתנאי העבודה. במדינה מודרנית לא ייתכן שעובד אחד יקבל בעבור עבודה מסוימת שכר מסוים, אם הוא עובד בקופת-חולים, ושכר אחר אם הוא עובד במשרד ממשלתי. זהו אבסורד שההיגיון אינו סוכל אותו.

רבותי חברי הכנסת, בתקופתי הוקמה ועדת-פרד, שקבעה את עקרונות השוואת התנאים בין עובדי קופת-חולים לעובדי המדינה; בזמנך, אדוני שר הבראות לשעבר, שוסטק, אישרה הממשלה בהחלטת ממשלה מיוחדת את העיקרון הזה של ועדת-פרד. אבל, אני רואה שכל פעם מתעוררים סכסוכים סביב העניין הזה: יש לאחד את המערכת ולקבוע סטנדרטים אחידים.

רק אם נבצע את ארבעת הדברים האלה, נוכל לראות בשנה הבאה או בעוד שנתיים מערכת בריאות טובה יותר.

אני רוצה להביע את אמונתי, שהרפואה הישראלית תמשיך להתקדם וישראל תתפוס, מבחינת רמתה הרפואית, את המקום הראוי לה בקרב הארצות המתקדמות והנאורות בעולם.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מודה לחבר הכנסת ריקטור שם-טוב, מאחלת לו הצלחה רבה ובריאות רבה, ומקווה שנתראה ככל מיני מערכות.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר שוסטק, ואחריו — לחבר הכנסת בנימין כץ-אליעזר.

שבח רייס (המערכ):

זה מצער השרים.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני יודע אם יש מקום לברך את חבר הכנסת שם-טוב. נרמה לי שיותר מכך יש מקום להביע צער על עזיבתו את הכנסת. אני יכול רק לאחל לו, שגם בהיותו מחוץ לכנסת יצליח בכל מעשי ידיו.

המשך בכוח-האדם הסיעודי וכלה בעובדי המינהל והמשק ובעובדי המעבדות, מקבלים שכר שאינו עומד בשום יחס לתרומתם לבריאות העם.

למשבר יש ארבע סיבות: א. מימון שירותי הבראות; ב. מבנה מיושן של המערכת; ג. ריכוזיות יתר במערכת; ד. חוסר אחידות במערכת.

אני אומר את הדברים משום שאני נושא עכשיו את נאומי האחרון בכנסת, אלא מפני שזהו הרושם שקיבלתי גם מהדברים ששמעתי מפי שרת הבראות עכשיו, וגם מהחומר שקראתי — נרמה לי שאנחנו עומדים עכשיו, לאחר הרכה שנים שבהן רק נאמרו הדברים, בפני תקיפת ארבע סיבות אלו למשבר. הן אינן הסיבות היחידות, יש גם סיבות אחרות למשבר, אבל היום אני מדבר רק על אלה.

מקורו של המשבר במימון מערכת שירותי הבראות טמון בניגוד שבין גידול האוכלוסייה, שהוא דבר חיובי; העלייה בתוחלת החיים, שהיא חיובית כשלעצמה, אבל כתוצאה ממנה קיימת בעיית הזדקנות האוכלוסייה; התפתחות הטכנולוגיה הרפואית, המאפשרת אומנם לרפואה המודרנית לחולל פלאים, אבל בד בבד מייקרת את שירותי הרפואה; התפתחות הפרמקולוגיה המודרנית, המספקת תרופות היכולות לחולל פלאים, אך הן עלולות כסף רב — כלומר, בניגוד שבין כל התופעות החיוביות האלה, ובין העובדה — וההיגיון אינו סוכל אותה — שהמדינה מצמצמת כמעט עד לאפס את השתתפותה במימון שירותי הבראות. מצד אחד — התפתחות המערכת, ומצד שני — צמצום השתתפות אוצר המדינה במימון שירותי הרפואה.

אני מצטער על כך שבדיונים אלה אין שר האוצר נוכח כאן. אני חושב שדיבורים מעל במת הכנסת אינם סתם דיבורים לפרוטוקול, אלא הם עשויים בכל זאת להשפיע ולשנות דברים. אני חושב שמקור המשבר הוא בכך ששר האוצר אינו מבין את האבסורד — ירידה בהשתתפות הממשלה במימון שירותי הבראות בשנים האחרונות מ-30% ל-32% ל-33% לאפס אחוים.

מדברים עכשיו על ביטוח בריאות משלים לביטוח הבראות הקיים. אביע בעניין זה דעה אישית. לדעתי, יש לקבוע ביטוח-בריאות משלים: קופות-החולים נאלצות לבצע כיום טיפולים חדשים ויקרים מאוד שלא היו קיימים לפני 10–20 שנה, ורק ביטוח נוסף יכול להבטיח את מימונם. הווי אומר, אני מצרד בפתרון הנכחי על-ידי ביטוח בריאות משלים, דאת בשני תנאים: תנאי אחד — התחייבות של האוצר להעלות את שיעור השתתפותו במימון מערכת הבראות; תנאי שני — ביטוח הבראות המשלים יהיה לכול. מעוטי היכולת שלא יוכלו לשלם את הביטוח המשלים — המדינה תבטח אותם.

אנחנו עולים בעניין זה על דרך פתרון בעיית המימון. במקום להילחם בהסכם של קופת-החולים עם הרופאים, הסכם המאפשר הפעלת משמרת שנייה בחודרי הניתוח וקיצור תורים — על האוצר לאמץ את ההסדר הזה ולהחיל אותו על בתי-החולים הממשלתיים, כי עליו לממן את המאמץ להפעלת משמרת שנייה בחודרי הניתוח.

גברתי היושבת-ראש, הסיבה השנייה, כפי שצינתי, היא המבנה המיושן של מערכת הבראות. מדינת ישראל מציינת השנה 40 שנה לקיומה. לפני 40 שנה הונחו היסודות למערכת שירותי הבראות במדינתנו בצעירה, מייד אחרי מלחמת התשי"ח. נבנו אז דברים גדולים, אבל הגיע הזמן לבדוק ולבחון

היא יודעת את האמת, היא יודעת את הפתרון, אבל היא מודרת באמת הזאת ואינה מסוגלת להשתחרר מהדוקטרינות שלה או מהעקשנות שלה ולקבל את הפתרון, המונח לגלגליה ומתחנן בפניה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:
מה הוא?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
הוא: ביטוח בריאות ממלכתי. אל תגיד לי מה שאמרת עכשיו בכנסת, שבקרב תביאי את חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כי את לא מביאה חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:
אלא מה?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
את מביאה חוק בריאות קופת-חולים של ההסתדרות, זה כתוב בחוק, החוק מתחיל בזה: שכל תושב צריך להירשם בקופת-חולים. לזה ייקרא ביטוח בריאות ממלכתי.

והסעיף השני בחוק: הממשלה תהיה חייבת לכסות את כל הגירעונות שיווצרו אם לא יספיק התקציב של הקופה.

אלה הם שני יסודות החוק שלך. את ממש זורה אבק בעיני הציבור, ואולי גם בעיני עצמך, זה חוק ביטוח בריאות ממלכתי?

ועכשיו, כשבר הזה שבו אנו נמצאים את באה עם פתרון, יש לך הצעה בדבר "ביטוח משלים", כאשר נחנך ניתוח יסודי, את מציעה אספירין, את מציעה ביטוח משלים. כלומר: שחברת קופת-חולים ישלמו קצת יותר, זה הפתרון שלך לבעיות מערכת הבריאות.

ועכשיו אני רוצה להגיד עוד משהו שמחלמים ממנו, נכון הדבר, שהקצבות האוצר לקופות-החולים הן תקציבית חנק ממש ואי-אפשר לחיות אהם, אבל לא צריך להגשים, במשך כל השנים, וגם היום, מכסה המדינה 60% מההוצאה הלאומית על בריאות — ויותר מזה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:
אתה לא מעודכן, אני מצטערת.

דן תיכון (הליכוד):
הוא כולל בחישוב את המס המקביל, הוא צודק.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
לא רק את המס המקביל, אלא את כל ההוצאות הלאומיות על הבריאות — לא רק את ההוצאות של קופות-החולים, תבדקי את הדברים, תבקשי במשרד שיבדקו ויעדכו אותך, או תפני ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה וימסרו לך את המספרים המדויקים. מדובר בלמעלה מ-60%. נכון הדבר, שההקצבות התמיכיות לקופות-החולים קטנות יותר, ובאמת ירדו בשנים האחרונות למצב קטסטרופלי, אבל לא צריך להגשים.

והשאלה העיקרית: למה את מתנגדת לביטוח בריאות ממלכתי? למה?

יצחק פרץ (המערך):
היא לא מתנגדת.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:
אני לא מתנגדת.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
את מתנגדת, את לא נוחתת לחוק הזה לעבור.

הי"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת שש"טוב עוזב את הכנסת מרצונו, ועל-כן אני משערת שהוא לא עושה זאת בצער גדול כל כך.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
אמרתי שאני מברך אותו על כל מה שיעשה מחוץ לכנסת, אבל אני מביע את צערי, כי חבר הכנסת שש"טוב חרם רבות לכנסת וגם למערכת הבריאות, במקרה או שלא במקרה באתי אני תמיד אחריו, כשהיה שר הבריאות באתי אחריו, ובוויכוח המתקיים עתה עליתי לדוכן גם כן אחריו.

אהרן הראל (המערך):
אל תתפטר אחריו.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
אני מצטער באמת, גם היום נוכחנו בתרומתו למערכת הבריאות, והלוואי שהדברים שהוא השמיע היום יתקבלו, הלוואי שהם יוכלו להקשבה עמוקה ונכונה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:
הם זכו.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
רבותי, מעשי ידי טובעים בים, אבל אינני יכול להגיד שיהיה אינני יכול לקרוא למה שמתרחש עכשיו במערכת הבריאות משבר, זה לא משבר, אלא שבר, אנחנו עומדים בפני שבר של כל יסודות מערכת הבריאות בארץ, שבר מוחלט של שירותי הבריאות הממשלתיים, וקופות-החולים, בייחוד קופות-החולים של ארגוני העובדים, חלק מהקופות האלה עומדות על סף חידלון ממש, במקום הרפואה הטובה-המעולה, שהיינו גגילים לה, יש היום חשדירים יפים על שירותי הרפואה, אני אינני יכול להתעלם מהמצב ולהגיד עכשיו שירה.

לא היה כשפל הזה במערכת הבריאות בארץ, לא מאז קום המדינה ולא בתקופה שלפני קום המדינה. נכון אמר חבר הכנסת שש"טוב: יש לנו רפואה לתפארת המדינה, לתפארת בעולם — אבל, תפארתה היא נחלת העבר ואינה קיימת עוד. היום, יש תנאים, יש פתרונות, אבל לא אהסס לומר את הדברים הקשים ביותר, איך נאמר בהצגה "ויליוס קיסר"? — אני אהוב את קיסר, אבל אני אהוב את רומא יותר, ובכן אני מעריך מאוד את כל הקשיים של כל שר המנהל את משרד הבריאות, אני מכיר את הקשיים הללו, ואף-על-פי-כן אני חושב שאינני יכול להתעלם מכך שהאשמה בחלק גדול מאוד של השבר במערכת הבריאות כיום מוטלת על שרת הבריאות, כשל אטימות הלב לשמוע, להבין ולהקשיב לפתרונות.

נאוה ארד (המערך):
אטימות לב? איך אפשר להגיד על שרת הבריאות שהיא אטומת לב?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
אסור להגיד את הביטוי "אטימות לב".

נאוה ארד (המערך):
אולי הממשלה אטומת לב, אולי שר האוצר אטום לב, אבל שרת הבריאות?

יצחק פרץ (המערך):

אליעזר שוסטק (הליכוד):
בסדר, תוסיפי.

יצחק פרץ (המערך):

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 כבר הפצתי תזכיר הצעת חוק.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 אבל אני אומר לך שמה שאת העברת והפצת הוא לא כיטוח בריאות ממלכתי.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 אם כן, אתה מתנגד להצעה שאני מביאה ואני מתנגדת להצעה שאתה הבאת.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 ההצעה שאנחנו הכאנו — לא רק אני; ההצעה המונחת בפניך גורסת שכל האוכלוסייה תשלם רמי כיטוח בריאות דרך הביטוח הלאומי, והביטוח הלאומי יצטרך לממן מהנכספים האלה את כל צורכי הבראות. אם יחסר כסף — מבחינה אקטוארית תחליט תמיד הכנסת מה צריך להיות שיעור דמי הביטוח. לכן אני מבקש ממך שלא לספר מעשיות.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 אגב, אני יכול להגיד לך שהצעת התזכיר שלך לא תעבור את סף הממשלה, כי לא יימצא שר שיש לו הכנה כלשהי שיסכים לכך שהצעה זו טובה אפילו לדין. זו אינה הצעה כיטוח בריאות ממלכתי.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 ולהצעה שלך יסכימו?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 לכן אני שואל אותך: למה את מתנגדת? למה? תסבירי לציבור למה את מתנגדת.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 זה שמונה שנים הכנסת מתנגדת להצעה שלך. הכנסת דחתה אותה פעמיים.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 היא לא דחתה אותה מעולם. הכנסת קיבלה אותה. לא דחתה אותה.

היו"ר ח' גרוסמן:
 חבר הכנסת שוסטק, רגע אחד, אני לא בעד הדיאלוג הזה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 נכון, גם אני לא, אבל שרת הבראות אומרת דברים בלתי כדוקים.

היו"ר ח' גרוסמן:
 אבל אתה לא יכול לנהל כאן דיאלוג. אני מבקשת.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 הרי אני מדבר מעל הדוכן ושואל — אני יכול לעשות זאת בגוף שלישי: למה צריכה שרת הבראות להתנגד לחוק כיטוח בריאות ממלכתי שהאינטרסים של קופות-החולים מעוגנים בו? לא יהיה מצב שבו תצטרך כל קופות-החולים ללכת עם התרמיל על הגב לאוצר או למישהו אחר ולבקש עזרה. הכיטוח הלאומי יצטרך לספק את כל הדרוש למימון הוצאות הבראות הממלכתית; כל המדינה חיישא בעול הוצאות הבראות, מפני שרק המדינה יכולה לשאת בעול הזה. למה ההתנגדות? חברי

קופות-החולים יוכלו להישאר באותן קופות שבהן הם נמצאים היום, המסים שלהם יגיעו גם הם לקופות-החולים שלהן הם משלמים היום. למה להתנגד לדבר הזה, כשאת יודעת שאינך יכולה לאזן את תקציב הבראות בשום דרך אחרת? אין שום דרך אחרת. האם יוכל הביטוח המשלים לפתור זאת? זוהי התנגדות עיקשת, התנגדות מתוך צרות עין. מתוך חוסר הקשבה לקול ההגיוני ולקול האמת.

לכן אני אומר, שחלק גדול מן האחריות לשבר שבו אני נמצאים מוטל עליך.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 שבר?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 הרי את מסרבת לחמוך בהצעה. המדינה מוכנה לשאת בעול, כל המדינה, כל הכנסת. דברי עם כל הסיעות ויגידו לך שהן בעד הצעה זו. ואת עומדת יחידה ורואה שהכול נחרב, שהמערכת המפוארת הופכת תל חורבות, ולא אכפת לך. את מנהלת איזו מלחמת נצחנות אתי או עם אחרים.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 את לא תיתני, את לא תיתני לזה לעבור. הכנסת כבר קיבלה את הצעת החוק, העבירה אותה לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ואפילו גמרה את כל הדין. יושבים פה חברים שהשתתפו בזה. אבל מה שקרה הוא שפרצו הכחירות — — —

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 איזו קריאה עברה ההצעה?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 קריאה ראשונה, והועברה לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 ההצעה שלך? איפה? מה פתאום?

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 זה לא הצעה שלי, זו הצעה שהכנסת קיבלה.

אני אומר לך ברגע זה: חזרי כך, אל תיקחי על עצמך —

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 אתה מדבר כמו — — —

אליעזר שוסטק (הליכוד):
 שמעי מה שאני אומר לך: אל תיקחי על עצמך את האחריות הזאת — להיות המחריכה של מערכת הבראות ושל קופות-החולים.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזולי:
 אתה החרבת. מי שהחריב את מערכת הבראות זה אתה. במשך שבע שנים החרבת את מערכת הבראות, וזו התוצאה היום. אתה עומד היום בעזות מצח ואומר שאני מחריבה את מערכת הבראות.

היו"ר ח' גרוסמן:
 גברתי השרה, אני לא יכולה לקרוא אותך לסדר, אבל אני מבקשת.

כתוצאה מההקצאה הבת"י מספקת כתקופה של התפתחות טכנולוגיה רפואית כבירה, נוצרה אי-ספיקה של המערכת הרפואית, והיא משמשת גורם מכריע בחשיבותו למשבר בשירותי הרפואה בארץ. המשבר מוצא את ביטויו בעיקר בבתי-החולים: תשתית ומבנים לקויים, מחסור בצידוד אבחוני וטיפולי מתוחכם, ולעתים אף בצידוד החייאה בסיסי. אי-ספיקת מיטות במחלקות הפנימיות המלאות בחולים גריאטריים, המתנות ממושכות לניתוחים חירניים, המתנות ארוכות לבדיקות אצל רופאים ומומחים, מחסור מתמיד באחיות במחלקות הקשות, כמו המחלקה הפנימית ואורתופדיה, ומחסור באחיות ביחידות לטיפול נמרץ. בשנים האחרונות חסרים גם רופאים מתמחים במחלקות אלה. אומנם יש לנו ארבעה בתי-ספר לרפואה — ולכל הדעות מספרם גבוה מהדרוש לנו — ובכל זאת יש מחסור ברופאים פנימיים ובאורתופדים, שלא לדבר על מדרימים, רנטגנולוגים ופתולוגים.

גברתי היושבת-ראש, גורם מכריע נוסף, למשבר הרפואה היהודי לישראל הוא העדר תכנון מפורש של שירותי הבריאות, העדר תיאום בין המוסדות האחראים למסודות הבריאות למניעת כפילויות מחד גיסא ולניצול טוב יותר של המתקנים מאידך גיסא. משרד הבריאות, האמור לתכנן, לארגן ולפקח כמיניסטריון-על, הוא עצמו נתון לשירותי אשפה. זאת ועוד, זאת, לפי הערכתי, הגיע אומן לסיים את עידן הכפילויות בשירותים, אי-ניצול המתקנים, הכפילויות במחלקות ובמיטות האשפה בבתי-חולים, הכפילויות בשירותים רפואיים וכמרפאות של קופות-החולים השונות, "טיפות חלב" של משרד הבריאות, המשהות, את הציבור לצד מרפאות קופת-חולים, מרפאות החרך, של בתי-החולים ומכוני האבחון וחדרי הניתוח העומדים, שוממים משעות הצהריים.

גם למערכת יחסי העבודה יש חלק במשבר של מערכת הבריאות. ככלל אין הרופאים שבעי רצון מתנאי העבודה ומאופיה, מאיכות הטיפול שהם רוצים לתת אך אינם יכולים לתת, ממגבלות רציניות בקידום מקצועי ומעמדי וגם מרמת ההכנה שהם מצפים לה. כל אלה יוצרים בקרב הרופאים רגשות תסכול, חוסר מוטיבציה לעבוד וחיפוש אחרי מקורות הכנסה נוספים.

המערכת אינה יכולה לתפקד ביעילות ובמסירות, כאשר עובדיה ממורמרים, אינם מרוצים וגורמים לאי-שקט תמידי במערכת. שכיתות של כל הסקטורים במערכת הבריאות הפכו לחם חוקנו, וכך לא יכולה שום מערכת לתפקד בצורה נורמלית.

ואל נשכח את החולים. המשבר ברפואה הישראלית נובע גם מכך שהחולים אינם מרוצים. קיים פער בין רמת הרפואה, הנשענת על רופאים ועובדים פרא-רפואיים מעולים, לבין השירות שמקבל האזרח הפשוט. הזמינות לטיפול הרפואי נמוכה, המתנות ממושכות ותורים ארוכים גורמים לאי-שביעות רצון בולטת אצל הנוקדים והם חרים ומחפשים "אלטרנטיבות" ברפואה אפורה, שחורה וכזוהמה. להערכתי משחיתה רפואה זו יותר מכול כל חלקה, טובה ברפואה.

מה יש וצריך לעשות לדעת? בראש ובראשונה עלינו לקבוע את רמת שירותי הבריאות הניתן לעם ואת המקורות למימון. על הממשלה להחליט מאין גייס התקציב הנוסף הדרוש למערכת הבריאות. כל בר בר ידע, שבתקציב הקיים אי-אפשר להעניק רפואה מערבית מתקדמת כמו זו שהציבור מבקש. האם מתקציב המדינה הצפוי לשנים הבאות אפשר להקצות לבריאות יותר מ-7.5% מהת"ג הלאומי? התשובה

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אני חוזר ואומר פעם נוספת: אל תיקחי על עצמך את האחריות להחרכת מערכת הבריאות ולהחרבת קופת-החולים של ההסתדרות הכללית.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולחני:

כוודאי, אתה מגן על קופת-החולים הכללית. אתה צריך גדול. הוא הרס את מערכת הבריאות ועכשיו הוא עומד פה ומאשים אחרים. אתה חייב לתת את הרץ על מה שקורה היום למערכת הבריאות.

היו"ר ח' גרוסמן:

גברתי השרה, אינני יכולה לקבל את זה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולחני:

זה מקובל? כך מדברים, דברים חסרי אחריות כאלה?

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אני יכול להגיד לך, שמה שאת אומרת עכשיו הוא קול קורא כמדובר. כל המערכת מתנגדת למה שאת מציעה.

היו"ר ח' גרוסמן:

גברתי השרה, זה לא מקובל. אני מבקשת, מעניין אם אני צריכה להוציא משהו מאולם המליאה. את מי אני צריכה להוציא מהאולם?

תומיק יאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

את שניהם.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר ואחריו — לחבר הכנסת דוד צוקר.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חרף היותי סידור ככנסת ישראל חו לי הקדנציה הראשונה בה, אני מוצא לעצמי חובה נעימה לאחל לחבר הכנסת ויקטור שטיינבוך, שיחזור לביתו ויזכה, לשנים רבות ובריאות. מי יתן ונוכח לראות אותך. ממשך לנהל מאבקים ביושר ובהגינות. כפי שעשית שנים רבות, מעל במת הכנסת וגם בורה החץ-פרלמנטרית. אני מאחל לך בריאות.

גברתי היושבת-ראש, לפני שאכנס לוויכוח, אני רוצה לכוך מעל כמה זו דווקא כיום חגיגי זה את גברתי, שרת הבריאות, על מסירותה, כושרה, דבקותה ונחרצותה, ומעל לכול על אומץ לכה לקחת על עצמה מערכת קשה, מורכבת וכפורה טובה זו. היא מנסה לעשות את כל אשר לאל ידה כדי להביא לאיזון רפורמה, ומעבר לציון הישגיה הצפויים אפשר לומר, שבשנה זו, בשנת ה-40 של המדינה, מגיע לה למדינה שתהיה לה מערכת בריאות בריאה כאמת.

גברתי היושבת-ראש, משבר הרפואה איננו ייחודי למדינת ישראל. משבר הרפואה קיים היום בכל העולם המערבי. אבל בישראל הוא קשה ועמוק יותר. אצלנו ניתוספו על הגורמים העולמיים האופייניים למשבר גורמים מקומיים, והם: המשבר הכלכלי, הקדמה והטכנולוגיה הרפואית והדוקנות האוכלוסייה. לגורם הראשון, יכולת הממשלה ומדיניותה בהקצאת תקציב הבריאות — כידוע, עלות הרפואה גדלה בשנים האחרונות יותר מכל תחום אחר, בעולם המערבי עלו ההוצאות לבריאות יחסית לתל"ג מעבר לאינפלציה. לא כך קרה בישראל. ההוצאה לבריאות היא 7.5% מהתל"ג, והציפיות של האזרח הישראלי הן לקבל שירותים רפואיים ברמה המערבית הגבוהה ביותר.

רפואי בין המרפאות לבין בתי-החולים, למשל על-ידי העברת האחריות על האוכלוסייה כאזור מסוים למחלקה הפנימית בבית-חולים סמוך. מתן ייעוץ של רופאי המחלקה לרופאים בתוך ואשפוז החולים באותה מחלקה.

לסיים, על המדינה לתת את הדעת על יחסי העבודה המעוררים הקיימים במערכת הבראות, המתבטאים כהעדר אמון, בתסכול, בחוסר מוטיבציה ובאדישות של רבים מהעובדים. יש לשפר את תנאי העבודה, לשפר את השכר — יותר עבודה ויותר שכר בשעות העבודה הרגילות, וכן הפעלת המתקנים. כגון חדרי הניתוח ומכוני האבחון, בשעות אחר הצהריים. זה יהיה טוב למערכת, טוב לעובדים ובמיוחד טוב לחולים.

לשם כך עלינו לשבור מוסכמות, להתעלות מעל שיקולים פוליטיים ולחנך ולקבוע את מבנה שירותי הבראות הרצויים למדינה בשנות האלפיים על-פי אופיה, מהותה ומטרותיה. התורה כולה ידועה, וניתן לבצע אותה הלכה למעשה בתוך תקופה קצרה ולחולל מהפכה בשירותי הבראות בארץ.

אני בטוח ביכולתה של שרת הבראות להביא למהפך זה. תודה רבה.

הייר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו — לחברת הכנסת נאוה ארד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף למלים החמות — אינני יודע אם לקרוא לזה ברכות — שנאמרו לחבר הכנסת שם-טוב. גם בזמן הקצר שאני נמצא פה למדתי לכבד ביותר את אופן עבודתו. אין ראוי ממנו לעמוד בראש ועדת האתיקה של הכנסת, ואולי דווקא בימים אלה אפשר להעריך יותר את מה שהוא עשה. אני מצטרף לציפיה ולתקווה שהוא לא ייעלם מן הנוף הציבורי שלנו.

לגופם של דברים, לנושא הדיון היום, אני מצטרף לכל מי שאמר — למי שאמר זאת בחור תקווה או בחור הגדרה, אינני יודע — שיש לנו רפואה לתפארת. אינני בטוח לגמרי שיש לנו אכן רפואה לתפארת. יש לנו רופאים טובים, רופאים לתפארת, אבל מערכת הרפואה, הרפואה כחפיסה — כבר אינני בטוח שזו מערכת לתפארת, כפי שהשתבחו הכול, או חלק מן הדוברים. האנשים — הרופאים — מצוינים, אבל אני כבר לא בטוח שיש לנו מערכת רפואית לתפארת, לא בטוח כלל.

השרה — ובדרך כלל היא נותנת לזה ביטוי מדויק יותר מכפי שנתנה היום — כאשר היא נדרשת להגדיר את כעייתה של המערכת, או נדרשת לפתרונות לגבי המערכת, החשיבה היא, בדרך כלל: עוד כסף. אבל, זה טוב תמיד, תמיד טוב שיש משאבים כספיים נוספים, אף אחד לא מתלונן על דברים כאלה. אבל נדמה לי שזוהי ראייה מצמצמת של הבעיה, לא ראייה מקיפה וכוללת.

אני רוצה לנסות להגדיר את הבעיה בצורה שונה במקצת, ולכן ייתכן שהחשובות שלי לא תעלינה תמיד בקנה אחד עם החשובות שהמערכת הרשמית, הממלכתית או ההסתדרותית, נותנת. אינני מקבל את ההתנתקות המקובלת כל כך אצל רבים הפועלים במערכת החברתית — ההתנתקות מן הסביבה הכלכלית, כלומר, אינני שותף להנחה שלפיה יש מי שצריך לדאוג לשירותים החברתיים ויש מי שצריך לדאוג למערכת הכלכלית ואין שום קשר בין שתי המערכות.

הוודאית היא שלילית, ולא נעמד כאן על הסיבות לכך. אזכיר רק את צורכי הביטחון בצורכי הרווחה שעל תקציב המדינה לספק מחד גיסא, ואת אירעונו להעלות את המסים מאידך גיסא.

מאין, אם כן, יבוא הכסף הנוסף? אם לא מהמדינה, כי אז ממי? מהגדלת חלקם של המעסיקים, מהגדלת מסי החברים, או אולי מהשתתפות החולה בהוצאות הטיפול? אין לצפות לנסים בהשגת התקציב הנוסף. אם הוא לא יבוא מהמדינה, הוא יבוא מאחד המקורות האלה. ויכוחים ועמדות שונות משקפים עמדות פוליטיות. כל שיטה, יתרונותיה וחסרונותיה עמה. זוהי הכרעה פוליטית בעיקרה, ועל הממשלה לקבל החלטה לפי יכולתה ותפיסתה. דחיית ההחלטה פירושה המשך המשבר במערכת הבראות.

רוכ המדינות בעולם הפעילו שיטה של שיחוף החולים בהוצאות הטיפול, שיש בצדה קביעת חריגים המשחררים קבוצות מתשלום. אני תומך בשיטה זאת. כאנגליה משחררים את הילדים, בדומה — את הפנסיונרים, בבלגיה חלוי השחרור בהכנסה, ובצרפת הוא נקבע על-פי סוג המחלה או אורכה.

המחקרים הוכיחו, כי חלה ירידה משמעותית בשימוש בשירותי הבראות כשצרכנים מחריבים לשלם בעבורם, ולא חלה כתוצאה מכך פגיעה משמעותית במדרגים שונים של בריאותם. ממציאים אלה מעניקים הצדקה רבה למדיניות, הרואה בתשלום בעבור שירותי הבראות אחת הדרכים העיקריות להקטנת הניצול לרעה של שירותים אלה.

על משרד הבראות לחנך ולקבוע את המדיניות. עליו להעריך את צורכי הבראות של האוכלוסייה לפי המדרגים המקובלים של שיעורי תחלואה ותמותה, מידת השימוש בשירותי הבראות וההוצאות על הבראות. על משרד הבראות להגדיר את המשאבים העומדים לרשות מערכת הבראות ולהקצותם לפי מדיניותו. יש להפריד את שירותי האשפוז הממשלתיים ממשרד הבראות. על משרד הבראות לקבוע את המבנה הארגוני של מערכת הבראות, ולנהל לפיו את המערכת שהוא יפקח עליה.

טוב יהיה אם ייעשה הדבר במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שתמציתו תהיה קביעת שירותי הבראות שיינתנו על-ידי התקציב הציבורי, הבטחת התקציב הדרוש לשירותים אלה ודפוסי הארגון שלהם. לכן, עלינו להחיש את חקיקת חוק ביטוח הבראות שיפעל במסגרת קופות-החולים.

אם יוסכם על תקציב ריאלי לבריאות אפשר יהיה גם לדרוש החיילות נוספת של המערכת. לשם כך יש לסיים, ומיד, את נושא הבחור שריבו עלי גם חבר הכנסת ויקטור שם-טוב. כל הוועדות המליצו על כך, והגיעה העת ליישם זאת ולהעניק אוטונומיה ניהולית וכלכלית מלאה לבתי-החולים ולמוסדות.

על הרפואה הראשונית לעבור מהפכה. הציבור אינו שבע רצון מהשירות הרפואי במרפאות המסורתיות. הציבור מבקש קשר ישיר עם הרופא. הוא מבקש לראות רופא בעל רמה מקצועית גבוהה, הרשאי להשתמש בכל אמצעי האבחון הטיפול הנדרשים, ללא הגבלה מינהלתית. המבנה, הארגון והתפקוד של המרפאות מיושן, ולכן יש לבצע שינויים ארגוניים במרפאות, להשתיתן על רפואי המשפחה, לצמצמן ולרכזן ולהוסיף עליהן רופאים עצמאים כיהודים או כקבוצה, וכן לאפשר פניה ישירה לרופא מקצועי. נחץ גם יתר שילוב

אביא לדוגמה את שכירת האחיות הפרטיות, ואגב, חלקן עברו לעבוד בחברות פרטיות הנותנות היום שירותים קבלניים לבתי-חולים. זהו שירות ההולך ומתפתח — אחיות פרטיות הנשכרות בכסף על-ידי מי שיכול לעמוד בה.

מכוני רנטגן — יותר ויותר עובדים לכיוון הפרטי. השירותים האופטומטריים — נדמה לי שכיום לא ניתן לקבל שירותים כאלה ברפואה הציבורית, לפחות לא התקנת עדשות מגע. זה שירות שכולו פרטי.

כירורגיה פלסטית — נניח שזה עדיין שירות מצומצם, המוגבל לשכבה מפוקת. אני מוטרד מהעניין הזה.

השירותים הגניקולוגיים בקרב המעמד הבינוני והבינוני-הגבוה הם שירותים ההולכים ונעשים פרטיים יותר. ומערכת הרפואה הציבורית מעורבת בהם פחות ופחות. הוא הדין בשירותי הפיסיותרפיה, בשירותי האורולוגיה לאוכלוסייה קשישה ובשירותי השכרת אחים גברים לקשישים הנוקדים, לסיוע בתחום האורולוגי, אבל, המעבר לשירותי רפואה ואשפוז פרטיים קיים בשני תחומים מרכזיים בעיקר: כירורג בריאות פרטי — "שילוח" ו"סהר"; ובקטעים שונים כמערכת הבריאות — בעיקר בשירותי כירורגיה, התופעה קיימת לא רק בבתי-החולים שבהם ניתנו בעבר שירותים כאלו, אלא במרכזי בריאות חדשים שנפתחו ובכאלה האמורים להיפתח, וכן במסגרת שירותי אשפוז כלליים.

מערכת הבריאות הפרטית הזאת היא מערכת "שחורה" הקיימת בין כוחלי בית-החולים, והיא מייבשת, כמובן, עם בעלי היכולת. בשם האידיאולוגיה השוויונית, אשר אינה מוכנה להכיר בשר"פ — שירותי רפואה פרטיים, בתוך בתי-החולים, אותנו יוצרים מערכת בריאות מעוותת, "שחורה", השמה ללעג ולקלס את ערך השוויון, השירות הציבורי ירד בערכו; בעלי היכולת יברחו מקופת-החולים הכללית לקופות החולים האחרות או לשירותי הרפואה הפרטית, ובקופת-החולים הכללית תישאר האוכלוסייה הקשישה, האוכלוסייה הנוקת לסעד.

אם כן, נראה שהבעיה היא בתפיסה שגויה, הבעיה אינה רק במקורות המימון, הבעיה היא ביישום תפיסה שלפיה השוויון הוא מטרה וההסתדרות היא כלי לביצועה. ההסתדרות אינה מטרה, היא רק מכשיר. אני לא פוחד, ואני מציע גם לשרה שלא לחשוש, אני יודע את עמדתה בעניין זה, אם צריך להיכנס למאבק עם מוזכ"ל ההסתדרות על תשלום של 4 שקלים בעד ביקור אצל רופא — יש לעשות זאת. אני יודע שלא נוח לעשות זאת בשנת בחירות, אני יודע שבעיית הפופוליסם קיימת, וזה לא פשוט. אבל אני לא מאמין שפאשר יהיה להתקיים לאורך זמן עם מערכת בריאות רעועה כל כך, להגדיל בה כשם השוויון ולהסתכן בצביעות בלי להגיע, בסופו של דבר, למסקנה שעלינו לשנות את התפיסה ולקבוע, בין היתר, תשלום בעד ביקורים אצל רופא, על-פי אמות מידה כלכליות-חברתיות המבחינות בין בעל היכולת לבין מי שאינו בעל-יכולת.

אני מציע גם, לבחון שנית את כל נושא השר"פ בבתי-החולים, אפשר, כמובן, להמשיך לטמון את הראש בחול. זה, אגב, רעיון "מצוי" לגבי תחומים נוספים רבים, אלא שהמציאות אינה משתנה, בסופו של דבר, לא אפשר כאן את כל התוכנית הקיימת, אבל יש תוכנית ליצור, מסגרת שר"פ לגיטימית בבתי-החולים, במסגרת שעות העבודה, תוך שימוש במתקני בתי-החולים, בפיקוח שלטונות, המס' ובפיקוח בתי-החולים, וזאת במטרה למנוע כריחת חולים. ממערכת

הסביבה הכלכלית של מדינת ישראל, רמת החוצר לנפש. החל"ג של המשק כולו — לא מדכאים את הציפיות של האזרח מן השירותים החברתיים-כלים, ובראש ובראשונה משירותי הבריאות. זוהי המערכת החברתית שהקדימה מכולן לקדם, ולא בגלל שר זה או אחר, אלא משום שהתנאים היו כאלה, שכין אמצע שנות ה-70 לאמצע שנות ה-80 חל גידול אדיר בנתח התקציבי שהוקדש למערכת החברתית, אך משלב מסוים לא הייתה המערכת הכלכלית מסוגלת לפרנס מערכת חברתית כזאת. היא לא מסוגלת עוד לפרנס אותה.

לכן אינני מקבל את דברי האנשים הבאים ואומרים: אם רק נוסף עוד קצת כסף — הרי אין מאין לקחת כסף — אם נוסף עוד קצת כסף, נשפר את המערכת. לפי רעתי, כל הפתרונות הללו-שגורים מיסודם.

המערכת הזאת עדה לכריחה מבוהלת של אנשים לעבר המערכת הפרטית. קליינטים בורחים למערכת הפרטית ומצביעים ברגליים אי-אמן למערכת הבריאות הציבורית. זוהי הסכנה הגדולה למערכת הזאת. כל מי שמקבל את העיקרון של בריאות ציבורית שוויונית 'כונס חשוב' לחברה. המבקשת מינימום של סולידריות כתובה צריך להיות מוטרד מן הכריחה הנוראה הזאת. שהיא הבעת אי-אמן מוחלטת במערכת הבריאות הציבורית. המערכת הזאת כמערכת שוויונית קרסה תחתיה כבר לפני שנים מספר; היא איננה, היא לא מתקיימת כמערכת שוויונית. השגיאות הביצועיים העלובים של המערכת האוניברסלית הזאת מפגמים את המערכת הפרטית. הם מוונים את הכריחה לעבר המערכת הפרטית.

מערכת הבריאות היום היא מערכת בובונית. כל מערכת שבה עובדת כליה מלאכותית במשמרת אחת היא מערכת בובונית. זאת רק דוגמה קטנה. מובן שניתן למצוא דוגמאות רבות אחרות.

לגבי מערכת שבה אתה מחכה שנה בתור לניתוח, שימוש כמושג שוויון הוא שימוש ציני, כשאתה צריך לחכות שנה לניתוח, יצמחו פרוטקציוניזם ו"רפואה שחורה". אין שום קשר בין תור לניתוח שאורכו שנה לבין שוויון.

המעבר למערכת הבריאות הפרטית — מובן שחלק מהציבור נהנה מזה, אבל רוב הציבור לא מסוגל לעמוד בכך. מעבר זה קורה, קודם כל, משום שהמערכת הציבורית לא נותנת תשובה נאותה על הציפיות והדרישות הלגיטימיות של הלקוחות. מובן שלמיעוט הכוח למערכת הפרטית, מיעוט הולך וגדל, יש יכולת כלכלית לעמוד בזה. המערכת הפרטית לפחות מספקת את מה שהמערכת הציבורית הפסיקה לספק. היא מספקת קשר ישיר של רופא לחולה ומספקת שירות נאות. אנשים מוכנים גם להיכנס לחובות כשביל דבר כזה ולהוציא כסף שאין להם כדי להיכנס למערכת הנותנת שירות נאות, שירות שהמערכת הציבורית מסוגלת פחות ופחות לחיות.

ערכתי ספירה קטנה, בעזרת אנשים המבינים בכך הרכה יותר טוב ממני, כדי לראות מה קרה כפחות מ-10 השנים האחרונות: כתחום של התפתחות תת-שירותים בתוך מערכת הבריאות וכתחום הנהירה לעבר מערכת הבריאות הפרטית. הוא אומר: באילו שירותים פונים יותר ויותר לסקטור הפרטי? זה נכון, כמובן; לגבי השירותים הגריאטריים, הסיעודיים, שלמערכת הפרטית יש בהם חלק גדול והולך — כמובן, למי שמסוגל לעמוד בזה.

רפואת שיניים ושירותים פסיכיאטריים היו תמיד נפוצים בסקטור הפרטי, לכן לא אמנה אותם בין התחומים המקבילים רק בתקופה האחרונה אוריינטציה כזאת.

שהיה משרד האוצר כפני משרד הבריאות, בלי הידברות עמו ובלי לקיים ישיבה משותפת עם אנשיו, אין מביאים בחשבון סכום של 20 מיליון ש"ח, הכולל: גידול אוכלוסייה, הזדקנות, תוספת תחלואה והגדלת עלות טכנולוגית — אם נביא רק את הדוגמה הזאת, נראה שכל הקיים היום, ילך ויקרס.

כחברי כנסת אנחנו יודעים, שאם הכנסת מתאחדת ואומרת "לא" לדבר מסוים — משנים אותו. בשנה שעברה היה נושא האגרה, התנגדנו — והוא לא התקבל. היה אז צורך בכיסוי תקציבי. אם משרד האוצר אומר היום שיש צורך ב־32.5 מיליון ש"ח הגדלת הכנסות, אבל לא נקבע להן כל מקור, ועוד אומרים, שזה כלול בתקציבו של משרד הבריאות — מניין הוא ייקח את זה? דיברו כאן על הרבה נושאים. אני רוצה להיות ריאלי, כי בשבוע הבא מאשרים תקציב. אם במסגרת תקציב משרד הבריאות — 20 מיליון ש"ח — אין מביאים בחשבון דברים שיש להביאם בחשבון, אם מדברים על 32.5 מיליון ש"ח הגדלת הכנסה ואין מסכימים על מקור לה, ואחר כך יבוא משרד הבריאות ריגיד: סליחה, אין לנו כסף, ומגן-דוד-אדום יתמוטט, ומערכות אחרות יתמוטטו, והן כבר מתמוטטות, משום שמשרד הבריאות אינו מעביר אליהן את התקציב הדרוש — על מי מעמסים את זה? על בתי-החולים? הרי כולנו יודעים מה קורה היום בבתי-החולים, ואיני מדברת עתה על סכסוכי העבודה.

אשר לתקציב פיתוח — לבוא היום, כאשר יודעים את הצרכים, ולומר שימירו 24 מיליון ש"ח מתקציב משרד הבריאות לתקציב הפיתוח?

אנחנו דנים בוועדת העבודה והרווחה ובוועדת הכספים ואנחנו יודעים שאחת הכעזות הקשות ביותר של החברה הישראלית היום היא הכעזת של הזדקנות האוכלוסייה. יש גם בעיה של תחלואה, ואנחנו יודעים על קיומה, ושרת הבריאות ממונדרת אתה. והנה בא שר הבריאות לשעבר, חבר הכנסת שוסטק, ובחוסר לב אמר על שרת הבריאות שהיא אטומת לב. כך מדברים על שרת הבריאות? הממשלה אטומת לב. משרד האוצר אטום לב.

אני אומרת לכנסת חד וחלק, שזהו המבחן האמיתי שלנו. בשבוע הבא נצטרך להרים יד ולהצביע בעבור תקציב משרד הבריאות. בשום פנים ואופן אי-אפשר לאשר את התקציב הזה כפי שהוא.

אני יודעת שבמשרד הבריאות יושבות ועדות ודנות בנושאים העקרוניים החיוניים להבראת המערכת. מי שהקשיב לשרת הבריאות יודע, שהיא נכנסה למערכת שבחלקה נהלה כמערכת מימי הביניים. חלק גדול מהמידע, שכל אחד יכול היה לחשוב ששרת הבריאות היתה יכולה לקבלו כלחיצת כפתור כשנכנסה לתפקידה, לא עמד לרשותה. המידע הזה לא היה.

מתברר שאיש לא ידע להעריך, ואיש לא יודע לכרך. איך אפשר לבוא ולומר לאנשי המשרד, לעובדים שעובדים כתנאים בלתי אפשריים — וכל הכבוד להם על הצלחתם להתמודד עם הכעזות — דברים כאלה? איך אפשר לכעוס על חברי הכנסת, על שרת הבריאות ועל כל מי שבא ואומר, שהעובדים צודקים בתביעותיהם. הרי ברור שאם לא ניתן את המינימום הדרוש לא תהיה מוטיבציה ולא יכולה להיות מוטיבציה.

אני רוצה לומר חד וחלק, שמשרד האוצר לא יכול לבוא ולשים בכל רגע מחסום נוסף בפני כל תוכנית התיעלות. לפעמים חשוב יותר לתת תמריצים בתוך המערכת ולהניע לתפוקה גדולה יותר מליצור מצב המאלץ את העובדים להכריז

הבריאות הציבורית למערכת הפרטית, בריחה שתרוקן אותה מתוכן וממשאבים.

נדמה לי שחוק ביטוח בריאות ממלכתי — קודמי דיברו על כך. ואיני רוצה להוסיף על דבריהם — הוא חלק הכרחי בשינוי הזה, אף שאני יודע שלמפלגת העבודה תהייה כמה בעיות עם המשאבים הכספיים שלה.

אהרן נתמייאס (המערך):
גם לר"צ.

רוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
צריך יהיה למצוא פתרונות גם לעניין הזה.

אשר לרשות האשפוז — איני רוצה להוסיף, כי בעניין זה אני מסכים עם דברי שרת הבריאות, כתנאי שהרשות תהיה חלק מרפורמה מקיפה בניהול מערכת הבריאות.

העניין האחרון — ייעול; ולא ייעול מבחינת הטבת הקשר הטלפוני או האצת ההליכים השונים או הדאגה לכך שהקבלות תוענה בזמן והמסמכים יודפסו היטב. אני מדבר על ניצול שונה לחלוטין של האמצעים הקיימים המצויים במערכת הבריאות — אמצעים אלו הולכים ומחייקים כל הזמן, והמשק מתקשה יותר ויותר לעמוד במימוןם — אם במסגרת משמרות, וכאן מקבל השר"פ משמעות שונה, אם בכפיית המערכת לנצל כשלוש משמרות.

נדמה לי שרק שני יסודי בתפיסה, ולא תביעה: הב הב עוד קצת כסף — יכול להועיל לה, למערכת הבריאות. תודה.

הי"ד ר' בן-מאיר:

סיעות התחיה וחד"ש לא שלחו נואמים. רשות הדיבור לחברת הכנסת נאוה ארד, ואחריה — לחבר הכנסת דן תיכון.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי שרת הבריאות, אני מוכרחה לומר, שקשה מאוד לדבר היום על משרד הבריאות, משום שזכינו, אולי בניגוד לנהל שהיה בתקופה האחרונה, ששרת הבריאות מביאה את סקירתה עוד טרם ההחלטה על תקציב המדינה. זוהי הזדמנות להרבה מאוד חברי כנסת ולממשלה, שאינה נוכחת כאן, לעשות חשבון נפש לפני השעה השחית-עשרה — ולהערכתי, אנו מצויים היום אחרי השעה השחית-עשרה — כי חשיבותו של הדיון הזה היום היא אך ורק לעניין אחד: לקבלת החלטה של הכנסת. לאחר שמיעת דברי שרת הבריאות, על אי-קבלת תקציב משרד הבריאות כפי שהוגש לה, והפעם הזאת על-ידי שר האוצר בלבד.

חבר הכנסת דדי צוקר, יש דברים שלגביהם אני מסכימה אתך, ויש דברים שלגביהם אני מסכימה. ייתכן שיש מקום לשבת ולבחון מחדש נושאים אחדים. אבל אינך יכול לבוא היום ולומר שאיננו יכולים להתמקד עתה בנושא התקציבי בלבד. אני אומרת לך, שאנחנו חייבים להתמקד עתה בנושא התקציבי בלבד, התקציב המינימלי. כי כל התביעות הקיימות היום, שהוכחו כפני ועדת הכספים, הנוגעות לתקציב משרד הבריאות, כל התביעות המונחות לפנינו ועוקות לשמים. אני יודעת, אולי בגלל המצב הביטחוני, המועקה, תחושת החירום — נושא הבריאות, שהוא לידי מכתן לחוסנה של חברה, הלך לאיבוד.

אם יש היום דוגמה למצב הנורא הקיים בחברה שלנו — הרי זו הארישות הנוראה לנעשה כמערכת הבריאות. אתה ואני, כחברי ועדת הכספים, יודעים — ואיני מדברת על תוספות בתקציב, איני מדברת על שינויים ועל רפורמות — שבתקציב

נפתרות. אבל, יש לי שאלה לשרה — ואישיית אני מוקיר את חריצותה: לשם מה דרוש הדיון הזה היום? הרי זהו המשרד היחיד שאין הסכמה על תקציבו. לו באה השרה והציגה את השאלה הזאת בפני הבית, הייתי מבין זאת. לו שאלה השרה את הכנסת: בשבוע הבא אחם עומדים לאשר את תקציב המדינה. אני, השרה, באה לכאן ואומרת לכם, שהתקציב הזה אינו על דעתי. שכן יש חילוקי דעות ביני לבין שר האוצר, ואולי אף ביני לבין הממשלה. שהרי הממשלה אישרה את התקציב — הכנסת אישרה את התקציב בקריאה ראשונה, והשרה, שלא הסכימה לו, לא השתתפה בהצבעה אף שהייתה כאולם בעת ההצבעה. עליתי לדוכן הזה, כדי לומר את הדברים שהייתה צריכה השרה לומר.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:

אמרת:

דן תיכון (הליכוד):

היא הייתה צריכה לומר: אין הסכמה על תקציב משרד הבריאות. הספינה הזאת מיטלטלת ממשיבר למשיבר. שום דבר חדש לא קרה במערכת בארבע השנים האחרונות. השרה טוענת שאין תקציב, משרד הבריאות אומר שצריך ליעל ולא ללילל, ואחרי שומע את השניים שרים ואין ביניהם מכנה משותף, אין מקהלה.

היז"ר ד' בן-מאיר:

הם שרים בדיסוננס.

דן תיכון (הליכוד):

זה אתה אמרת, אני לא מבין גדול כמוסיקה. שר החקלאות הוא זמר. הוא ואשתו שרים במקלה משותפת. אני לא.

אני שואל אותך, גברתי. השרה: יום. הדיון קרב ובא. ביום רביעי נצביע על התקציב. בעצם תוצג בפניך השאלה: להיות או לחלול. איך נכיצד תצביע, שר? ברור — — —

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:

יש ועדת הכספים.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבטיח לך שכל חברי הכנסת, לרבות חברי סיעתך, יאשרו ביום שני את התקציב כפי שהוגש על-ידי ממשלת ישראל. זו הערכתי.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:

כן אתה תושב?

דן תיכון (הליכוד):

כן.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:

איפה הכנסת? איפה ועדת הכספים?

דן תיכון (הליכוד):

היא יכולה לסמוך רק עליך ועל צבך.

דד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בועדת הכספים היא יכולה לסמוך רק עלינו. כולם יצביעו בעד ההצעה כמו לירם טובים.

דן תיכון (הליכוד):

אני אשאל אותך ביום רביעי — — —

היז"ר ד' בן-מאיר:

גברתי שרת הבריאות, את הבטיחה הזאת יש לברר במקום אחר. את שואלת, היכן הכנסת. היא אומר לך שהכנסת תצביע

על שביתה, מפני שכסופו של דבר הם מקבלים חלק מההכרעות המצורקות שלהם, שאפשר היה לתת להם גם ללא שביתה. אבל, מחוגי הממשלה אנחנו שומעים תמיד את התשובה: לא.

אני גם מתפלאת מאוד על כל מי שתוקף היום את שרת הבריאות בנושא חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני לא יכולה להתעלם מהעובדה שיש חילוקי דעות.

דד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא תקפו אותה.

נאוה ארד (המערך):

אתה לא היית באולם. תקפו. היו מי שתקפו.

אני מאמינה שאפילו יש חילוקי דעות, אלמלא הייתה לנו כמדינת ישראל מערכת בריאות נרחבת, הפועלת מחוץ למסגרת של משרד ממשלתי, ויש בה כראש ובראשונה קופת-חולים כללית אחת, קופת-חולים גדולה, ולצדה קופות נוספות קטנות — היתה המפולת מתרחשת כבר מזמן.

אוי לנו, אם הייתה מערכת הבריאות כמדינת ישראל נתונה רק בידיים ממלכתיות, כי היא לא הייתה מצליחה להתקיים. כל התופעות השליליות והשחורות, שאנחנו גידים להן היום, היו מתפתחות כבר מזמן. אנחנו יכולים להביא לדוגמה ארצות שבהן קיימת מערכת כזאת ולראות מה קרה למערכת הבריאות הציבורית ולמערכות הנלוות אליה בארצות אלה.

שרת הבריאות באה ואומרת בצדק — ולכן, אני דוחה את ההתקפות עליה — שהיא כן מביאה בחשבון, חבר הכנסת צוקר, את הצורך בהשתתפות המבוטח בהוצאות השירות הרפואי, אבל לא בעת מצוקה, אלא באמצעות ביטוח. היא מביאה בחשבון פריסה כזאת, שלא תפלה בין חוק לחלש מבחינת זכויות לקבל שירות בעת מצוקה. אנחנו צריכים לעזור להעביר את התוכניות האלה.

תיכון שבדברים מסוימים לא תהיה בינינו הסכמה — אני מוכנה להתווכח עליהם. אבל כדיון הזה תפקידנו לומר לממשלה: לא — לתקציב שהגיש לנו. עלינו לפנות אל חברי הכנסת, אל 119 חברי הכנסת, כדי שיצביעו נגד התקציב הזה ולהבטיח לכל הפחות את התוספת המינימלית שהמשרד דורש, כדי שתהיה לנו מערכת שירותים בעלת רמה מינימלית ריחיה זמן נוסף לעבוד ולהנהיג את הרפורמות המתוכננות. תודה.

היז"ר ד' בן-מאיר:

תודה לחברת הכנסת נאוה ארד. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת שמעון כן-שלמה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השנה התמזל מזלנו, ואולי לא התמזל מזלנו, ואנחנו מקיימים דיון במצבה של מערכת הבריאות. על שלושתיה השונות כמעט מדי שבוע. בעצם, אין מה לחדש. מערכת הבריאות חולה, והיא אולי חולה יותר משהייתה חולה בסוף ינואר, כשקיימנו את הדיון האחרון במצבה. במערכת הזאת שוכחים כולם נגד כולם, ועל דרך ההומור — אם עדיין נותר דבר כזה במערכת — אפשר לומר, שהסיבות למשברים אינן נהירות לעינים. בקיצור, כפי שאמרת: תהוו ובהוו.

אולי האסון הגדול ביותר של המערכת הוא, שכולם צמודים לכולם.

כאמור, אינני רוצה לחזור על הנאום האידיאולוגי של כל אחד מאתנו בנושא מערכת הבריאות, שכן הבעיה אינן

בעד התקציב, ולכן אין טעם לשאול היכן הכנסת. לדעתו, הכנסת תצביע בוועדת הכספים ובמליאה בעד התקציב, ואם יש בעיות בנושא הזה, יש לפנות לסיעות. בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

באין הסכמה, אין על מה לקיים את הדיון. אנחנו חוזרים על אותו חקלים שחוק, וכל אחד מאתנו שר אותם פזמונים קבועים. לו היה יהודה בן-מאיר חבר כנסת היום, היה חוזר שוב על הסממאות שלו, ואני מכיר אותן ומודע להן.

אין הסכמה, אין על מה לדון היום, שכן היה עליכם לפתור את הבעיה בתוך הממשלה, אלא אם כן היתה ידך על התחתונה, הממשלה לא קיבלה את דעתך. על-פי האחריות הקולקטיבית את מצטרפת לתקציב הממשלה ובלתי-ברירה תאשרי את תקציב משרד הבראות.

צריך שיהיה ברור: ביום רביעי תיפול ההכרעה שתקבע את המסגרת שלך. כל מי שלוקח חלק בנושא שנקרא מערכת הבראות במדינת ישראל צריך לדעת זאת.

חזרתי לפני כמה ימים מחוץ-לארץ. אני יכול לומר לך מה מטריד את האנשים במדינות המערב. הם עוסקים כל היום בנושא הסמים, בנושא האידס, בנושא הסרטן ובביטוחי זיקנה. בכל מהדורות חדשות אפשר לשמוע על תרופות חדשות ועל ניסויים חדשים בתחום הרפואה. ואילו אני, כמה אנחנו עוסקים? במשבר הזה ובמשבר הזה בקופת-חולים, בכתיי-חולים של ההסתדרות וככתיי-חולים הממשלתיים. כואב נהיה גלויים פעם אחת.

רוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בעבר עברה כל אירופה המערבית משבר דומה.

דן תיכון (הליכוד):

עברה והתגברה. למעשה, אנחנו לא מתמודדים עם הנושאים העיקריים של הרפואה הציבורית. היום הוא יום חג למערכת הבראות. בפעם הראשונה זה ארבע שנים תביא הצעת חוק לשינוי מינימלי. אם אני זוכר כהלכה, את מבקשת שיותר לך להטיל אגרה על טיפולים מיוחדים בכתיי-חולים.

אנחנו לא מתמודדים לא עם עניין המס המקביל ולא עם עניין המס האחד-הלא-ארגוני. קופת-חולים נתונה בגירעון עצום. יש מי שאומרים ששיקים חוזרים כי אין להם כיסוי. דוח מבקר המדינה "קוטל" את מה שנעשה כמערכת הבראות, ובקופת-חולים במיוחד. אנחנו מדברים ומדברים על רשות האשפוז, ויש בעניין זה המלצה של ועדת-טריינין. רפואה שתורה, חוק ביטוח בריאות ממלכתי — אלה הם הנושאים שהיינו צריכים לעסוק בהם בקרנציה הזאת.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

למה לא שמעת אותי כאשר דיברתי?

דן תיכון (הליכוד):

שמעתי, הייתי כאן.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

והכול שחור משחור?

דן תיכון (הליכוד):

אני לא אומר שהכול שחור משחור.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

כן אתה מצייר את החמונה.

דן תיכון (הליכוד):

אני רק אומר, שאנחנו לא מתמודדים עם הבעיות העיקריות.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

אנחנו מתמודדים, אבל אחרים לא נוהגים לנו לבצע.

דן תיכון (הליכוד):

למי את מתכוונת, כאשר את אומרת "אחרים"?

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

אתה יודע.

היו"ר ד' בן-מאיר:

שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

זו הממשלה.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

התקציב אינו נקבע על-פי החלטת ממשלה. כבר הסברתי לכם זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

גברתי שרת הבראות, דומני שיש לך זכות לענות לכל המתווכחים. ככל הידוע לי, את נוהגת לעשות זאת בהרחבה.

דן תיכון (הליכוד):

כינינו זה מותר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה כבר מדבר על חשבון הזמן של חבר הכנסת בן-שלמה.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

כאשר מדברים בצורה כזאת, מתארים הכול כשחור משחור — אי-אפשר להתאפק.

דן תיכון (הליכוד):

אני אומר, שלא יכולים לבוא לבית הזה כשאין הסכמה על תקציב הבראות. אני חוזר ואומר זאת במשך שבע שנים.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

אני לא הבאתי את תקציב הבראות. תבוא בטענה-למי שהביא אותו.

דן תיכון (הליכוד):

לכן, לסיכום, במשך ארבע שנים נעה המערכת ממשבר למשבר.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:

רק כאשר צריכים אותה, אתם מגינים עליה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

גברתי שרת הבראות, זה לא יכול להיות כך. אני מבקש שמרי את הערות שלך לחשובה.

דן תיכון (הליכוד):

ובעצם דבר לא התחדש, והרגשתי היא, שהמערכת שוקעת אלי משבר קשה ועמוק. חבל שהכנסת לא מעמידה את הנושא הזה כאתגר לעצמה. חבל שהיא לא מתמודדת עם בעיית הבראות. חבל שהבית הזה לא מקיים דיון רציני המלווה בהחלטות מחייבות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הייבוור לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה. ואחריו — לחבר הכנסת תופיק זיאר.

— ציון יום הבראות העולמי: סקירת שרת הבראות על פעולות משדר הבראות: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

ההצבורית. יש להשתמש בצידו הקיים כדי לעזור לחברי קופות-החולים ולרפואה הציבורית, אך לאפשר גם לרופאים ולצוותי בתי-החולים. לנצל את בתי-החולים והצידו הרפואי הקיים בהם שלא בשעות העבודה הרגילות, במערכת הרפואה הפרטית, וחמורת חשולם לבתי-החולים ולמשדר הבראות. בצורה זו ייהנו גם חסרי היכולת, כי זמן ההמתנה שלהם יקטן, וגם ימצאו משאבים כספיים נוספים בעבורם.

כמצב שנקלעה אליו הרפואה הציבורית אין אפשרות להמשיך ולסכן את חיי-החולים בגלל עקרוניות-מדומים של שווייץ וסוציאליזם. צריך לעזור לחלשים; אך גם לאפשר לחזקים לשלם ולקבל טיפול רפואי בשעות שבהן אין בתי-החולים והצידו הרפואי מנוצלים במידה מספקת.

מול כל העקרונות קיים כאן העיקרון של פיקוח נפש. על-פי ההלכה העברית, אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש.

אם בנושא של ניתוחי המתים חלה רגזת מסוימת, ונראה שהיום קיימת יותר במעבר הקפדה על הוראות החוק ועל זכויות הפרט, שאינו מוכן שגופתו תנותח לאחר המוות — בעיית ההפלות היא עדיין הבעיה החמורה ביותר. מספר ההפלות בכל שנה ושנה מרקיע שחקים. כי הוועדות בבתי-החולים השונים נותנות לחוק פירוש מרחיב ומסלף. רצח עוברים אסור על-פי מוסר התורה, ונוסף על כך, זה גם פוגע בעתידו של העם היהודי, הנתון כיום במצוקה דמוגרפית קשה. מן ההכרח שמשדר הבראות יתן העתו-על. כך שעליו לבצע את החוק כרוחו ולמנוע מרופאים ביצוע הפלות כמקום שהדבר אסור. על-פי ההלכה, עתידו של העם היהודי בלדיו, ויש לאפשר לעוברים להיוולד, ולמלא את חפקים כבני אדם וכיהודים. בכל אופן, אסור למשדר הבראות לתת ידו לשותפות עם רופאים ועוברים סוציאליים להמשיך ביצוע רצח של עוברים. תורה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ככל שנה ושנה דנים על חקציבה של משדרי הממשלה השונים, ובהם חקציב משדר הבראות כחקציב אחד ממשדרי השירותים החשובים. השירות שהוא נוהג קשור לא רק כרוחתו של האדם, אלא בהצלת חיים ממש. מתברר שגם משדר התחבורה העוסק בכטיחות בדרכים וגם משדר המשטרה המגן על שלום התושבים הם משדרי הנוסעים כעניינים הקשורים לפיקוח נפש. ואולם, אחרי השביתות הממושכות בשירותי הרפואה והמצבים החמורים שבתי-החולים והמאושפדים בהם הגיעו אליהם, אין אפשרות לדון בתקציב משדר הבראות כרגיל. יש לקיים דיון מיוחד ועמוק בתקציב זה ובמדיניות משדר זה ולהתייחס לבעיות החמורות שהרפואה הציבורית בישראל נקלעה אליהן.

מדינת ישראל מעוניינת להשיג רפואה בעלת רמה גבוהה. צורך זה מייחדים משאבים כספיים לנושאים יוקרתיים ובעייתיים כמו השתלות, חוננים ופוגעים ברפואה המשפחתית הגינלה ובאנשים החוקים לניתוחים רגילים. מחכים לניתוחים אלה, שבועות וחודשים; ומשמגיע מועד הניתוח הוא נדחה בגלל שביחה או עצומים של פלג זה, או אחר של הרופאים או העובדים המנהלים של בתי-החולים.

מצד אחד חסרים בתי-החולים צידו רפואי חיוני, לעיתים אף תרופות וחומרי חבישה רגילים, ומצד אחר יש בהם ציד יקר, מכשור אלקטרוני ורפואי; היכול לעזור לרבים אך אינו מנוצל כראוי. בתי-החולים אינם מנוצלים את חדרי הניתוח ואת הצידו הרפואי היקר לשלוש משמרות. הסיבה לכך היא, שלא נמצאו הסכמי שכר מתאימים עם הרופאים ועם עובדי המשק המינהל לעיסוק בשלוש משמרות ברמה מדוּע — כי אין לממשלה משאבים ציבוריים לשאת בהוצאה זו.

הפתרון חייב להיות שילוב של הרפואה הפרטית

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט: הצעת חוק שירות המדינה (נמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח — 1988, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה, תורה.

ה. ציון יום הבראות העולמי

סקירת שרת הבראות על פעולות משדר הבראות

קבוצות העובדים משתתפות כמאבקים האלה, ובצדק, כיוון שאי-אפשר לשפר את המצב בלי לשפר את מצבם של הרופאים ושל שאר העובדים בבתי-החולים הממשלתיים. המצב הגיע עד כדי כך, שלפני יומיים הודיע מגן דוד-אדום שלא יספק עוד סקיות דם כיוון שאינן יכול לעמוד בפירוקן החובות.

בעת המשבר הקשה הזה אנחנו מקבלים את פניו של יום הבראות הבין-לאומי, ומשדר האוצר דבק בעמדתו המזוללת. אין ספק בכך שהאחריות אינה רק של שר האוצר, אלא של הממשלה כולה. עובדה היא, שמדי שנה חלה נסיגה בתקציב משדר הבראות. אם מבחינה אבסולוטית ואם מבחינת חלקו של משדר הבראות בכלל העונה התקציבית. העונה התקציבית יכולה להספיק, אבל החלוקה שלה גרועה מאוד. חלק הארי של התקציב הוא מנת חלקו של משדר הביטחון. חלקו מופנה לקניות ולהוצאות הצבאיות הבאות לממן את המשך הכיבוש

הדירה בן-מאיר: רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק ואד, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד; כהיעדרו — לחבר הכנסת מנחם פרדס.

תופיק ואד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה זמן רב פוקד משבר חמור את מערכת הבראות במדינה. כיום הגיע המשבר הזה לשיא חדש, אף-על-פי שהמשבר עצמו אינו חדש. הוא הגיע לשיא חדש, המאיים להרוס את כל המערכת הזאת. המצב חמור במיוחד בבתי-החולים הממשלתיים. הסיבה לכך כרוכה, אין שום צורך לחפש כל מיני סיבות מן הצד. הסיבה העיקרית היא סירובו של משדר האוצר להקציב את הסכומים המספיקים להצלת המצב.

אנחנו עדים לכל מיני שביחות ועצומים מתמשכים. כל

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין, אולי יש בצורה מצומצמת מאוד. ככל הידוע לי, אחת
הבקשות המרכזיות היא להקים מרכזי בריאות גפש מחזיים.
היכן יש מרכזים כאלה? אהיה אסיר תודה לך, אם תגלי לי
היכן.

היו"ר ד' בן-מאיר:
כולם שפויים.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
פתחנו מרכז כזה בטייבה. כדאי שתבקר שם.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסדר, בטייבה. כמה חושבים יש בטייבה? — 20,000
חושבים.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
אל תגיד שאין.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האם מרכז אחד בטייבה יכול לשרת את האוכלוסייה
הערבית כולה, המהווה 17%?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
כולה בראה — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הלואה, הלואה.

בעיית הביוב — בגליל יש 29 כפרים, ורק כעשרה מהם
קיימת רשת ביוב, וגם היא חלקית. במשולש הדרומי יש 13
כפרים, ורק בשניים מהם קיימת רשת ביוב. במשולש הצפוני
יש 13 כפרים, ורשת ביוב חלקית מאוד קיימת באום-אל-פחם.
הטרנזיה של אום-אל-פחם ידועה לכול.

אני נעזר בסטטיסטיקה משנת 1984. מספר הרופאים
הערבים הוא 218. כמה למדו וקיבלו תעודות בארץ? — רק
56, כלומר רק 25%. מספר הסטודנטים שלמדו רפואה בשנת
1984 הוא 402, והם למדו בכל העולם. בארץ לא היה מקום
ליותר מ-39 סטודנטים ערבים. זאת אומרת, ש-10%
מהסטודנטים לרפואה במדינת ישראל הם סטודנטים ערבים.
אין דבר כזה בשום מדינה בעולם כולו.

אחת התמותה בין התינוקות של היהודים הוא 1.1%,
ואילו בקרב הערבים הוא גבוה פי שניים — 2.2%. האחד
הגבוה ביותר של מוות בגין מחלות לב הוא בקרב האוכלוסייה
הערבית.

אף שהגנתי על ההסתדרות מפני ההתקפה המעמדית של
הימין, יש לי ביקורת קשה על צורת העבודה שלה ושל
קופת-החולים במיוחד במגזר הערבי. קיימות בהן אותה הונחה
ואותה אפליה. כמה שירותים הניתנים במגזר היהודי אינם
קיימים כלל במגזר הערבי. אני לא אכנס לדוגמה אחת. בשנת 1984
היו חברי קופת-החולים הערבים 15% מכלל החברים בארץ.
לעומת זאת, אחוז הרופאים הערבים שעבדו בקופת-החולים היה
2% בלבד. הבאתי חלק מהעובדות.

אנחנו מציעים לקבוע תוכנית כוללת, שתתפרסם את המצב
כארץ כולה ותשווה את השירותים הניתנים במגזר היהודי
לאלה הניתנים במגזר הערבי. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלר,
ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

ואת מדיניות רחבת השלום הצודק, שמוכרח להתבסס על
נסיגה מן השטחים הכבושים משנת 1967 ועל קבלת זכות
ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתיני. אין זה סוד,
שבמחיר של מטוס צבאי אחד אפשר לפתור את המשבר ככל
מערכת הבריאות. זה עניין אחד.

עניין שני: אנחנו מחקרים לקראת שנת 2000. בשנת
1978 חתמה ממשלת ישראל על אמנת אלמאה-טה, אמנה
המבוססת על העיקרון של "בריאות לכול בשנת 2000". פירוש
הדבר הוא קביעת תוכניות לעתיד, באופן מיוחד לגבי קבוצות
אוכלוסייה מזנחות ביותר, הסובלות מן הפיגור של
מערכת הבריאות. הממשלה יודעת שחתימתה על האמנה
פירושה, שיש להכין תקציבים למימוש העיקרון הזה. אבל
במציאות הכול הולך אצלנו בכיוון ההפוך.

עניין שלישי: חוט השדרה של מדיניות הממשלה הוא
העברת הנטל אל העם, אל העובדים ואל העם הפשוט. מטרתה
היא ששירותי הבריאות יתקצבו באמצעות תשלום ריאלי של
החולים עצמם. שמענו את חבר הכנסת שוסטק וראינו כיצד
הוא לוחץ כארי ככיוון הזה. זה חלק מן ההתקפה על
ההסתדרות כאיגוד מקצועי. זה מראה את האופי המעמדי של
הימין, המעוניין במיגור ההסתדרות ובמיגור קופת-חולים של
ההסתדרות. המאגוז את רוב רובם של העובדים במדינת
ישראל.

מכאן אני עובר למצב האוכלוסייה הערבית. כבוד שרת
הבריאות נגעה במצב האוכלוסייה הערבית בשנים-שלושה
משפטים. היא דברה על תהליך של אינטגרציה, כאילו דבר
כזה קיים. אני אומר לך, גברתי, שאין ולא היה תהליך של
אינטגרציה. התהליך הוא של "אנטי-גרציה".

שבת וייס (המערך):
אף ש"גרציה" עומדת בראש המשרד.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גרציה, כלומר: תודה רבה.

מה עשה משרד הבריאות? השרה קבעה לה יועץ. כך
פותרים בכל משרדי הממשלה את בעיית האוכלוסייה הערבית.
קובעים יועץ. הוא יועץ ומייצג, ואיש אינו שומע בקולו. אין
שום צורך ביועצים. אחד ממקורות הרע במדינה הזאת הוא
היועצים שממנים פה ושם ובכל מקום. איננו רוצים יועצים,
אנחנו רוצים מדיניות של שוויון לאוכלוסייה הערבית. בכל
השטחים. הפער אינו.

גברתי שרת הבריאות, אמסור כמה עובדות ותחזים
סטטיסטיות. בשנת 1982/83 היו ההוצאות של השלטון
המקומי על שירותי הבריאות בארץ 4 מיליוני שקל; במגזר
הערבי — רק 89,000 שקל. זאת אומרת, 0.02% מכלל
ההוצאות בארץ. בשום מקום במגזר הערבי אין בית-חולים
ממשלתי. יש רק שלושה בתי-חולים פרטיים בנצרת, הסובלים
ממצב קשה ביותר ולא זוכים לשום עזרה. אין עזרה כלל.
להפך, רע מדיניות המכוננת לחנוק אותם. היינו עדים לכך
כאופן מיוחד בשנתיים האחרונות. הם מגישים שירותים
ל-250,000 אזרחים, ערבים ויהודים, בגליל ובמשולש.

קיים מחסור תמך מאוד בכל המערכת הרפואית —
ברפואה מונעת, ברפואה טיפולית, במרכזים בריאותיים.
מערכת בריאות הנפש אינה קיימת כלל במגזר הערבי.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
יש.

שאי מאחל לכולנו מקרב הלב שההמלצות הן טובות באמת והן אכן תיושמונה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:
כבר עסקתי בנושא הזה מעל במת הכנסת בתשובה על שאלות. הוריוח איננו מקצועי.

מתתיהו פלד (הרשימה המחקרמת לשלום):
אבל הדוחות עצמם לא פורסמו.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:
אם אתה רוצה את הדוח, אני יכולה להמציא לך אותו —

מתתיהו פלד (הרשימה המחקרמת לשלום):
לפי דעתי, הציבור היה צריך לראות את הדוחות.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:
כאשר נביא את הצעת החוק, נחלק גם את הדוח.

מתתיהו פלד (הרשימה המחקרמת לשלום):
הוא אשר אמרתי, שרק אחרי שתובא הצעת החוק נכיר את הדוח. בינתיים איננו יודעים מה יש בו, וגם איננו יכולים להתייחס אליו. אילו התפרסמו הדוחות, אני מניח שהחלק מאחננו היה ממחר אל כל מיני מומחים בארץ, כדי לקבל את הערכותיהם, את תובנותיהם ואת האנליזה שלהם. אבל, אנחנו לא מסוגלים לעשות זאת, כי אנחנו לא יודעים מה כתוב בדוחות.

אני רואה שיש רעיון הנשמע רעיון מצוין: הקמת רשות אשפה. אני מקווה שהרעיון הוא רעיון טוב, ולמעשה אני משוכנע שעקרונות זה רעיון טוב. אבל מה משמעותו, איך הוא ייושם? צריך להניח שהדברים יסתדרו טוב, אף שאני חוזר ומדגיש שהחוק הציבורי בעלטה בנוגע לכל הדברים האלה היא, לדעתי, מדיניות לא נכונה.

אני רוצה לומר גם כמה מלים על אותם פרקים בסקירה העוסקים במצב הבריאות בשטחים הכבושים. הסקירה נמסרה בליור מכתב שנכתב ב־13 במרס 1988. כשקוראים את הפרקים האלה אפשר לחשוב שהם נכתבו לפני שנה-שנתיים. העובדה שמערכת הבריאות בשטחים הכבושים מתמודדת זה שלושה חודשים עם אתגר קולוסלי בממדיו — אין לכך כל התייחסות. אני רוצה לדעת האם אותם בתי-חולים המופיעים בפרקים הללו, על מספר המיטות שבהם ועל מספר הרופאים שלהם, מצליחים להתמודד הזרם של אלפי הפצועים? האם יש להם הכוח המקצועי להתמודד עם זה? האם הם ערוכים לאשפו את כל אלה?

אני קורא בעיתון שירן שולחת מומחים לשברים כדי לעזור לבתי-חולים האלה להתמודד עם הבעיות. נכון שההתקוממות היא נגד ממשלת ישראל וממשלת ישראל עוסקת בדרכי ההתקוממות. אבל ממשלת ישראל עדיין אחראית לשלומה של האוכלוסייה הזאת. לא חושב באילו נסיבות נפצע האיש, אחר הכול, הוא מאושפ בבתי-חולים שבאחריות ממשלת ישראל. אבל בסקירה — שום מלה.

אנחנו שומעים דברים, והם אושרו על-ידי צוותי רופאים מחוץ לארץ שביקרו שם. אני מניח מראש, שהצוותים האלה ראי אינם אויביקטיביים, והדוחות שלהם דאי מדויקים ומכונים על-ידי מניעים שונים. אבל בדוחות מדובר על עשירות הפלות שנגרמו עקב השימוש בגז מדמיע על-ידי צה"ל.

אינני מכין איך אפשר לכתוב דוח ולפרסמו ב־13 במרס 1988 ולא להתייחס ולו במלה אחת לשאלה זאת. זו, בכל אופן,

מתתיהו פלד (הרשימה המחקרמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, ננסת וכבודה, בניגוד לדעתו של חבר הכנסת דן תיכון, אני חושב שיש לדון על משרד הבריאות היום ובכל יום, ולא דווקא כקשר לחקצבי — שהוא עניין שייגמר בוודאי כך או אחרת ולא יפתור את בעיות היסוד של המשרד — או כקשר לרעיונות חשובים אחרים שעולים, כמו ביטוח בריאות לאומי, אלא בשל עניין הרבה יותר בסיסי הרבה יותר ערונני: האם משרד הבריאות של מדינת ישראל בני ועורן להתמודד עם המשימות שלו?

אחרי הריון הזה אנחנו עומדים להצביע על החוק לחיקון בריאות העם. אולי יש בכך ביטוי למצבו של משרד הבריאות. כאשר אנחנו קוראים בהצעת החוק הזאת הצעה לחקן את פקודת בריאות העם משנת 1940, אני מוכרח לומר, שלא העליתי על דעתי שעדיין יש בארץ חוקים הנוגעים למערכת הבריאות ויום הולדתם היה ב־1940. אני מסופק אם יש באנגליה חוקים העוסקים בבריאות והם, נחקקו בשנת 1940.

היו"ר ד' בן-מאיר:

פקודת העיריות ותיקה עוד יותר.

מתתיהו פלד (הרשימה המחקרמת לשלום):

כן, אבל אני מרבר כרגע על משרד הבריאות.

זהו רק עניין סמלי שעלה באופן מקרי לגמלי, אבל, אני חושב שאי-אפשר להתעלם מהעובדה שמשרד הבריאות, שהוא משרד ממשלתי עם אחריות עצומה ועם משימות אדירות, מצטיין במשך כל השנים באינרציה, כפלגמטיות ובחסור יכולת להתאים את מבנהו ואת שיטות עבודתו לתנאים המודרניים המשתנים במהירות. איננו מתכוון לרופאים ולמעבדות, ולא לצד המקצועי, אלא לצד הניהולי-הארגוני.

בסקירה הכללית שקיבלנו לקראת הריון הזה דובר אומנם על כוונות לבצע רפורמות שהן מרחיקות לכת למדי. זוהי חופעה מבורכת ללא כל ספק, ושמתחי לראות שכמה ועדות חשוכות באמת יושבות וטודחות על הכנת הרפורמות האלה. איננו יודעים מה הם מציעות בדיוק, כי בעניין זה נוהג משרד הבריאות כמו חלק מרפאי קופת-חולים, איננם אומרים לחולה מה יש לו ומה עליו לעשות. מידע זה הוא מידע סדרי, הם שומרים אותו לעצמם. מדרע אין מפרסמים את הדוחות האלה? מדרע אין מגלים לציבור על אילו רעיונות מדברים? למה מחכים? האם מחכים לאישור הממשלה ולאישור הכנסת? אני חושב, שבאמצעות אתרות היו מוציאים את המסמכים לעיון הציבור, כדי שיקרא מה אומרים המומחים ולקראת מה הם מציעים שנתקדם.

כרגע אינני מסוגל להעריך את התוצאות הצפויות של הרפורמות שהומלצו על-ידי ועדות המומחים, בין השאר בשל העובדה שההסתדרות הרפואית לא שיתפה פעולה עם הוועדות האלה. וכשההסתדרות הרפואית אינה משתפת פעולה עם הוועדות האלה, יש לי ספקות הן בנוגע לטיב ההמלצות — ואינני יודע מה הן, כמוכן — והן בנוגע לסיכויים ליישם אותן. אני מוכרח לומר שאינני מבין מדרע אנו חשופים רק להבעת צער על אי-השתתפות ההסתדרות הרפואית בוועדות האלה. מדרע אין מסבירים לנו מה קרה שם? מה היה הקושי? מדרע לא היה אפשר לשכנע את הרופאים להשתתף? מה מונע מהם להשתתף? הלוא אין ספק שמסתתר מאחורי עניין זה ריכוז מקצועי ממדרגה ראשונה, אבל שוב, רכר זה הוא מסוג הדברים שאין אנו יכולים לדעתם. הרבה מאוד עניינים, המתנהלים במשרד הבריאות — ועדות חקירה, המלצות וכדומה — נשארים בגדר סוד. זה כבר לא יכול לעורר אמון, אף-על-פי

כנושא כאוב זה, אבל רצוי, חשוב ואף הכרחי להשמיע הערה זו במלוא הבהירות.

ועתה לדיון על חקיצים משרד הכריאות, או ליתר דיוק על נושא הכריאות במדינת ישראל. ראשית עלי לומר לשרת הכריאות, מרת שושנה ארכלי-אלמחלינו: אני חושב שמישהו אחר היה מסוגל לפעול יותר מכפי שאח פעלת, וזאת מפני שאת מכירה את מערכת הכריאות ורגישה לנושאי הכריאות. כך הוכחת עצמך גם בכל השנים שבהן היית יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה וחברה פעילה ומעילה מאוד בוועדת העבודה והרווחה. עקבנו בהערכה אחרי השקעתך במערכת הכריאות מאז התמנית לשרת הכריאות. אולם, לא עלה בידך, ולא באשמתך, לשנות דברים רבים שהיה צורך לשנותם ורצית לשנותם. ואומנם, יש שיבושים כאובים מאוד מאוד במערכת הכריאות — ההשתתפות הממושכת, הסנקציות הפוגעות קשה מאוד בחולים המסכנים הנופלים להן קורבן.

כשנתמנית, בשעתך, לתפקיד יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה עברתי פעמיים ושלוש פעמים על החברות, או ליתר דיוק אקרא לזה הספר שבו סקרת את הישגיך ואת נושאי מאבקך בשנים שבהן שימשתי יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. למדתי ממנו רבות, והוא היה לעיני ועדת העבודה והרווחה בדיוניה בנושאים השונים.

הכרחי שיובא לפני נבחרי הציבור, לחברי הכנסת, לשרי הממשלה, ובייחוד לשר האוצר, מכלול הבעיות ונקודות התורפה במערכת הכריאות. אני חושב שאת, שרת הכריאות, היא זו היכולה להציג את הבעיה מיסודה.

אני נמנה עם אלו אשר אינם מעריכים את היקף המשימות המוטלות על קופת-חולים של ההסתדרות. אני גם יודע שכל יתר הקופות מתאמצות לפעול בדרכה של קופת-חולים הכללית. אבל זה אינו משה את העובדה שיש לעשות תיקונים יסודיים במבנה ובארגון של בתי-החולים, במבנה שכרם של הרופאים, בכעות העבודה של הרופאים והאחיות העובדים ברציפות מתשת, ומי יודע — אני מרגיש: מי יודע, אבל אנחנו יודעים — אם ההתשה והעייפות אינן גורעות מן התפקוד, ולתפקודם של הרופאים והאחיות יש חשיבות בהצלחת חי אדם.

ומני מצומצם מכדי שאפרט את הנושאים. אני רק מעלה כותרות, ואלה הקרובים למערכת הכריאות, ואת, שרת הכריאות, יודעים למה דברי מכוונים. ואם אני מגלה טפח מהבעיות — נשאר עוד טפחיים מכוסים, ודי לחכימא ברמיא.

אף שרק לפני שבועיים דיברתי במליאת הכנסת על האפליה לרעה של בתי-החולים "ביקור חולים" בירושלים, וכן לפני כשבוע כפני ועדת הכספים של הכנסת — לא אהיה שלם עם עצמי אם לא אעלה נושא זה שוב. כל עוד לא הוסדר הנושא — קשה עד מאוד שלא לעמוד על חומרת האפליה הנובעת ממדיניות תמורה ביותר; ואני תוה: מדיניות תמורה ביותר של אפליה. בתי-החולים "ביקור חולים" משרת 20% מהאוכלוסייה בירושלים, אך הוא מקבל רק 1% מהתמיכה הניתנת למערכת הכריאות בירושלים. בתי-חולים אחר ברמת "ביקור חולים", המשרת 23% מאוכלוסיית ירושלים, מקבל 10% מהתמיכה הניתנת לבתי-החולים בירושלים, ובתי-חולים המשרת 58%, מקבל כ-89% מהתמיכה. זאת אף ש"ביקור חולים" — כולם יודעים זאת, כולם מודים בכך, ואת יודעת זאת — הוא בית-חולים מתקדם, שהכניס את המכשיר המודרני ביותר. בשום אופן לא נוכל להשלים עם זאת, אם רוצים לנמק את האפליה ברמת המוסד ובכך שלתפוסה אין משמעות לגבי לרמת התמיכה.

שאלה רפואית מדרגה ראשונה, וממשלת ישראל אחראית לכך. גם אם היא אינה אחראית להתקוממות — ואני חולק על כך, אני חושב שהיא אשמה גם בהתקוממות — היא עדיין אחראית למצב הכריאות של האוכלוסייה בשטחים.

יש דיבורים על שימוש בתחמושת "דומדום". אני יודע שגם אל הרוכז הזה הובאו צילומים מבתי-החולים הערביים בגדה ובצורה, המצביעים על שימוש בתחמושת לא רשמית, לא מאושרת. אין ייתכן ששום מומחה במשרד הכריאות לא הגיב על זה; יסתכלו המומחים בתמונות ויגידו מה הם רואים בהן. רופאים זרים אומרים שתמונות אלו אכן מרשיעות, אבל מי מאתנו יכול כבר לקחת על עצמו אחריות ולהגיד אם כן או לא? אנחנו יודעים שהבעיה קיימת, ומשרד הכריאות חייב היה להתייחס אליה ולבדוק אם יש או אין שימוש בתחמושת זו. ואם אין משתמשים בתחמושת זו, נשאלת השאלה: מה מופיע בצילומים אלה המדוברים כאנגליה, באמריקה ובכל אירופה? — ואילו פה שקט ושלווה. נכתב דוח שהוגש לנו שלושה חודשים לאחר שפרצה ההתקוממות, עם כל ההאשמות המופצות — ואין תגובה, כאילו זה לא נוגע לנו. אינני מבין מדוע מתחמק משרד הכריאות מאחריות. זו כפירוש אחריותו של משרד הכריאות לדאוג לכך שהפעולות יאושפו ויקבלו את הטיפול הרפואי הטוב, להבטיח שלא תהיה חריגה מכללי האמנות הבין-לאומיות, לוודא שההפלות אינן נגרמות על-ידי גז מדמיע ואין משתמשים כדורי "דומדום". ואם כן — להצביע על כך. הרי אלה בעיות שאנחנו חיים אותן יום יום והעיתונות עוסקת בהן יום יום. משרד הכריאות "מצליח" בדרך כלשהי שלא להתייחס לרברים האלה. הייתי אומר שזו אולי עדות נוספת למה שצינתי כאינרציה, כפולגמטיות, כמין חסר יכולת להתמודד עם מה שהמציאות מכתובה.

יש מקום לדון במשרד הכריאות, לחזור ולדון, עד אשר יגלה המשרד כושר להתארגן מחדש, לאמץ נוהלי עבודה חדשים ולעמוד בצרכים של סוף המאה ה-20.

הוירר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

"כבוד היושב-ראש, כנסת-נכבדה, מנהג יפה. הוא קביעת יום הכריאות העולמי, כדי ליחד יום לסקור, להסביר, להעלות רעיונות לשמירת הכריאות. מי מאתנו אינו רגיש לשמירת הכריאות? אומרים בדרך צחות על "בראשית ברא" — הדבר הראשון הוא הכריאות, ותורתנו מצוה אותנו "ונשמרתם מאד לנפשתיכם". ידוע שכאשר קיים ספק פיקוח נפש מחללים אף את השבת.

עלינו להיות מעודדים מאוד מהתקדמות הרפואה. אם אנו כותנים את תולדות הרפואה להארכת ימיה ושנותיה של האוכלוסייה — הרי ברור שעלינו להודות לה על שחנן רצח לאנושות ועל קידום המדע.

אומר בקצרה ובבירור את שמעיק עלי ומדאיג אותי. יש לפעמים שהרצון לקדם את המחקר והמדע עולה על הצורך לעסוק במשימה העיקרית, שהיא ריפוי של החולה. נכון, מטרת קידום מדע הרפואה היא ריפוי חולים, אולם קורה לא אחת שבחלק הדינמי לקידום המדע אין מתייחסים לפציינט הספציפי הסובל, והוא אינו עומד באותה דרגת חשיבות כמו המשימה של קידום המדע.

בהלכה ובתורה היהודית מקובל שאין דוחים נפש מפני נפש. ייתכן שאמרתי יותר מדי וייתכן שאמרתי פחות מדי

התמיכה הזו, התמיכה של פרוש ושל תופיק זיאר והתמיכה שאני אביע עכשיו במדיניות של שרת הבראות מצביעה על כך שיש פה למעשה יס בסיס של אינטרסים אלה שאכן מייצגים שכבות של עמלים מעוניינים בחיזוקה של הרפואה השוויונית, זה פשוט. איש אנדסה ישראל מייצג לא פחות משפחות ברוכות לידים ועמלים מאשר, נאמר, תופיק זיאר או מפלגת, שחייבת, אידיאולוגית לייצג אותם — ושושנה ארכלי-אלמולגו עושה זאת.

זאת, אומרת, עם כל הפרשנויות המדעיות, הפרשנויות מתחום תורת המנהל ותורת התכנון, שחלקן נכונות וחלקן פחות נכונות, עם כולנה, בלב העניין ובגלעין העניין הוויכוח הוא ויכוחים אידיאולוגיים בקרב מי שסבורים ששירותי הרפואה הם הביטוי ל-being well-being — החיים הטובים, טובים החיים באים לפני החיים הטובים — החיים הטובים, טובים למי, שם אולי יכול להיות אישוויון מובהק — והחיים עצמם שהם מתן שירותים חיוניים מרכזיים לקיום החיים עצמם.

אני יודע שמי שיש לו שליטה על סוגים של תקשורת — אניני אומר דווקא כלי התקשורת — ובכלל זה יכולת ליצירת דעת-קהל בקרב הבורגנות והאקדמיה, או בקרב שתיהן, יש בדיו, יכולת מספיקה כדי להוכיח באותות ומופתים את היתרונות בנטישת העקרונות שקופת-חולים היתה בראש המגשימים שלהם. אבל זה משקף באופן ברור אינטרסים מסוימים, ולא צריך להיות מרקסיסט כדי להבדיל את העניין הזה, כל בחינה המונית מהבסיס הזה, ועוד, בעינייה של חקיקה, משמעותה יצירת פערים באחד התחומים החקוניים ביותר של החברה, בתחום שהוא "נייר הלקמס" של סוציאליזם בכלל.

על כן אני רוצה לומר לך קודם כל ברמה של הערה עקרונית: אני תומך בכיוון שלך, ורכים תומכים בכיוון שלך, הוא לא פופולרי, והתמיכה בו, אינה פופולרית, זהו עידן של גנדרנות כוונת: תחת מטריה של מדיניות רווחה כאשר מדיניות הרווחה הזאת — הסגנון שלה — נוטה לכיוון של המסודרים.

עם זאת, בגלל העובדה שקופת-חולים הכללית וקופות החולים האחרות הן עדיין מרכז העניין, את הצריכה, כשרה, לייצג את האינטרסים שלהן יותר מאשר אינטרס ממלכתי שלך, כשרה, למשל — בתי-חולים ממשלתיים; וכאן אני חושב, צריך לתת תמיכה כוללת לכל מה שהוא ציבורי: ציבורי זה קופות-חולים, ציבורי זה בתי-חולים הממשלתיים, כאן חשוב מאוד להגיע בדרך נכונה, לרמה גבוהה מאוד של שוויון.

אני יודע שהדילמה שלך לא פשוטה, את חברת התנועה, צמחת בתוכה, ואת חברת קופת-חולים כמוני, אבל, הגישה התנועתית שלנו לא היתה אוטטיסטית, לא היה בה פולחן מדינה, אבל היא הביאה בחשבון תמיד את הצירופים של מעמד ועם בפרשנותם המתקדמת ולא בפרשנות האוטטיסטית, שמישהו אחר ניסה להעניק לה, בגבול הזה אני ממליץ מאוד, שתתחרי לרמה של שוויון.

הערה נוספת: שיטת המרכיבים בעניינים שראוי שהיה להם מרכז התמחות אחד בארץ, למשל, המרכז להשתלל כבר בבית-החולים "רמב"ם", היתה מקוה שהוא עוד יתאושש, היתה לו נפילה עצובה, היתה שם החלטה מצוינת שלך, שאחריה קרה איזה קצר טרגי, שאינו בידי אדם, והוא בוודאי השפיע במקצת, אחר כך התעוררה אולי גם קצת קנאה ואולי גם קנטרנות מצד בתי-חולים אחרים — תופעה נפוצה מאוד

למצב הקשה של "ביקור חולים" גרמה הצטרבות הקיפוח של כל השנים שעברו-א לא אשמה בזה, אבל זוהי המציאות. בגלל האפליה הזאת הצטבר החוב הגדול הרובץ על בית-החולים והחוב המגיע לרשויות מס הכנסה.

שרת הבראות — אני פונה אליך ומדבר עכשיו על המשך קיומו של בית-החולים: לא ייתכן להמשיך קיפוח ואפליה כאלה. אני פונה אליך לחקן זאת, לחקן, לזאת אני מתכוון, את הסכום שניתן ל"ביקור חולים", שהוא פחות ממה שהיה עליו לקבל, אני בטוח שברגע שוועדת הכספים תסיק את מסקנותיה ביחס לחוב שהצטבר בגלל הקיפוח, תצילי את קיומו של בית-החולים, המביא בשירותו-כבוד ועז לירושלים ולמערכת הבראות. אני מבקש ממך לקחת את דברי כמלוא הרצינות, כי את, אני יודע, רוצה לחקן את המצב, ותראי שלא "ימכרו" לך אמתלות, למה ומדוע הגענו לפרדוקס קזה, שבעוד התפוסה היא 20%, מקבל בית-החולים רק 1%.

ובסיסים דבר, אני רוצה להעלות נושא שהשארתי לסיים נאומי כדי שישאר בתודעת שרת הבראות בהתרשמות מיוחדת. אני מתכוון לנושא הפלות הבחלי חוקיות, את, שרת הבראות, תרמת הרבה מאוד בהיותן בוועדת, העבודה והרווחה לכלימת ההפקרות בכיצוע הפלות בחלי חוקיות, ואז נקבעו תקנות והסדרים. אני שואל, ואני שואל אותך ישירות: למה ומדוע, זה לא, מבוצע, וכשהוא לא, מבוצע וההפקרות משתוללת, אני לא צריך, לומר לך, כמה מאות ואלפי עובדים נמצאים בהפלות, הבחלי חוקיות.

אני פונה אליך כעת לחקן תקנות כפי שאני מבין אותן, כפי שהעלית או בוועדת העבודה והרווחה — הלוואי שהיה הדבר ביד, אני פונה, בבקשה, אליך, שבהיותך בוועדת העבודה והרווחה תרמת להתקנת התקנות האלה, ומבקש ממך ביצוע התקנות, מני אדם מיוחד שידא לביצוען של התקנות שתוקנו בשעתן בוועדת, העבודה והרווחה, אני פונה אליך ביועץ את רגישותך לחיי נפש, לחיי נפשות, לנשמות המושמרות, לצערנו ולבושתנו, בהפלות הבחלי חוקיות, אנא, הורי לבצע את התקנות שהתוקנו, גדולה תהיה זכותך, זוהי הצלת נפשות, ואני מבקש ממך לקחת את זה כמלוא הרצינות ולמנות אדם מיוחד אשר יעקוב אחר ביצוע התקנות שהתקינו ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, גם אז לא יגיע עדיין למה שהיינו צריכים להגיע אליו לפי דרישת ההלכה, אבל לפחות יבוצעו התקנות אשר הותקנו בוועדת העבודה והרווחה, גדולה תהיה זכותך, אם תעשי זאת.

היוצר ד' בן-מאיר: תודה, רשות הדיבור לחבר הכנסת שבת וייס, ואחרי שורה של חברי כנסת שלא נמצאים, ולכן אניני קורא בינתיים כשמותיהם.

שבת וייס (המערך): חברי הוועדה, חברי הכנסת, בקרב הנואמים האחרונים שהשתתפו בדיון היתה תופעה מעניינת מאוד, ואני חושב ששרת הבראות יכולה לרוות נחת ממנה. הופיע כאן חבר הכנסת תופיק זיאר ודיבר באהדה רבה מאוד על מדיניות התמיכה בקופת-חולים: מאוחר יותר הופיע חברי, חבר הכנסת מנחם פרוש, ושיבח את שרת הבראות מאותה סיבה בעצם. ואני חשבתי רגע: אולי הוויכוח בארץ הוא בין שתי מגמות — המגמה שמכרפנה קופות-החולים ובראשן קופת-החולים הדיקריה, מגמה ששרת הבראות מחזקת אידיאולוגית ומגמה אחרת, של כל מיני ניסיונות לכיזור הרפואה בין גורמים פרטיים לגורמים ציבוריים, משהו בתחום האי-ודאות בין הממלכתי לפרטי ולציבורי וכן הלאה.

אם ינסו להשיג רגיעה על-ידי תיקון מערכת השכר של הרופאים אך ללא תיקון מערכת השכר של עובדי המינהל המשק, היא לא תושג. ואם ילכו בדרך ההפוכה, גם כן לא תושג רגיעה. כל מי שחושב, שעל-ידי תיקון זה או אחר בסקטור אחד של מערכת הבראות יהיה בידיו להביא לרגיעה, טועה וגם מטעה.

דבר שני, ושוב, מנקודת התצפית שלי, הוא ענין המשאבים שהמדינה צריכה להעמיד לרשות מערכת הבראות. מה שקורה היום הוא בבחינת "ברצות לרצות" — ברצות לקצץ, רוצה — נותן, לא רוצה — לא נותן. הפרמטרים בהכוננת המשאבים למערכת הבראות אינם רציונליים, או אם תרצה, במקרה זה אין כלל פרמטרים. כל שנה נהוגים לפי מצב הרוח הקיים באותה עת, ותמיד הוא נוטה לקצץ.

אילו אמרו בשנה אחת: מקצצים במערכת הביטחון, במערכת החינוך וגם במערכת הבראות — אפשר היה להסכים ואפשר היה שלא להסכים, אבל זה היה מתקבל על הדעת. ואולם, מה קורה? בשנה שבה מקצצים במערכת אחת, לא מקצצים במערכת שנייה. כמלים אחרות, סדר העדיפויות אצלנו הוא לגמרי מעולם אחר, ורגילי אינן עומדות כלל על הארץ.

הרי אנחנו שואפים תמיד לקחת דוגמה מארצות אחרות. אנו רוצים דמוקרטיה כמו באנגליה, ליברליזם כמו בארצות הברית, שירותי סעד ורפואה כמו בארצות סקנדינביה, פריזן עבודה כמו ביפן, ומערכת שכר כמו בפורטוגל. אנחנו משווים כל דבר למה שנוהג לנו להשוות אותו. מוכן שהשוואה נוחה גם למי שמבקש: אם הוא רוצה לבקש יותר, הוא מתאים את עצמו למערכת גבוהה יותר, ואם הוא רוצה לבקש פחות הוא מתאים את עצמו למערכת נמוכה יותר.

אבל, לו הגענו למסקנה שיש להקצות למערכת שירותי הרפואה כך וכך משאבים מתקציב המדינה, לא היה יכול להיות או יבחוץ אם מקצצים 40 מיליון או נותנים 30 מיליון, ואם צריך או לא צריך להנהיג אגרת בריאות. יש לקבוע כללים, וצריך לבוא אל המערכת ולומר לה: על-פי זה וזה את עובדת, ועל-פי זה זה את נהגת.

יש עוד אמות מידה לקוללות אצלנו, לצער הרב — אמות המידה לגבי מערכת הרפואה ברצועת-החוף ואמות המידה לגבי מערכת הרפואה בפריפריה. גברתי שרת הבראות, בכל שנה מאז היויתי חבר כנסת, כאשר עולה לדיון מערכת הבראות, אני קם ואומר את מה שאומר עכשיו, ואני מצטער על שאין אחזק קשובה לדברי.

שר החקלאות א' נחמקין:

בקנציה הבאה זה יעזור.

אהרן נחמיאס (המערך):

במה דברים אמורים? — ברצועת-החוף מצויים כתיי-החולים המשוכללים ומכוני המחקר. הרפואה בישראל היא אחת הטובות בעולם, אבל היא מתרכזת ברצועת-החוף ובעיר הבירה ירושלים. בצפת, בפורייה ובנהרייה נשברים כל סוגי החישוב. משום כך, כמוכנן, בעלי מקצוע מומחים אינם הולכים לצפת, אינם הולכים לפורייה. המכשור החדש מצוי ברצועת-החוף ובירושלים, וכך נוצרת "אפליה גיאוגרפית" בין בני-ארס. מי שגרים בגליל — נעשים, ולעומתם מי שגרים בחל-אכ"ב או בירושלים — זוכים, יש בכך חוסר צדק סוציאלי מובהק. הרופאים הטובים עובדים ברצועת-החוף, כי שם גם פוטנציאל העבודה הנוספת גדול הרבה יותר לעומת הפריפריה. איפה נשמע דבר הזה? — בכל הגליל כולו אין מכון להתרעה

באקדמיה, והרי את עוסקת בתחום שכל-כולו אקדמיה ואקדמאים: תחום שמשחקים בו יצרים כמו בין שחקני קולנוע. כמו בין פוליטיקאים. התחומים האלה דומים, וכל מה שכתב שקספיר על המלך ליר ועל אחרים נכון לשלוש המסגרות האלה. לא פשוט להתמודד שם עם הנטיות הניאופיאודליות, עם ההתנשאות ועם הבדלנות. תעשי זאת, ואנחנו נעודד אותך.

הקמת המרכז להשתלת פרקים ומרכזים אחרים, כמו מרכז חשוב מאוד בבית-חולים "הרסה", היא השיטה הנכונה.

הייתי רוצה לאחל לנו ולך, שאנחנו נרכיב את הממשלה הבאה, ושאת תוכלי להמשיך במלאכה שהתחלת בה. ניתן לך את כל העידוד. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת אהרן אבוהצירא — איננו, הוא הדין בחבר הכנסת כהנא וכן בחבר הכנסת רפאל איתן. אם כן, רשות הדיבור לאחרון הנואמים בדיון זה, חבר הכנסת אהרן נחמיאס, בבקשה.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת הבראות, חבר הכנסת, כל המנסה לחלוא את כל קולר הזעזוע במערכת הבראות בשורת הבראות עושה מעשה שלא יעשה, ואני יכול אף להגדירו כמעשה נבזי.

מערכת הבראות כפי שהיא התחלואה שהיא שרדית בהן היום לא באו לעולם בשנה או בשנתיים האחרונות. חבר הכנסת יקטור שם-טוב, שהיה שר הבראות, היטיב לתאר את הדבר כאשר אמר, שלפי מיטב ידיעותיו — ואני סומך עליו שהן רבות — זה 10 שנים הולך המצב במערכת הבראות ונעשה רע. אין זה דבר שצץ בן-לילה.

יש סיבות רבות לזעזוע הפוקד היום את מערכת הבראות, וכל אחד מבית על המצב מנקודת התצפית שבה הוא נמצא. אני הייתי רוצה להביט עליו מנקודת התצפית שממנה אני שופט את העניין.

אני חושב, שהזעזוע במערכת הבראות נגרם בראש ובראשונה בגלל שתי מערכות השכר הקיימות במשק: מערכת אחת של קופות-החולים, ואפשר להגיד שאף היא מתחלקת למערכות משנה, והיא מערכת בפני עצמה; ומערכת אחרת, ממשלתית, שלפיה משלמים שכר עבודה לרופאים, לאחיות, לעובדים פרא-רפואיים, למרדמים, לעובדי התנסגן ולעובדי המינהל והמשק.

אלה הם שני קווים מקבילים שלא נפגשים, אם כי החוק הגיאומטרי אומר שהמקבילים נפגשים רק במרכז הארץ. אני חושב, שבמקרה זה הם לא ייפגשו גם במרכז הארץ.

היו"ר ד' בן-מאיר:

או בחלל.

אהרן נחמיאס (המערך):

על החלל לא למדתי, אני למדתי רק על מרכז הארץ מבחינה גיאומטרית. אם נרצה לשמור על החלל נקרא לחבר הכנסת פרופסור יובל נאמן, היודע על כך בוודאי טוב מאתנו.

לא תהיה תרופה למצב כל עוד לא יאוחד השכר במערכת הרפואית בכל הרמות, בכל המקצועות ולכל העוסקים בה. לא יעלה על הדעת, שרופא בקופת-חולים יקבל שכר שונה מרופא העובד באחד מבתי-החולים הממשלתיים. אני לא קובע מסמרות בדבר דרכי התיקון, אבל הדבר חייב לבוא על תיקונו. כל עוד לא יתוקן דבר זה, לא תבוא רגיעה למערכת הבראות.

— ציון יום הכריאות העולמי: סקירת שרת הבריאות על פעולות משרד הבריאות:
הצעת חוק לחיקון פקודת בריאות העם (מס' 10) —

לשרת הבריאות: היום קיימים שירותי רפואה פרטיים במדינת ישראל, וכל מי שרוצה להתעלם מכך אינו ישר עם עצמו. יש היום מערכת ציבורית ריש מערכת פרטית. המערכת הפרטית אינה מטפלת בכולם, אלא רק במגזר אחד של האוכלוסייה, מגזר היכול לשלם תמורת שירותיה. גברתי שרת הבריאות, חוק ביטוח בריאות ממלכתי יכול לצמצם תופעה זו. של קיום שתי מערכות בריאות במדינת ישראל — מצד אחד, והוא יכול להיות גם מאיץ באיזון השירותים הרפואיים לכלל תושבי מדינת ישראל — מצד שני.

אני יודע שיש בעיות, אני אומר שהבאתו לעולם של חוק ביטוח בריאות ממלכתי יכולה להיעשות בהינף יד. אני יודע זאת, יש בעיות עם המערכת הקיימת, יש בעיות של תפיסה, אני מכיר בזה, אבל כולנו יחד צריכים לאזור עוז ותעצומות נפש ולהעביר חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ובמסגרתו לקבוע שהשירותים הרפואיים יינתנו כאמצעות קופות-החולים הקיימות. אני מאמין שמישהו בכית הזה לא יסכים לתפיסה הזאת. אני חושב שכולנו יכולים להתאחד בתפיסה הזאת, כי איש מאתנו לא ירצה לבנות דבר חדש על חורבות דבר קיים, להיפך — נשתמש בקיים, נשכלל אותו, נשחזר את הכלים כדי לבנות מערכת בריאות בריאה וטובה שתוכל לתת שירותים לתושבי המדינה.

פסוק אחרון. אני מברך את חבר הכנסת ויקטור שם-טוב — אני מצטער על שהוא אינו פה, אבל אומר לו בודאי את הברכה גם על-פה — שבהיותו שר הבריאות עמד על משמר מערכת הבריאות.

אני רוצה גם לחזק את ידיה של שרת הבריאות שושנה ארבל-אלמחלינו במאבקים הרבים שהיא מנהלת מדי יום ביומו, ואני מתפלל שהיו לה תעצומות הנפש הדרושות כדי להתגבר על הבעיות האלה.

תודה רבה, אדוני היושב-ראש, גם על הסבלנות שגילית כלפי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לשרת הבריאות לענות. אינך רוצה לענות. תודה.

1. הצעת חוק לחיקון פקודת בריאות העם (מס' 10), התשמ"ח — 1988*

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים להצעת חוק לחיקון פקודת בריאות העם (מס' 10), התשמ"ח — 1988, אני מזמין את שרת הבריאות להציג את החוק. הנה לפני הכנסת בקריאה ראשונה:

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החיקון לפקודת בריאות העם (מס' 10), המבטאת עתה לאישורה של הכנסת, נועדה להסמיק את שר הבריאות להחליט תקנות בדבר גביית אגרות תמורת רשיונות, דמי רישום, לבתי-חולים ומרפאות, תשלומים בעד תעודות ואישורים הניתנים מכוח פקודה זו, וכן תשלומים בעד שירותים הניתנים לציבור לפי פקודה זו.

בפקודת בריאות העם מצויות הוראות המסדירות נושאים שונים בתחום בריאות הציבור ורישור מוסדות רפואה. הפעולות

* רשומות (הצעת חוק, חוב' 1876).

דוגמה נוספת היא התקנות שפורסמו רק לאחרונה, מכוח סעיף 65 לפקודה, בדבר רישוי מכשירים רפואיים, נגון המכשיר, לכתישת אבנים בכליות, המכשיר לביצוע אולטרה-סאונד, מכשור ההרמיה החריש הידוע בכינוי נמ"ר — NMR — הסורק הטומוגרפי הממוחשב וכדומה. מתן הרשיון לכל מכשיר יותנה בקיום תנאים פסיים ומקצועיים שיבטיחו טיפול יעיל ותיצול יעיל של המכשיר, מניעת בזבז משאבים שלא לצורך והבטחת שלומם ובריאותם של החולים הנזקקים לכדיקה ולטיפול במכשירים אלה. ברור שביצוע נאות של התקנות מחייב בקרה ופיקוח רצופים, אשר על כן יש לגבות אגרה לכיסויי הוצאות הטיפול הכרוך בכך.

לאור האמור אני מבקשת, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעת החיקוק לפקודה לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית במליאת הכנסת.

בקשה מיוחדת יש לי ליושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, שתאיל לתת קדימה להצעת החוק הזאת כדי שניתן יהיה להביאה בשבוע הבא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בקבלת ההצעה יש דחיפות גדולה מאוד. היא תאפשר למשרד הבריאות לגבות תשלומים תמורת השירותים שפירטתי ושירותים אחרים שלא פירטתי, ותהיה לו הכנסה שבאמצעותה יוכל אכן למלא את תפקידו על-פי החוק ועל-פי התקנות הקיימות. תודה רבה.

הי"ד ר' בן-מאיר:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון — דיון אישי. אני סוגר בזאת את רשימת המחוברים.

ראשונה, חברת הכנסת חייקה גרוסמן — איננה נוכחת. חבר הכנסת יצחק ארצי — איננו נוכח. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי — איננו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, נוכח בקשתה של שרת הבריאות למחר, אני מוותר על נאומי ומוכן להעביר עוד הערכ את הצעת החוק לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

הי"ד ר' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת בני שליטא — איננו נוכח. חברת הכנסת גאלה כהן — איננה נוכחת. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי שרת הבריאות, אני חושב שהצעת חוק זו באה במרעדה. בדברי ההסבר מצוין שגביית אגרות, דמי רישום ותשלומים אחרים תבוא כדי לממן את הפיקוח שמערכת הבריאות ממונה עליו, אולם אני חושב, גברתי, שהפיקוח כבר הגיע למצב שבו אין פיקוח. מה שיש קיים מפני שיש עדיין נשמות טובות המוכנות לקבל על עצמן את המלאכה הזאת.

לא אחת מראים לנו, הן בעיתונות והן בטלוויזיה, כתבות על המזון המוגש במסעדות. לאחר שבדקים אותו מגיעים למסקנה שהוא אינו ראוי למאכל בני אדם. צא ולמד, כמה בני אדם אכלו מאכל שאינו ראוי לאכילה על-ידי בני אדם עד אשר באה אותה בדיקה והוכיחה שכן הדבר. מי יכול לאמוד, מי יכול לדעת, כמה אנשים חלו ובאילו מחלות חלו עקב אכילת מאכלים שהם אסורים בעצם במאכל? אם הם אינם רואים למאכל בני אדם — הם אסורים באכילה. הם גורמים נזק לאדם

בביצוע הפעולות המתירבות מהוראות הפקודה. כך, למשל, אנו מוצאים בסעיף 17 בפקודה, שהמנהל הכללי של משרד הבריאות מוסמך להורות על ביצוע פעולות שונות למניעת הפצתן של מחלות מידבקות, ככלל זה "טיהורה או הגנתה של כל הספקת מים פרטית או ציבורית", וכן "סילוקם ואופן כיעורם של כל אשפה ופסולת מכל בנין פרטי או ציבורי, או מכל דרך, רחוב או מקום ציבורי", ורשאי הוא לדרוש או לצוות כך, הרבירים הנוכחים לעיל יסולקו ויבוערו על חשבון המחזיק בבנין הפרטי או על חשבון הרשות המקומית.

הוראה אחרת בדבר חובת תשלום ההוצאות מצויה בסעיף 49 בפקודה. לגבי פעולות הדרושות לעניין המלחמה במלריה נאמר, כי תהא למנהל הסמכות להוציא לפועל אותם אמצעים כעצמו ולגבות את ההוצאות מאותו אדם כפי שנקבע על-פי פקודת המסים (גבייה).

ואולם, מצויות בפקודה הוראות שונות המחייבות, או מאפשרות ביצוע פעולות רבות ומגוונות לשמירה על בריאות הציבור, למניעת הפצתן של מחלות מידבקות, לחיטוי מבנים ולבדיקת אנשים, ולגבי כל אלה אין בידי שר הבריאות הסמכות הדרושה לקבוע את התשלומים שיש לגבות לשם כיסוי ההוצאות הכספיות הכרוכות בביצוע פעולות אלה. לצערי הרב, רוב הפעולות האלה נעשות עד היום כמעט ללא תשלום.

משום כך, מוצע להסמין את שר הבריאות לקבוע בתקנות שיעורי תשלומים ודמי רישום תמורת הפעולות המעוגנות בהוראות הפקודה. בכך, למעשה, תיקבע הוראת חוק כללית המצויה דרך כלל בכל חוק שחוקקה הכנסת ומסמיכה את השר הממונה לקבוע גביית תשלומים ואגרות תמורת הפעולות המתבצעות מכוח הוראות אותו החוק. הוראה זו תחול אפוא לא רק על פרק מסוים בפקודה, אלא כאורח כללי על כל סעיפי הפקודה, הן אלה שהיו בפקודה המנדטורית המקורית והן אלה שהוספו במרוצת השנים בחיקונים השונים לפקודה בחקיקת הכנסת.

אביא דוגמה: רק לאחרונה פורסמו תקנות בדבר חובת רישום מרפאות וחובת הימפאות של רפא במרפאה כל אימת שהיא פתוחה לציבור לשם הגשת שירותי רפואה. תקנות אלה פורסמו מכוח הסמכות שנקבעה בסעיף 265 בפקודה.

מן הראוי לציין, כי עד פרסום התקנות האמורות היה נושא זה פרוץ לחלוטין, ולא היתה כל אפשרות של פעולות פיקוח ובקרה על המרפאות מבחינת המבנה, הסידורים ההיגייניים והסנטיטריים, הציוד הרפואי והפעילות הרפואית, זולת הפיקוח על עבודתו המקצועית של הרופא מכוח הוראות פקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ו — 1976.

ההוראות החדשות מסדירות את הפעילויות הרפואיות שניתן לבצען בסוגי המרפאות השונים ומחייבות מרפאות שבהן מתבצעות פעולות כירורגיות ופעולות רפואיות מיוחדות אחרות ברישום מוקדם לאחר שהוכחה כי הן ממלאות אחד הדרישות הקבועות בתקנות, ובכללן הימצאותו של המכשור הרפואי הדרוש לפעולות החייאה ולפעולות חירום לעת הצורך, וכך להבטיח שלא יארעו תקלות בלתי צפויות, כפי שאירע, לצערנו, במרפאות אחדות.

ביצוע התקנות האלה מחייב פעילות שוטפת ורצופה של בקרה ופיקוח מצד לשכות הבריאות המחוזיות והנפתיות. משום כך עלינו להטיל על בעלי המרפאות דמי רישום, שהיא כהם כדי לכסות את התקציב הנדרש להבטחת פעולות הפיקוח והבדיקה מצד משרד הבריאות.

היו"ר ד' בן-מאיר: תודה. חבר הכנסת יאיר צבן איננו כאולם. אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

בריאות העם (מס' 10), התשמ"ח — 1988.

לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעת החוק הבאה: הצעת חוק רשות הנמלים (תיקון מס' 5), איפה שר התחבורה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מציע, שאדוני יעבור לסעיף אחר עד שיאתרו את שר התחבורה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

גם הסעיף האחר מחייב נוכחות של שר.

עדנה סולודר (המערך):

שר החקלאות נמצא פה, הוא יצא לרגע.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני בטוח שגם שר התחבורה נמצא פה ויצא לרגע.

2. הצעה לסדר-היום

המשבר בענף האבוקדו

לשוקי אירופה בעיקר — בהם אנחנו ספקים יחידים בחודשים אוקטובר — יוני. אנחנו מצליחים להגיע ליכול ממוצע של 80,000 — 90,000 טונות בשנה.

חרף העובדה שענף זה הוא בדרך כלל ענף של גידול סירוגי, כלומר גידול שבשנה אחת נותן יותר פרי ובשנה הבאה אחריה פחות פרי, מצליחים בו עד כדי כך, שלפני שנה הגענו ליכול של 130,000 טונות, ול-90,000 טונות יצוא, ואכן, הייתה זאת שנה של הישגים לא רגילים. השנה, עקב חום גידול בחודש מאי, חודש חניטת הפרי בדרך כלל, אנחנו עדים לאסון טבע כמעט, ליכול שיגיע ל-35,000 טונות בקירוב, וממנו יהיו אולי 26,000 טונות יצוא.

צריך לדעת, ואני מניחה ששר החקלאות יאשר זאת, שיצירת שווקים, בעיקר שוקי ייצוא, היא מעשה מורכב מאוד. עמלים שנים כדי ליצור אמינות אצל הקניינים. מדינת ישראל השקיעה במשך השנים כ-50 מיליון דולר בשיווק. היום הגענו למצב, שהביקוש למוצר זה עולה על הייצור העולמי שלו. נוצרה בעיה: מאחר שכמות הפרי תהיה קטנה, אנחנו עלולים לאבד את אמינותנו כמשווקים. לכן, צריך לעשות הסדרים מיוחדים, שיאפשרו לנו לשווק השנה, ולהיעזר בכל מיני גורמים כדי שלא להפסיד את ההשקעה בשיווק. ההפסד המשוער לענף זה, המעסיק עובדים רבים וכולל יצרנים, כ-12 מיליארד ג'ונגל ומשווקים — ההפסד המשוער לשנה הזאת עלול להתקרב ל-41 — 42 מיליון דולר.

נראה לי שאנחנו חייבים לעשות מאמץ לסייע לענף הזה, שקשורים בו אלפי מתיישבים. בעיות המתיישבים ידועות לנו — דנו עליהן פעמים מספר השנה, ובשנה שעברה. לפנינו עומדים מתיישבים, שעקב האסון הזה עלולים להתחיל לעקור מטעים וודאי שלא לנטוע מטעים חדשים, וכן בעיות של הכרת להבטיח את המשך השיווק המחייבות עזרה לענף הנחון במצוקה שהיא כהחלט מצוקה ייחודית. בשנת 1980 היה אסון

ככל מערכות החיים שלו — כראש וכראשונה במערכת הבריאותית, שיש לה השלכות גם על המערכות החברתיות.

ייתכן שהפיקוח בתחום זה צריך להיות באותה מסגרת של רפואה מונעת. כי אם אדם אוכל דבר-מה שאינו ראוי לאכילה ולוקה בכאב זה או אחר — הרי אם תימנע האכילה הוא לא ילקה בכאב זה או אחר ולא ידקק לרופא או לבית-החולים. אני כאמת חושב שכל הכספים האלה צריכים לעבור לפיקוח כרי שלא יבוא האוצר ויתחיל להתחשבן עם מערכת הבריאות ולומר לה, שהסכומים הנגבים בעקבות התיקון הזה בחקיקה יועברו לקופת האוצר, והאוצר יקציב את הכספים למערכת הבריאות בכללותה כאשר הוא יביא בחשבון את הגבייה הזאת.

אני מציע, ואני רוצה שההצעה תירשם, כדי שתעמוד מול עתידה של ועדת העבודה והרווחה — יכול להיות שהיא תצטרך לחקן כאן איזה סעיף או להוסיף סעיף — שהיא תעגן את הגבייה שתופנה אך ורק לפיקוח, ומשרד הבריאות לא יוכל בשום פנים ואופן לראות את זה כהכנסה נוספת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה חושב שהאוצר יקבל הצעה זאת?

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר להציע את הצעתה לסדר-היום מס' 7204 בנושא: המשבר בענף האבוקדו.

עדנה סולודר (המערך):

אבל השר איננו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הוא יגיע, הלא הוא מכיר את בעיית האבוקדו, כפי שאני מכין.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעלות נושא שאולי יראה כימים טרופים אלה נושא אפור למדי — המשבר בענף האבוקדו. אני מקווה שזהו משבר חד-פעמי ואני מקווה שנצליח להתגבר עליו.

אני מוכרחה להודות, שיש לי סימפטיה מיוחדת לענף האבוקדו. כבר לפני שנים רבות, כאשר הפרי הזה עדיין לא היה מוכר כלל בארץ, גידל דודי כמושב ירקונה עץ אבוקדו, וכילדה קטנה זכיתי לטעום מהפרי הזה. מאז אני מכורה גם לטעמו וגם לריחו. הפרי הזה נעשה היום למרכיב מאוד חשוב בסל המזונות שלנו, בתרופות וגם כמוצרי קוסמטיקה.

במדינת ישראל פרוס הענף הזה על כל חלקי הארץ, מרכיבים שבדרום ועד יראון, דן ושניר שבצפון, בדרום רמת-הגולן ובצמק-הירדן. עברו כ-35 שנה מאז התחילו לגדל את האבוקדו כענף ניסיוני ולשווק בקרטונים — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

עכשיו יש באולם יותר שרים מחברי כנסת.

עדנה סולודר (המערך):

מאז 1952, כאשר התחילו לגדל את האבוקדו ולשווק אותו בקרטונים בודדים, נעשינו אחד המשווקים המרכזיים

שבהם ענף האבוקדו הוא הענף היחיד. ככל יתר המשקים זהו אחד הענפים. בין ענפים רבים במשק המעורב.

פניתי למשרד האוצר, וכמו תמיד נעניתי בשלילה. פניתי לאוצר לא היתה לשם קבלת מענק אלא לצורך קבלת הלוואה עומדת עד לעונה הבאה.

היות שהמצוקה קיימת, והיענות האוצר — אין, לא נותר לי אלא להמליץ או להציע שלא נקיים דיון בנושא במליאה. דיון אשר לא יתרום דבר, אלא — וחברת הכנסת עדנה טולודר חסכים אתי ודאי — להציע העברת הצעתה לוועדת הכספים. היות שהיא חברה פעילה מאוד בוועדת הכספים ויש לה בוועדה עמיתים פעילים, הרי אם תצליח ועדת הכספים לשכנע את האוצר להעמיד לרשות הענף הזה סיוע — אשמח מאוד לחלק את הסיוע למגזר החקלאי לפי קריטריונים ממלכתיים-משקיים ולסייע לענף האבוקדו.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת עדנה טולודר, האם את מוכנה להעביר את הנושא לוועדת הכספים?

עדנה טולודר (המעריך):
ודאי.

שבח רייס (המעריך):
חברת הכנסת טולודר מגלה סולידריות.

הי"ר ד' בן-מאיר:
אדוני שר החקלאות, צורמים באוזני דכרין על אי-תרומתו של דיון במליאה ועל כך שדיון בוועדת הכספים יפתור בוודאי את הבעיה.

שר החקלאות א' נחמקין:
הצעתו זאת משום שחברת הכנסת עדנה טולודר היא חברה פעילה בוועדת הכספים.

הי"ר ד' בן-מאיר:
אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים
נתקבלה.

ה. הצעת חוק רשות הנמלים (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988* (קריאה ראשונה)

תכליתה של הצעת החוק המוגשת עתה לקריאה ראשונה, הצעת חוק לתיקון חוק רשות הנמלים, לכלול את כל התיקונים הנתוצים בחוק רשות הנמלים לצורך מיזוג הרכבת ברשות, הן בהרכבת תפקידיה של הרשות גם לתחום מסילות הברזל והרכבות והן בכל האמור לסמכויות הרשות אשר יוענקו לה על-פי פקודת מסילות הברזל.

ואלה עיקרי החוק המוצע: א. תפקידי הרשות יורחבו גם לעניינים הקשורים למסילות הברזל והרכבות והדבר ישתקף גם בשם הרשות אשר מוצע כי תיקרא: "רשות הנמלים והרכבות". ב. במדעצת הרשות, כגוף אשר ינהל את הרשות ויפעילה, ייוצגו גם גופים ציבוריים שיש להם זיקה למסילות הברזל.

אורה נמיר (המעריך):

מי הם הגופים הציבוריים שיש להם זיקה?

דומה במסעי האבוקדו, וגם אז ניתן סיוע לענף. אתמול הוכאה כאן לקריאה ראשונה הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 21), בקשר לפיצויים בגין אסונות טבע, והיא עברה לדיון בוועדת הכספים. קיימת גם הקרן לנוקי טבע, אבל היא אינה מיועדת לפצות על נזקים כממדים כאלה.

אני מבקשת מהכנסת לדון ולנסות למצוא גם הפעם סיוע לענף האבוקדו בצורת הלוואה שתינתן לו בתנאים נוחים, בגבולות 30- מיליון ש"ח — אינני רוצה לנקוב בסכומים, יהיה צורך לדון בזה. אני מבקשת שהכנסת תנסה לעשות מאמץ לעזור לענף הזה במצוקתו המיוחדת, כדי שיינתן הסיוע לענף שהוא אחד הענפים המצליחים היום, ענף שיש לו פוטנציאל במשק החקלאי שלנו.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אדוני שר החקלאות, אם יש לך מה להעיר להצעה זו, בבקשה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכספים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אבל אין לשר כיסוי לשיק שהיא מבקשת.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, משרד החקלאות — שלא כמשרד הבריאות שלו תקציבים גדולים, אשר ניתן לניידם מסעיף לסעיף בעת מצוקה אמיתית — אינו משופע בכספים ובתקציבים.

פנחס גולרשטיין (הליכוד):

אני שמח ששרת הבריאות אינה נמצאת כאן כדי להגיב.

שר החקלאות א' נחמקין:

חיאורה של חברת הכנסת עדנה טולודר היה נכון, אף שהגידול הזה ידוע כגידול שיבולתי משתנים לסירוגין — אם בשנה כלשהי יש יכול רב, הרי בשנה שלאחריה היכול מועט, למעט אזורים שוליים טובים שבהם היכולים רבים לעומת היכולים בכל שאר האזורים, ובשנה קשה היכולים בהם עדיין מכסים את ההוצאות גם אם בשאר האזורים יש הפסדים למגדלים. יש אזור אחד כזה, ובסך הכול יש שני מושבים

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את שר התחבורה להביא את הצעת חוק רשות הנמלים (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988, לקריאה ראשונה. בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רכבת ישראל מופעלת כיום בידי אגף הרכבת, שהוא אגף מאגפי משרד התחבורה, וזאת מכוח הסמכויות המוקנות לשר התחבורה ולמנהל הכללי של הרכבת בפקודת מסילות הברזל [נוסח חדש], התשל"ב — 1972.

על-פי הצעתי קבעה הממשלה בהחלטתה ביוני 1987, כי יש לשלב את רכבת ישראל ברשות הנמלים, כדי שהיא תפותח ותנהל על-ידי רשות הנמלים.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1877).

רכבות בבעלות המדינה. במרבית המדינות הרכבת היא ממלכתית.

כאן אנחנו עומדים בפני בעיה של מיזוג רכבת ישראל עם חברה, שהיא אומנם חברה ממלכתית, אבל גם לקוח חשוב ואולי אף לקוח עיקרי של הרכבת. המצב הזה נוצר כתוצאה ממדיניות הממשלה אשר אפשרה לרשות הנמלים, הודות לתעריפים שאושרו לה כדי לנדיבה, לצבור רווחות של כספים בזמן האחרון. כאשר נמצאת המדינה במצוקה, אין היא לוקחת הלוואות מהבנקים וממוסדות פיננסיים אלא מרשות הנמלים. נדמה לי שהתקציב של השנה גם הוא מבטא סכום די רציני, אשר מרעבה מרשות הנמלים למטרות שונות.

אני רוצה לציין את המצב הזה. מפני שהוא מיוחד במינו והוא מביא לידי כך שמדינת ישראל ממוגנת שני דרכים שאינם בדיוק בני מיזוג. הנמלים קיימים כדי לפתח את ההובלה הימית, ואנחנו באים וממזגים את ההובלה היבשתית של הרכבת עם ההובלה הימית.

אם יבוא מאן דהוא וירצה להסביר לי, שהמיזוג מבטא העמדה של שני גורמים ברמה שווה, אציין בפניו שלפי הצעת התוק יישא מנהל הנמלים את התואר מנכ"ל, ואילו מנהל הרכבת יהיה בסך הכול משנה למנכ"ל.

יאר צבן (מפ"ם):
כאשר יהיה המצב הכספי הפוך, הם יתחלפו.

יצחק ארצי (שינוי) — תנועת המרכז):
לכולנו, הבאים מאירופה, יש סנטימנט לרכבת. אנחנו עקבנו בכאב גדול אחרי ההתנוונות של הרכבת, ויש לכך סיבות היסטוריות. עד היום לא התגברתי על העלבון שחשתי כאשר הודיעו מעל במת הכנסת על סגירת קו הרכבת לירושלים. אינני יודע כיצד הוא פועל עדיין, אבל כאשר מדינה הולכת לסגור את קו הרכבת המוביל לבירתה — זהו דבר שאיני יכול להשלים עמו. אפילו הגשתי בשעת הצעה מיוחדת בנושא הזה.

מעבר לבעיה העקרונית, הייתי רוצה לשאול: האם הרפורמה, השנייה מהפכנית, הנה שאנחנו הולכים להחליף היום הוא סימן לכך שאנחנו רוצים להחזיר עטרה ליושנה, להחזיר לרכבת את המעמד שהיה לה להכניס בה שינויים וחידושים? האם הכוונה היא שלא להספק ברכבת הפרברים — וחיבתה בנושא הובלת תושבי הפריפריה של תל-אביב גדולה מאוד, והיא יכולה להיות חשובה גם להובלת הנוסעים בפריפריה של חיפה. השאלה היא, האם קיימת אפשרות להחזיר לרכבת של ישראל — שממדיה הגיאוגרפיים הם יותר ממדי אורך מאשר ממדי רוחב — את המעמד של אחד האמצעים החשובים לא רק להובלת משאות אלא גם להובלת נוסעים; ואם יש תוכניות לשפר, לשפץ, כלומר לגרום למהפכה — האם האיתור הזה הוא תנאי בל יעבור למהפכה הזאת, או האם אנחנו שוב מנסים לאלתר דבר-מה שהוא למעשה פתרון לא רדיקלי?

רציתי להעלות בדיון הכללי בקריאה הראשונה של הצעת החוק את ההרהורים האלה, ככל זאת, ולמרות הספקות שביטאתי, אצביע בעד העברת החוק לועדה, משום שאני מקווה שהועדה תחד לעומקם של הדברים ותיתן לי על הבעיות שהעליתי חשיבה משמעותית ומוסמכת יותר מהתשובה שאוכל לקבל הערכ במליאה. תודה.

היור ד' בן-מאיר:
תודה. חבר הכנסת מרדכי ורשובסקי — איננו רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחרי — לחבר הכנסת דוד צוקר, ובהיעדרו — לחבר הכנסת אהרן נחמיאס.

שר התחבורה ח' קורפור:

מובילים, חברות תובלה, חברות נסיעות, יהיה ייצוג גם לאישי ציבור מתאימים. הרי זאת היא רצתה לשמור.

ג. הניהול האקונומי של מסילות הברזל יימסר לידי המשנה למנהל הרשות אשר יכהן כמנהל הכללי של מסילות הברזל ואשר יהיה אחראי כלפי מנהל הרשות לכיצד תפקידה והחלטותיה.

ד. הקו המנחה את מדיניות הרשות לעניין ניהול נמליה יהיה הקו המנחה גם לעניין ניהול הרכבת, וכמו כל אחר מנמלי הרשות תנוהל הרכבת כמפעל הנושא את עצמו.

ה. כחלק מהסדרי המיזוג של הרכבת כרשות הנמלים מוצע כי עובדי הרכבת יועברו משירות המדינה לשירות הרשות; העברת העובדים תוסדר בהסכם שיחתם עם ככפיות להסדרי חובה אשר ייקבעו בחוק.

ו. בדומה להסדר שלפיו מגישה הרשות לממשלה באמצעות שר התחבורה, את תקציבה לפעולות השוטפות שלה ושל מפעליה, את תקציבו של כל נמל וכן את תקציב הפיתוח, תגיש הרשות גם את התוכנית והתקציבים הנוגעים למסילות הברזל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני משוכנע ששילוב רכבת ישראל ברשות הנמלים יהווה מכשיר ניהולי וכלכלי אשר יביא את הרכבת לתנופת פיתוח חדשה לצורך שיפור כדרכי הובלת המטענים ובהולכה ההמונית של נוסעים במיוחד.

שיפור ההסעה ההמונית שיקבל ביטוי, בין השאר, בהפעלת חוכנית הסעה ברכבות פרברים בגוש-דן ובאזור חיפה הוא הכרח המציאות ודרוש כאוויר לנשימה; הוא הפתרון היעיל ואולי היחיד להקלת עומס התחבורה בתשתית כבישים שכבר עומדת בשיא יכולתה לספוג את מספר כלי הרכב הנעים עליה.

אני מציע כי הצעת החוק תאושר בקריאה ראשונה ותועבר לדיון בוועדת הכלכלה, אשר תכין אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני רוצה לקוות שכעצד שלנו היום אנחנו פותחים עידן חדש בתחום התחבורה כארץ.

היור ד' בן-מאיר:
תודה. חבר הכנסת, מאז החל השר לדבר על מספר חברי הכנסת המבקשים לדבר ל-12, לכן, ראשית אני מזדע על סגירת הרשימה, שנית, אני קובע שכל נואם ידבר במסגרת של חמש דקות.

יאר צבן (מפ"ם):
חמש דקות על הנמלים וחמש דקות על הרכבת.

היור ד' בן-מאיר:
אני מבין שאתה זוקף לזכותך את הזמן שלא ניצלת כשהיה דיון על חוק בריאות העם, אבל — אני מצטער.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחרי — לחבר הכנסת מרדכי ורשובסקי, ובהיעדרו — לחבר הכנסת שבח וייס.

יצחק ארצי (שינוי) — תנועת המרכז):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו דנים בחוק טכני לכאורה, אבל למעשה אנחנו עומדים להחליט היום על נושא עקרוני ממדרגה ראשונה.

יש שיטות שונות של ארגון וניהול רכבות בעולם. הרכבת יכולה לנסוע בקו אשר מופעל על-ידי חברה פרטית זו או זו. יש

אסיים בהערה של חברי יאיר צכן: הלוואי שתתפתח איוו התחרות בין הרשות לרכבת על מינוי המנהל, והן יתחרו בכיוון הטוב.

כאמור, אני אתמוך בהצעות האלה ואני מכרן אותך עליהן. בהודמנות זו אני מכרן גם חברים — זהו נוהג שאינו בלתי מקובל בכנסת — שהגיעו מחיפה וממקומות אחרים, ומאחל להם מיוזג טוב, נעים, כלי חיכוכים, בלי נשיות ניאופיאודליות ולטיפונדיות, אלא מתוך מגמה אמיצה ואמיתית לתיאום והצלחה משותפת. תודה רבה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דוד צוקר — איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, ואחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, אני רוצה לברך על הצעת החוק הזאת הבאה באיחור של חמש-שש שנים. לא מובן לי מדוע לא היתה התפיסה הזאת קיימת עד היום. יש ארצות, צרפת למשל, שבהן פיתחו את מערכת הרכבות ולא את מערכת הכבישים. יש ארצות, הולנד למשל, שפיתחו את מערכת הכבישים ולא נתנו חשומת לב מרובה למערכת מסילות הברזל. במדינת ישראל לא פיתחנו, לא נתנו חשומת לב, לא למערכת הרכבות ומסילות הברזל ולא למערכת הכבישים. הכול התנהל ללא שימת לב. במערכת התחבורה במדינת ישראל יש היום סתימות שאין דוגמתן בשום מקום בעולם.

אגב, אני רוצה להגיד לך, אדוני השר: אני מרחם על האנשים הגרים ברצועת-החוף. התמזל מזלי ואני גר בעיר שאין בה בעיות של "פקקים" או של חנייה. הכול מתנהל כיד המלך. רחמי, רחמי על אותם תושבי רצועת-החוף, על תושבי חיפה, ולעתים גם תושבי ירושלים. אני מקנא בהם, וגם אני מקנא בכך שהם גרים במקומות האלה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

בכל זאת זה לא כל כך פשוט לנסוע היום לצפת.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש לי בעיה עם סעיף 4. אבקש את חשומת הלב של שר התחבורה. סעיף 4 אומר, ש"הקו המנחה בפעולות הרשות יהיה לנהל את כלל נמליה וכל נמל מנמליה ואת מסילות הברזל, כמפעלים הנושאים את עצמם". אני חושש מאוד שהסעיף הזה לא יעמוד במבחן כאשר נגיע לראשית הדרך של פיתוח מערכת הרכבות במדינת ישראל. בכלל, מערכת הרכבות בישראל צריכה להתפתח לטובת כלל הציבור. כשם שמסכסדים הרכה דברים בארצנו, לעתים לא בצדק גמור, ללא אמות מידה של צדק סוציאלי-חברתי, לא צריך לדקדק כחוט השערה עם מסילות הברזל. די בכך שרשות הנמלים הסכימה, כלי שכפו עליה, לקחת על עצמה את הטיפול במסילות הברזל. אני רוצה לקוות — ואני כמעט בטוח בכך — שהיא תעשה זאת באותה מידה של יעילות המאפיינת את פעולתה כנמלים במדינת ישראל. אני חושש שהשירותים כנמלים במדינת ישראל טובים. אני אומר אמירה בעלמא, יש לי על מה לסמוך באומרי זאת. הרשות ממלאה את תפקידה על הצד הטוב ביותר, ומעל לכול — עם קרן שמורה של למעלה ממיליארד שקלים. מייד יתקן אותי שר התחבורה ויגיד שאני יודע את סכום הקרן, אבל היא בודאי עומדת על יתר ממיליארד שקלים. זה מכטא יעילות כלכלית במתן השירותים.

שבח וייס (המערך):

עמיתי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אתמוך בהצעת החוק. כל חוק שבא לצמצם את "מארת המכפלה" של המינהל הציבורי בישראל הוא חוק טוב. מה גם שיש לנו אפשרות, לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית, להכניס בהצעת החוק תכנים, לשנות פה ושם, ואולי להכשיר אותה ליישום מהיר יותר. אנחנו נשאיר את המלאכה לחברי הוועדה, והם יעשו אותה בעזרת המומחים של המשרדים — רשות הנמלים ורכבת ישראל, ועם יועצי הוועדה. זו הערה ראשונה.

כחיפני, יש לי רגש מיוחד כלפי הרשויות שאתה מציע לאחדן. אנחנו עיר נמל, אנחנו מאוהבים בים, יש לנו סימפטיה והרבה רגש אליו. הלב והעיניים שלנו חקועים כנמל ובצומת הרכבות שליך הנמל, מובן שאנחנו מצטערים מאוד על כך שהמרכז לא נשאר שם. אם אפשר יהיה באותה הודמנות להחזיר את הנהלת — — —

אהרן הראל (המערך):

זהו המכנה המשותף הקיים.

שבח וייס (המערך):

לו היה אפשר להחזיר באותה הודמנות את הנהלת רשות הנמלים למקומה הטבעי, לחיפה, הייתי מאוד ממליץ על כך. כמובן.

אנחנו, החיפנים, עורגים ומתגעגעים למרכזיות של חיפה בתחום התחבורה — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

בגלל זה אתה תומך בחוק.

שבח וייס (המערך):

זהו מנוף, זהו סיכוי לעשות הוזה שלו צפונה.

במסגרת דיון כזה, שהוא דיון פרלימנרי כללי, אני רוצה לומר כמה דברים שבחשם של שני הגופים האלה, רשות הנמלים היא רשות אפקטיבית, נושאת רווחים. הרושם הוא שהיא מנוהלת טוב, אולי אף טוב מאוד. פשוט נעים לעמוד על הדוכן הזה ולשכח קטע מתחום המינהל הציבורי הכלכלי, שיש לו הצלחה גדולה.

דבריו קודמי היה רמו, נכון אולי בחלקו, שאחת הסיבות לשגשוג ולהצלחה היא התעריפים. עובדה היא שהאגודות וחדות הספנות המגיעות לנמלים שלנו עומדות בתעריפים הללו. מה רע בכך, שחברה מסוגלת לגבות תעריפים ריאליים וגם לספק שירותים טובים? אף אחד אינו צריך לתמוך בשום נטייה לגבות מחירי הפסד או שלא להתאמץ להרוויח.

רכבת ישראל היא סיפור עצוב. היו לנו כל הסיבות לטפח אותה: כל הסיבות. בתחילה נמנענו אולי מלטפח אותה משום גודל הארץ, או משום שהיה סביב הרכבת הטורקית ורכבת העמק יותר מדי פולקלור, פולקלור חביב מאוד, מקסים. היחס אליה היה קצת פולקלוריסטי. האנשים שעבדו ברכבת, מפעלי הרכבות, נהגי הקטרים ואנשי המינהל היו אנשים מצוינים, צנועים ואפקטיביים.

אני מקווה שנפתח באמצעות החוק הזה דף חדש בתולדות הרכבת בישראל. רמות על כך, אדוני השר, אני מתכוון גם לפיתוח רכבות הפורבים למיניהן. הקו לאילת ולכל מקום אפשרי. היום, כאשר הכבישים עמוסים ותפוסים במכונית משפחתית ראשונה, שנייה ושלישית, יש לכך סיבות טובות. ניתן לך כאן את כל התמיכה האפשרית לכל יוזמה בתחום הזה.

אני מסכים בהחלט לדעת קודמי, שטוב היה אילו היתה מערכת הכבישים עוברת גם היא, בהזדמנות חגיגית זאת, לאותה מסגרת. אני עושה פה חשבונות של שרים — היום זה במסגרת של שר זה וזה צריך להיות במסגרת של שר אחר, לא זה החשבון.

היורר ד' בן-מאיר:
לא זה החשבון, אבל זה מה שקובע.

בני שליטא (הליכוד):
זה פשוט צריך להיות. במסגרת אחת: מסגרת אחת תוכל לתאם בין הזרועות ולקבוע שבמקום מסוים משקיעים דווקא במסילת כרזל, ובמקום אחר — בכביש, כאוטוסטרדה כזאת או אחרת.

אני רוצה לברך שוב על עצם המיזוג, הנהלים לא חשובים כל כך, חשוב עצם המיזוג. אני מאמין שהמיזוג יביא ברכה. הייתי רוצה לראות את רשות הנמלים עורכת מיד, מהר מאוד, תוכנית אב ומשקיעה, ברשת מסילות הכרזל, שנדמה לי שלא נעשו בה כבר שנים רבות.

היורר ד' בן-מאיר:
רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, כבקשה, ואחריו — לחברת הכנסת אורה נמיר.

יאיר צבן (מפ"ס):
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אדוני שר התחבורה, אני אתמוך בחוק אבל אפר את האידיליה הפנטסטית השוררת כאן, כי אני חושב שהחוק הזה הוא עדות מוחצת למערכת מעוותת ובלתי רציונלית שהשתלטה על המערך הכלכלי שלנו.

אחחיל בדוגמה. בקיץ שחלף נשמעו טענות קשות כלפי קונצרן "כימיקלים ישראל" על שנגרמים לו הפסדים קשים מאוד בגלל בעיות בהובלה ברכבת. דובר על הפסדים של 13 מיליון דולר בחודשים אפריל — יוני. הם הלכו לפגישה עם הנהלת הרכבת והקימו קול זעקה. הנהלת הרכבת אמרה: מה אנחנו יכולים לעשות? האוצר, אינו מאפשר לנו להשקיע את הדרוש, לא בחומרים, בקטרים ובאמצעי חילוף ולא ככות אדם, בשכר, כך שנוכל להתמודד עם הבעיה.

יש לנו כאן דוגמה קלאסית למדיניות השיטתית של האוצר, שכמו בדרך כלל ניתן לריסון חושב רק על הצמצום התקציבי ולא דווקא על צמצום ההוצאה הציבורית. שהרי כל החוק הזה אינו משנה את ההוצאה הציבורית, אלא הוא מביאה, מזוית אחרת, לאבסורדים כלכליים ממדרגה ראשונה. הנוק הכלכלי במדיניות הזאת של האוצר — ואיני מרבר על הנוק האנושי ועל העצבים הנשחקים בעמידה בפקקים העצומים — אינו ניתן להערכה, והוא קיים בכל תחום ותחום.

זה מוכיח שוב ושוב, בפעם האלף, ששכר נמוך הוא לא כלכלי. שכר נמוך אינו רק עוול חברתי, אלא גם אינו כדאי מבחינה כלכלית. אינך יכול לעשות דבר עם שכר נמוך; אינך יכול לפתור שום בעיה עם שכר נמוך.

יש לנו רכבת שאפשר להשקיע בה ולפתחה, ואני שותף מלא לכל מה שאמרת, אדוני השר, בדבר הצורך הדחוף, הדוחק והחיוני לתת תנופה אדירה להובלה המונית במדינת ישראל. שאלתי אותך בוועדת הכספים, כמה אפשר היה להשקיע השנה בפיתוח רשתות הכבישים וכדומה, כדי לתת לעניין תנופה? — ואפשר היה להשקיע פייסונים מכפ"ש משושקע בפועל. זה גם כדאי מבחינה כלכלית. כל המומחים אומרים שזה, כדאי, שההשקעה מחזורית את עצמה בטווח זמן קצר. אבל אנחנו פועלים בניגוד לכל ההמלצות.

אדוני שר התחבורה: לפי דעתי חייב לעשות אם תכלול בתוך המערכת הזאת גם את הכבישים. זה גם עניין כלכלי. אין כאן רק עניין של מניעת תאונות דרכים. אילו יכלה משאית, המעבירה סחורה נמל חיפה לדרום הארץ, לנוע מהר יותר ובבטיחות רבה יותר, הייתה לכן משמעות לא פחות גדולה מבחינה כלכלית מאשר לאמירה: השנה איננו משקיעים במערכת הכבישים כי זה יגרום להקפצת האינפלציה. זאת תפיסה משונה מאוד. שיפור הכבישים יכול בהחלט לשלם את עצמו. אני יודע אילו מאבקים אתה מנהל כדי לקבל עוד כמה גרושים למערכת הכבישים. הבה נקבע שמערכת הנמלים, הכבישים והרכבות יהיו ביד אחת. מדוע לא? הכבישים אצלנו הם מתחת לכל ביקורת, ומצד שני, רשות הנמלים, אינה יכולה להוציא כספים כי היא אנוסה על-פי התקנות שלה ועל-פי החוק שלה. אתה עושה פה מעשה גדול. חשלים את המצווה, תכלול גם את מערכת הכבישים בכרז הזה.

יש בעיה של השם. בחוק כתוב ששם החוק יהיה "חוק רשות הנמלים, והרכבות". יהיה חוק רשות הנמלים, הרכבות והכבישים במדינת ישראל.

אחרון הראל (המערך):
תכנסו את משרד התחבורה לתוך הרשות והכול יהיה בסדר.

היורר ד' בן-מאיר:
הצעה היא, שהכבישים נמצאים במסגרת משרד אחר, איני חושב ששר התחבורה היה מסרב להצעה של חבר הכנסת נחמיאס, אילו יוכל היה לקבלה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

בני שליטא (הליכוד):
אדוני היושב ראש, כנסת וככדה, אדוני השר, ברצוני לברך את שר התחבורה על הצעת החוק הזאת. היא מתבקשת מאלה: והיא גם נכונה וטובה מאוד: היא תביא, לדעתי, תועלת רבה. למשק, הייתי מעדיף, שהרכבת תהיה, בכלל בידים פרטיות, אבל גודלה של המדינה איננו מאפשר זאת. לכן היא הייתה עד עכשיו בדי-הממשלה, ונכירי מאוד שנוציא אותה מידי הממשלה וניצור רשות, אם בזכות היותם עובדי רשות תבוא גם לעובדי הרכבת, עוגנה, יהיה זה — בהחלט דבר חיובי.

אני מצפה, שלא ייווצרו מנגנונים מיותרים כתוצאה מן המיזוג הזה. לדעתי, זה צריך להביא את ההיפך הגמור, כלומר, להביא לחיסכון במנגנון, בכוח אדם.

עברתי על סעיפי הצעת החוק — במהירות רבה למדי. למען האמת — ויש לי הרושם שמרוב סעיפים אולי ייווצר בכל זאת איזה מנגנון מיותר. והרי אנחנו ממונים כדי ליעל ולא כדי ליצור מוסדות עם כמה ראשים, שיהיו כסופו של דבר יעילים פחות.

אדוני שר התחבורה, עד היום הייתה הרכבת כן תורג, אני מאשים בכך רק אותך, אני מאשים בעניין זה את כל ממשלות ישראל. היא היתה כן תורג, היא לא קיבלה תקציבים, לא התייחסו אליה. אני מאמין בהחלט שרשות הנמלים תתייחס אליה אחרת, שהיא תשקיע בה ואולי תקרר הן את צפון הארץ, את הגליל, והן את הנהג, ואולי למרכז מדינת ישראל. אם מדברים על רכבת, אדוני השר, היא יכולה להיות יעילה דווקא לגליל ולנגב, ולא דווקא לחיפה, משום, שלחיפה יש כאמת אלטרנטיבות אחרות.

חבר הכנסת פסח גרופר נעדר מן הישיבה — אני חושבת שאין שני לו בתרומה לשמה של הרכבת במשך כל השנים שבהן הוא מכהן בכנסת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

דרך אגב, זה נכון. הוא היה צריך להיות בדיון הזה.

אורה נמיר (המערך):

אילו ראיתם את עתלית — איזו תחנה יש שם, אילו ספסלים, אילו עציצים.

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת גרופר אומר שהחוק הזה יאפשר הקמת נמל בעתלית, ואז הוא יוכל לרדת ישר מהרכבת אל הנמל.

אורה נמיר (המערך):

עד כאן התלק ההיתולי.

אדוני היושב-ראש, רבותי חבר הכנסת, התיקון המוגח לפנינו, תיקון מס' 5 לחוק רשות הנמלים, הוּפֶּחַ את הרשות לרשות הנמלים והרכבות, הוא חוק טכני בעיקרו. יותר משלושה רבעים מ־41 סעיפי החוק עוסקים בשוני שבין חבר הרשות לבין חבר המועצה, בתקופת כהונה ועוד. חלקו הארי של החוק הוא חקיקה טכנית ולא חקיקה עניינית.

השר דיבר כאן על העברת הרכבת לרשות הנמלים. אני בטוחה שאין בבית חבר אחד שאינו חושב ואינו רוצה לסייע לרכבת ישראל להתגבר על הפיגור הטכני, החדרמית, התפעולי הנורא שהיא מצויה בו זה עשרות רבות של שנים. קשה לי להאמין שהשינוי הזה יתחולל רק על-ידי חקיקת חוק ורק על-ידי שינוי השם.

אני רוצה להזכיר כאן דוגמה אחרת, קשה וחמורה — חברת הבזק. כמה נאבקנו, כמה לחמנו בעניין זה. אומנם חברת הבזק היא חברה ממשלתית, ואילו כאן מקימים רשות חדשה המצטרפת לרשות הנמלים, אולם אין כל שוני בין הגופים מבחינת תפיסת העולם והצד הביצועי. כל מי שיש טלפון בכיתו יודע, שמיום שהפכו את חברת הבזק לחברה ממשלתית לא ניתן לחייג מספר ולקבל את המגוי שאתו רוצים לדבר. התחושה היא, שמיום שהפכו את חברת הבזק לחברה ממשלתית נהיה השירות גרוע ולקוי הרבה יותר.

רוב סעיפי החוק מדברים על דברים טכניים, ויש בו רק חיוב אחד. על כך אני רוצה לומר לשר התחבורה, שאני מכרכת אותו בכל הברכות שאפשר לכך.

אם אכן עומדת היום רשות הנמלים במצב של רווח או עורף המגיע למיליארד שקל — וכבית הזה אנחנו יודעים מה עושים באותם עורפים ההופכים נכסי צאן ברזל של משרד האוצר — זו מצווה, אדוני השר, להוציא את הכסף מהאוצר ולהשקיע אותו בפיתוח תשתית תחבורתית, אם אכן ייעשה הדבר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה לא בידי האוצר, זה בידי רשות הנמלים.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, כמי שמתמצאת בנושאי חקיקה בשטחים אחרים ויודעת מה עושים בינתיים כנסטים המצטברים בכל מיני רשויות במדינה אני מודיעה לך, שזה חלק הארי מהכנסים שהאוצר משתמש בהם. עצם העובדה שהאוצר הסכים לחקיקה הזאת פיורשה, שהחוק הוא טכני.

יש לנו מצד אחד מערכת בעייתית ששמה רכבת ישראל, ומצד שני מערכת אחרת ששמה רשות הנמלים, ולה צבירה גדולה של למעלה ממיליארד שקל. ומתברר — תסלתו לי — מין בשאינו מינו. אני אתמוך בחוק רק מפני שאני מבין שאין דרך אחרת במערכת המעוורת הזאת, וצריך לנהוג לפי מה שאתה הצעת. אך, האם זו כאמת הדרך לפתור את הבעיות האלה? אם כך, אלך בעקבות חבר הכנסת נחמיאס ואציע להקים את "רשות הכבישים" — זה דווקא שם יפה; אחר כך אציע בשקט לשרת הבריאות להקים מהר את רשות האשפוז ולצרף גם אותה לעסק הזה, שהרי ברשות הנמלים יש עודף, יש צבירה, וברשות האשפוז, אני מבטיח לך אדוני, לא יהיה עודף לעולם — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אבל אז אהיה מוכרח לקחת סגן שר — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

אני חושב שעם שרת הבריאות תוכל להחפז בפתוח מתפקיד של מנכ"ל.

דרך אגב, החוק הזה הוא חוק ייעודי. אנחנו, קבוצת חברי הכנסת, עשינו גם כן דבר לא תקין ואמרנו שאחוז מסוים מגביית האגרות יופנה לתשתית הכבישים. באוצר אמרו לנו בזעקה גדולה, שזהו חוק ייעודי, שפירושו הוא: יש לי הכנסות מרשות הנמלים ואני אפנה אותן לרכבת. הכנסות אלו מצבירה שהיא מעל לגבול מסוים היו צריכות, למעשה, להגיע לאוצר המדינה, וזה היה צריך להקצות יותר תקציבים לרכבת, לבניית תשתית כבישים ולעידוד התחבורה ההמונית.

החוק הזה אינו פשוט. אינני יודע, אדוני, לאיזו פשרה הגענו בקשר למכירת נכסי הרכבת לרשות הנמלים. יש על כך ריכוז, אני יודע, האם הוויכוח ביניכם לבין האוצר הסתיים? שמעתי שהפער בהערכת הנכסים הוא 200 מיליון או 250 מיליון ש"ח.

יש גם שאלה, אדוני השר, בעניין זכויות העובדים, והייתי רוצה מאוד שתאמר כמה מלים בנדרן. אני מקווה שעובדי הרכבת, המשנים את מעמדם, ינצלו את ההזדמנות הזאת כדי לזכות בהטבות כלשהן. הם, ראויים לזה.

אני מגיע לעניין האחרון, אדוני השר. ברשות הנמלים יש צבירה של למעלה ממיליארד ש"ח. יש פנסיונרים של רשות הנמלים, ככללם אלה שפרשו פרישה מוקדמת בעקבות כל ה"סיפטנינגס" שהיו — המקבלים פנסיות נמוכות, בשיעור של 350 ש"ח, 400 ש"ח ו־450 ש"ח כחדוש. האם לא יהיה זה מן הראוי שהרשות, אשר צברה סכום גדול כל כך גם בעמלם של אלה, תחקן בהזדמנות חגיגית זאת גם את העול שנעשה לאנשים הללו? תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואתריה — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ובהיעדרו — לחבר הכנסת אהרן הראל.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לברך את שר התחבורה על שהביא לכאן, סוף סוף, נושא השייך למשרדו. בחודשים האחרונים התרגלנו לשמוע אותך מסיר הצעות אי-אמן, משיב על הצעות לסדר-היום בנושאים שונים. היום אנחנו עוסקים, סוף סוף, בנושא שהוא בתחומי של משרד התחבורה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש לנו בעיה של עומס בכבישים, יש לנו בעיה של כבישים שאינם תקינים ויש לנו בעיות קשות של תאונות דרכים בחלק מהכבישים, בלי להיכנס לנושא של הגורם האנושי, אילו אפשר היה לצרף גם את הכבישים לעניין הזה, הייתי מברך על כך. אני מניח שזה קשה או בלתי אפשרי כמעט, אבל צריך לברך על עצם העובדה שבחוק הזה אנחנו מצליחים להוריד את העומס בכבישים. הן של משאות והן של בני אדם.

היה זה סוד גלוי שכרשות הנמלים הצטבר סכום של למעלה ממיליארד שקל חרש, סכום עצום במושגים ישראלים. כל אחד "שכב" על אוצרו, והרכבת לא יכלה להתפתח: לכן, יש חשיבות לצירוף שני הגורמים האלה לאחד, ויש לברך על כך.

אני חושב כפרסבא, אינני רוצה לדבר על חיפה, מל שמכיר את בעיית התחבורה באזור רעננה, כפרסבא, פתח תקוה והוד-השרון יכול רק לייחל לכך שרכבת ישראל תפעל באזור. אמרו לי שתיסע רכבת מנתניה לתל-אביב במשך מספר קטן של דקות, כלי להפריע בכבישים העמוסים, ותסייע בהורדת העומס. אם כך יהיה הדבר — צריך לברך על כך.

אני חושב שהצעת החוק הזאת היא אחת הרפורמות החשובות ביותר במשק התחבורה של מדינת ישראל.

אדוני השר, אתה מביא את הצעת החוק לקריאה ראשונה. אני מאחל לך שתגיע במהרה לתחנה האחרונה, של הקריאה השנייה והקריאה השלישית, כי אנחנו זקוקים לכך.

יאיר צבן (מפ"ם):

— — — הקדמת הכתירות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

רכותי, יש לנו זמן עד נובמבר, השר יביא את זה עוד קודם לכן, אל תדאגו, אין ספק שאנו זקוקים לרפורמה הזאת, וטוב שהיא הגיעה היום, תודה רבה.

היור"ד בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן הראל, בבקשה.

אני מבין, חבר הכנסת גולדשטיין, שאהרן רוצה רכבת פרברים מכפרסבא כדי להעניק תוכן למושג "חמש דקות מכפרסבא".

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

או 16 דקות מכל מקום.

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרגוני נא הרגו אם אני מבין את ההיגיון של החוק, כשביל מה היו צריכים אותו, מה הוא מוסיף, אני לא מחפש היום שום היגיון בחוקים של הממשלה, ואין היגיון גם בחוק הזה.

ההיגיון היה צריך להיות אתר לחלוטין, לא חיבור של שני גופים שאין להם מכה משותפת זה לזה. לפי ההיגיון הזה צודק חבר הכנסת אהרן נחמיאס וצדקים האחרים שדיברו כאן. אם מחברים את הרכבות לנמלים — נחבר את הכבישים, נחבר את המדרכות, נחבר את החשמל, נחבר הכול תיצור גוף שלא יוכל לזוז ממקומו. יש גבול ליכולת התפקוד התקין של גופים גדולים. השיטה הזאת, שלפיה הניהול הוא טוב יותר ככל שהגוף המנוהל גדול יותר — אינה נכונה. אני מכיר הרבה מאוד גופים בארץ, שהיה צורך לפרקם או להקטיןם מפני שהיו גדולים מדי.

אדוני השר, אני בעד שיפור ההסעה ההמונית, בעד רכבת פרברים. כל מי שנוסע היום מתל-אביב לפתח תקוה יודע, שכדי לנסוע הלון וחזור מתל-אביב לירושלים נדרש פחות זמן מאשר לנסוע מתל-אביב בדרך-חיפה, מה שנקרא היום דרך-נמיר, לפתח תקוה.

אבל בהצעת החוק, אדוני השר, אין שום אמירה בנושא הפיתוח והשימוש בכספים. יש סעיף אחד בלבד המדבר על העברת נכסי הרכבת לרשות. אין בהצעה מלה וחצי מלה על דרכי הפיתוח של רכבת ישראל, רכבת פרברים, שיפור החשית וכל הדברים היפים שהשר דיבר עליהם.

לכן, אדוני השר, אני חוששת מאוד שנעשתה כאן פשרה עם האוצר. אנחנו יודעים שבעלי-הכית הכלעדי בחקיקה במדינה הוא משרד האוצר. אני חוששת מאוד שבהצעת החוק הזאת נעשתה פשרה עם האוצר. אם יש דרך לחקן זאת בוועדת הכלכלה, אני חושבת שזו מצווה לעשות את קואליציה ולהפקיע מהאוצר את המונופול על הכספים האלה. ראויים אזרחי המדינה, וראוייה רכבת ישראל, הן לחשית תחבורה טובה יותר והן לשירותי תחבורה טובים יותר.

היור"ד בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ואחריו, — לאחרון, חבר הכנסת אהרן הראל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את השר ואת אנשי משרדו על הצעת התיקון לחוק רשות הנמלים, שיהפך היום לחוק רשות הנמלים והרכבות. אני רוצה לברך גם את היושבים ביצע, אנשי הרכבת ואנשי רשות הנמלים, ואת חלקם אני מכיר. דיברו כאן בהערכה על העובדים ועל ההנהלות, ואני רוצה להצטרף למשכחים ולומר שאין ספק שכאשר מדברים על גופים המנוהלים כהלכה, יש להגיד גם מלה טובה לאנשים העובדים בגופים אלה ועושים מלאכתם נאמנה.

חברת הכנסת אורה נמיר, לדעתי החוק הזה אינו טכני כלל. זהו חוק מהותי, הבא לשנות סדרי בראשית. אני מצטער שלקח זמן רב כל כך להביא אותו, אבל משהובא, יש לברך עליו ולהגיד תודה, כי הוא עתיד לשנות דברים מהותיים. חבר הכנסת נחמיאס, הייתי שמח אילו אפשר היה לצרף לזאת את כבישי הארץ. אני זוכר את המאבק שהיה בכנסת ישראל על הקצאת 220 מיליון דולר, אם אינני טועה, כדי לפתור את בעיות הכבישים. לא יכולנו להעביר זאת, משום שהאוצר לא נתן, ובצדק.

יאיר צבן (מפ"ם):

— — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הוא לא נתן בצדק, משום שאיש מאתנו לא יכול היה להראות לאוצר היכן לקצץ.

יאיר צבן (מפ"ם):

מהיכן לקחת, לא היכן לקצץ.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מהיכן לקחת והיכן לקצץ, כי התקציב היה קיים.

יאיר צבן (מפ"ם):

מבחינת ההוצאה הציבורית, מה ההבדל אם אותו סכום מוצא דרך משרד התחבורה או דרך הרשות? אנב, לכן התנגד האוצר לכל העסק הזה.

בני שלטא (הליכוד):
זה כמעט מוכן מאליו.

אהרן הראל (המערך):
אתה יודע מה? מתברר שהמון דברים שהם מובנים מאליהם פתאום הם לא כך מובנים, והייתי מודה מאוד לשר אם יגיב בעניין זה בנוכחות הנציגות הנכבדה הישבת פה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
זו אחת הסיבות לכך שאני מצדד בחוק ביטוח בריאות — ששירותי המדינה יהיו כמו של קופת-חולים.

אהרן הראל (המערך):
חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, היות שגם אני מצדד בחוק ביטוח בריאות ממלכתי וגם אני חושב שלמדינת ישראל כבר צריך להיות חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כי יש דברים, ובכללם העניין הזה של העובדים, שהם עומדים מעל ומעבר לכל דבר, אני חושב שכאשר עושים מהלך כזה צריך לברך את הנהלת רשות הנמלים ואת הנהלת הרכבת, אבל גם את העובדים. אני רוצה שעובדים שיחול עליהם שינוי כזה ידעו שמצפה להם עתיד טוב יותר, ואשמח מאוד אם השר יגיד זאת כמסגרת תשובתו על הדברים.

עוד הערה אחת, אולי שאלה: אם זה איחוד אמיתי, למה צריך יושב-ראש וממלא-מקום האחראי לרכבת? אולי הם יגיעו ביניהם להבנה, שחלוקת העבודה היא אחרת? למה צריך שדווקא ממלא-המקום יעסוק רק בענייני הרכבת, והיושב-ראש — בענייני הנמלים? זה לא טוב מבחינה ניהולית. מבחינה ניהולית — יש יושב-ראש, יש ממלא-מקום, יקבעו הם את חלוקת העבודה ביניהם. למה צריך פה, מעל הכמה הזאת, לקבוע מראש את חלוקת העבודה של היושב-ראש וממלא-מקומו? ישבו היושב-ראש וממלא-המקום שבת אחים גם יחד ויעשו חלוקת עבודה, יחליטו מה טוב כשביל העבודה הזאת. לכן, הייתי רוצה לשמוע הערת השר בנושא.

עם כל ההערות שהעתי — אני מקווה שיהיה טוב לעם ישראל.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. אדוני השר, אתה רוצה לענות למתווכחים? בבקשה.

שר התחבורה ח' קורסו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחיחם להערות שהשמיעו כאן כמה חברי כנסת, ואני מקווה שזה יחסוך לנו עבודה בוועדה ואולי גם בדיון בקריאה השנייה והשלישית.

להערותיו של חבר הכנסת יצחק ארצי: לרכבת ישראל לא היתה תקומה אילולא מצאנו לה את האכסניה של רשות הנמלים. גם אם בשנים האחרונות היא עברה תהליך של פיתוח, לעומת הצרכים, לעומת היעודים שאנו מצפים ומחכים שהרכבת תמלא, לא היה בכך משום מענה. לא היינו מזויזים זאת בשום פנים ואופן אילולא מצאנו לה את האכסניה. אילו היתה הרכבת גוף היוצר הכנסות, כמו חברת הבזק, כמו רשות הדואר, כמו רשות הנמלים, כמו רשות שדות התעופה, שהן גובות אגרות ומזה אפשר ליצור תקציב שוטף ותקציב פיתוח, ייתכן מאוד שהרכבת היתה יכולה לקום בדרך אחרת.

הובלת נוסעים במדינת ישראל היא גירעונית, היא מסוכסכת, ואין כל אפשרות לתת לתחום זה תנופת פיתוח כהיקף אדיר. רכבת נדרשת היום לעשות זאת. רכבותי, יש לנו 13,000 קילומטרים כבישים ואין שום אפשרות, בכל הן

יש בעיה של רכבת ישראל? — צריך היה להתמודד עם הבעיה על-ידי הקצאת תקציבים ממשלתיים. על-פי ההיגיון הבריא — כך צריך היה לנהוג. ואני רוצה לומר שהערת זאת אינה מתייחסת לרשות הנמלים, שלה יש בהחלט הנהלה וצוות עובדים הראויים לכל הכבוד; והוא הדין ברכבת ישראל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
לא רק הנהלה טובה יש לרשות הנמלים, אלא גם מיליארד שקל.

אהרן הראל (המערך):
האמן לי, ההתלוצצות שלנו כאן מראה את מידת הרצינות שבה אנו דנים על חוקים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מצטער מאוד אם אתה מתייחס לדברים כאל דברי לצון.

אהרן הראל (המערך):
אני מתייחס לעניין הזה בכל הרצינות. אילו מצאתי להצעה סיבה הגיונית, לכך מעניין העורך הכספי — מה זה פה, ממשלה וזה? אנחנו מתירנים עם ממשלת אנגליה, עם ממשלת ארצות-הברית? ואם יש ברשות הנמלים עודפים — על ממשלת ישראל לדעת להעבירם ממסגרת אחת לשנייה. אם יש עודפים עקב יעול, עקב גבייה נכונה, עקב שיטת עבודה נכונה — תעבירו את הרווחים לרכבת ישראל, כדי שתוכל למלא את יעדיה. כך צריך היה לפעול, אילו פעלו לפי ההיגיון כלשהו.

אם כן, אינני מתלהב כל כך מהעניין, זאת בלשון המעטה. אבל, אם נגזרה עלינו ההצעה הזאת — אני רוצה להעיר שלוש הערות ולומר מה כן צריך לעשות. קודם כל, יש לקבוע שהכית הזה יכתוב לגוף החדש שיוקם — ואני אומר, יכתוב — שתי משימות שתהיינה ראשונות בסדר העדיפויות שלו: האחת — בניית רכבת לאילת, השנייה — בניית רכבת הפרברים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
רכבות הפרברים.

אהרן הראל (המערך):
הבית הזה צריך להחליט על בניית הרכבת לאילת, זהו יעד לאומי שיש בו חשיבות גדולה ביותר — לצורך זה יש לגייס הון, וניתן לגייס הון למטרה זאת, ולא להשתמש, חס וחלילה, רק בעודפי רשות הנמלים. כמו כן, צריך לפעול במרץ, כפי שצריכה לעשות מדינה רצינית, להקמת רשת רכבות שתקשר בין אזורים הקרובים למטרופולין של תל-אביב לבין העיר עצמה, וזאת לפני שהכבישים באזור יסחמו כעודה כזאת, שגם עובדי רשות הנמלים לא יוכלו להגיע לעבודתם. יש לפעול בדחיפות לבניית הרכבות הללו, אשר יקשרו בין האזורים השונים ויאפשרו לאנשים להגיע בזמן לעבודתם ולמלא את התפקוד הנדרשת.

הערה נוספת לגבי דברים שאמר חבר הכנסת צבן, אדוני השר, צריך להביא בחשבון שיש בארץ חוק אשר לשני מפעלים המתאחדים לגוף אחד, כאשר מצטרפים עובדים ממסגרת אחת, שבה יש להם זכויות נוסיוניות, לעובדים במסגרת שנייה, שבה יש לעובדים פחות זכויות, משווים את העובדים כלפי מעלה. זה לא מוכרח להיות מהיום למחר, אבל התהליך צריך להיות בהחלט של השוואת התנאים והעלאת רמת החיים של ציבור העובדים בהתאם לחוק במדינת ישראל. זוהי אולי נקודת האור הגדולה ביותר שאני רואה — — —

מצב בריא, שאוניות יפקדו גם את חיפה וגם את אשדוד? אבל כמעט 80% מהאוניות עושות זאת, מפני שאין תחבורה יבשתית משולבת בין הנמלים. החיסכון הזה כלבד יכול לתת למשק סכומים עצומים. אם ההובלה היבשתית תהיה נוחה, מהירה ומשולבת, הרי לא תהיה בעיני הצרכן כל חשיבות לשאלה אם המכולה שלו תגיע לחיפה או לאשדוד; העיקר, שיקבל אותה כעבור יום או כעבור כמה שעות למפעל.

חבר הכנסת שבת רייס מאוהב בשתי הרשויות. גם אני מאוהב בהן! אף-על-פי שאין לנו נמל בירושלים וכמעט גם לא רכבת. אני חושב, שההאבה אליהם באה פשוט מפני שהם גופים טובים.

בהזדמנות זאת אני חייב לומר על הרכבת, שעובדיה עשו כבוד דרך בתנאים מגבילים וקשים ובהעדר תקציבים. יש פיתוח רחב מאוד ברכבת, בעיקר כתחום הובלת המטענים. גם כתחום בתיהם-מלאכה מאורגנת כיום הרכבת היטב, ואין ספק שבהזדמנות זו צריך לומר ישר כוח הן לעובדים, הן להנהלה והן למנהל הנוכחי ולמנהלים שקדמו לו.

לחבר הכנסת נחמיאס, התוכנית לרכבות הוכנו כבר לפני חמש שנים. אני אישרתי תקציב להכנת תוכנית לרכבות הפרכיות בתל-אביב, אלא שזה אורך זמן. אחד התורמים כבר עבר מבחן של מומחים מחוץ-לארץ. שלושה מומחים ממדינות שונות בעולם באו לארץ על חשבוננו ואישרו את התוכנית של התוואי לרכבת פתח-תקווה; תוואי שנמצא על-ידיהם המתאים ביותר. אבל, לפעמים מתמשך הזמן שבין חבלי הלידה לבין הלידה עצמה.

גם לגבי השילוב, לפני שנתיים הקימותי את מועצת הרכבת כדי להביא לכלל האיחוד הזה, שנעשה בניגוד לרצונו של משרד האוצר. הקונצפציה של האוצר היא לראות את הרבדים מוזרזת ראייה תקציבית כלבד, ואף לא כלכלית. האם דרכים אינן ההשקעה הטובה ביותר במשק? ובכן, הן עדיין ההשקעה הטובה ביותר במשק. אנחנו סובלים היום מאובדן זמן, מפגיעה בבריאות, מאבטות, ומתקלות אין סוף.

אהרן נחמיאס (המערך):
משחיקה — — —

שר התחבורה ח' קורפו: אנחנו סובלים בגלל העדר תשתית. אילו השלמנו את "נתיבי איילון" שנה אחת קודם, היינו חוסכים 50 מיליון דולר.

היור"ר בן-מאיר: אין יעוד תשואה כלכלית כזאת.

שר התחבורה ח' קורפו: נכון. כל העלות כולה הדרושה להשלמת הפרויקט היא 45 מיליון דולר. שום השקעה בשום ענף במשק אינה בעלת חשואה גבוהה כמו זאת המושקעת בענפי התחבורה.

יאיר צבן (מפ"ם): אבל, לו חסכו 50 מיליון דולר, לא היה האוצר נותן את הכסף למשרד הבריאות, למשל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד): מה אתם עושים היום-כל הזמן, חשבון עם האוצר?

יאיר צבן (מפ"ם): זה לא חשבון עם מודעי. מה אתה רוצה?

היור"ר בן-מאיר: הוא החליט שאם פוגרום, אז עד הסוף.

שבעולם, לבנות חשתי שתוכל לתת רמת מעור אינרפית בארצנו. אין שום אפשרות, זה למעלה מהכפלת צי הרכב. על כן אנחנו חייבים לפתור את הבעיה של התחבורה הציבורית באמצעות נתיבים מיוחדים לתחבורה ציבורית ושימוש בהולכה מסליתית. בלא תחבורה מסליתית לא נוכל לפתור את בעיותינו, ובעוד חומש או עשור נמצא את עצמנו חנוקים בלא כל יכולת לנוע.

רבותי, אתם טועים, הרורבות של רשות הנמלים לא באו בשל אגרות יקרות. האגרות של הנמלים שלנו נמוכות ב-30% עד 50% מהאגרות בנמלים אירופיים. הרורבות באו, קודם כל, משימוש נכון בכספים בתקופת האינפלציה, ומהדבר החשוב — התייעלות. היו ברשות 5,000 עובדים כעבר, והיום היא עובדת עם 2,300. במשך שנה היא הכפילה את השינוע. כאשר רואים את זה מבטים מהו סוד ההצלחה של הרשות: ניהול טוב, ציוד טוב ושימוש נכון בכספים.

יאיר צבן (מפ"ם): האם השכר בנמלים, צמוד לתפוקה?

שר התחבורה ח' קורפו: השכר של העובדים עלה עם התפוקה. לא היתה פסיעה אחת לכבר העלאת התפוקה בלי שיפור השכר והמעמד של העובדים.

יאיר צבן (מפ"ם): באותו יום?

שר התחבורה ח' קורפו: ללא יוצא מהכלל. לכן, אם מדברים על רורבות צריך לומר: ישר כוחכם שהשכלתם לעשות זאת. לא העלאת שיעורי האגרות הביאה לכן. וכיום, כמצב הנוכחי, יש בקשה שלהם להורדת התעריפים, על אף העובדה שהם נכנסים להיקף השקעות כל כך גדול. יש נכונות מצדם לשלם לאוצר את מה שהוא מבקש בשל לתצים ומצוקות שלו. לתת לו את מה שהוא מבקש, אך בדרך שהם מציעים אותה; אבל הם מוכנים לתת את כל הכספים.

אל נשכח שגם על-פי התוק, המשתמשים יושבים במרעצת הרשות והם קובעים את התעריפים. זה לא גוף שידשבים בו נציגי משרד ממשלה וקובעים את התעריפים. נציגי המשתמשים יושבים במרעצת המנהלים. התקציב שלהם חייב באישור הממשלה, האגרות צריכות את אישור ועדת הכספים, וכל צעד שלהם דורש את אישור הממשלה. איפה, אם כן, הספקולציה? איפה הרווחים מן אוריר?

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז): ההסבר שלך — — —

שר התחבורה ח' קורפו: אבל זהו ההסבר הנכון. האגרות שלהם חייכות לעבור דרך ועדת הכספים, כי היא זו שמאשרת אותן. גם תקציבי הפיתוח שלהם, כל תקציב ותקציב, מאושרים על-ידי הממשלה.

היו כאן כמה חברי כנסת שהצביעו על אנומליה כביכול במיווג הנמלים הרכבות. רבותי, שעות בידכם. המערכת הזאת פועלת כך כמדינות רבות בעולם, שלא לדבר על הקונצפציה הקיימת בשטח ההובלה, בשנינו מבית לבית, אשר מחייבת כמעט את יצירת המיווג, או לפחות את שיתוף הפעולה בין הנמלים לרכבות.

80% מהאוניות הפוקדות את נמלי הים התיכון פוקדות גם את חיפה וגם את אשדוד. האם אתם יודעים זאת? האם זהו

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת נחמיאס, אנחנו זקוקים לחוכמה-אב לתחבורה יבשתית, זה נכון. חייב להיות תיאום, חייבת להיות חלוקה מתואמת בין השקעה מסלית לבין השקעה בכבישים. חייב להיות תיאום, אבל עדיין אנחנו רחוקים מהכללת כל בעיית סלילת הכבישים במשרד אחד. זה עדיין לא במשרד אחד. לכן, צריך לחכות. "נהרג טורקי וננוח." אולי יתמול מזלנו ונצליח בשילוב הרכבות ברשות הנמלים, נפתח אותן היטב וברבות הימים יעלה בידנו גם להקים רשות מרכזית לתחבורה ודרכים.

בני שליטא (הליכוד):

מה יש לך נגד הטורקים?

שר התחבורה ח' קורפו:

להיפך, אני בעד הטורקים. אני אמרתי להרוג רק אחד.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני מסכים עם מה שאתה אומר, אבל המצב חמור מאוד וצריך למחר — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת נחמיאס, נשתדל למחר, נשתדל לעשות זאת.

לחבר הכנסת בני שליטא, אתה חששת מריבוי מנגנונים. נרמה לי שאתה יכול להסיר מלבך את הספקות ואת החששות האלה. אין חשש כזה. ראה מה נעשה בתחום הזה עד היום, ותוכל להאמין שגם כעתיד זה לא יתנהל בצורה גרועה יותר.

לחבר הכנסת יאיר צבן, אין ספק לגבי הפסדי כ"ל — "כימיקלים לישראל", ויש עוד הרבה מאוד גופים המפסידים בגלל חוסר יכולת לשנע את מטעניהם במהירות ובתעריפים מתחלים. אין ספק בכך. הרכבת היא אחד המכשירים הטובים לזה. אגב, היום הרכבת מסכסדת את כ"ל, כי הם עשו אתם תחנה צמוד לדולר וזה כבר שנתיים שהם רק מפסידים. אני מקווה שבהסכם החדש, של השנה הבאה, זה ישתנה.

יאיר צבן (מפ"ם):

וכי"ל צמודה לתחנה.

שר התחבורה ח' קורפו:

כן, נכון, הם צמודים מאוד לתחנה.

לגבי הבעיות שהעלית ביחס לעובדים, אין לחשוש. גם אתה וגם חבר הכנסת אהרן הראל דאגתם, אבל אני רוצה להניח את דעתכם ולומר, שהעובדים רק ישפרו את מעמדם. זה מעוגן בחוק. זה יעוגן בהסכם שייחתם בין הממשלה לרשות. ואנחנו נפעל כעניין הזה כפי שפעלו רשות הדואר וחברת הכוב. אנחנו נעביר את העובדים בצורה מסודרת ותוך הכסתח הזכויות. גם של הגמלאים. כל הדברים האלה ימצאו את פתרונם בדרך הנכונה.

יאיר צבן (מפ"ם):

מה עם הגמלאים של רשות הנמלים?

שר התחבורה ח' קורפו:

אותו דבר. הם יעברו לקופות הגמל של הרשות. ההסכם יכלול הכול, תהיה בו דאגה לכל העובדים ולכל הגמלאים.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מבקש שתבדוק בכל זאת את העניין הזה.

שר התחבורה ח' קורפו:

טוב.

לחברת הכנסת אורה גמיר — לא רק בעתלית חנכנו תחנה, חנכנו תחנות במקומות נוספים בארץ. למשל בכפר-יהושע, ושם הקימונו אפילו חניון. לא צריך לגנוח את חבר הכנסת גרופר על כך שהוא, כתושב עתלית, ביקש שירמו קצת את הרציף, כדי שיהיה נוח יותר לתושבים, בפרט שהוא לפעמים קופץ מן הרכבת, ובוודאי היתה הצדקה מספקת להרים קצת את הרציף.

אהרן הראל (המערך):

הוא יוכל לקפוץ ישר למים — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת גולדשטיין, אל תדאג, אנחנו נגיע גם לכפר-סבא. יש כבר בדיקה של האפשרות להגיע ברכבת אפילו לקלקיליה. יש שם תחנה יפה מאוד. עם חניון גדול, ואנחנו מתכננים ליצור אפשרות לתושבי יהודה ושומרון להגיע עם רכבם לתחנה, לעלות על הרכבת ולנסוע למרכז המטרופוליטני של חל-אביב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני שמח שאתה דואג גם לתושבי יהודה ושומרון — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

תהיה עוד בעיה עם בגדאד — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא, לגבי בגדאד יש לנו בעיה עם האירנים.

שר התחבורה ח' קורפו:

לאור כל הדברים האלה אני רוצה לקוות שתבחר הכנסת הראל לא יבקש שנהרגו אותו. פשוט אין צורך בכך. אנחנו נשכנע אותו שהצעת החוק שהגשנו איננה הצעה טכנית בלבד אלא היא פתיחת דף חדש, ולהערכת חיוני, בתחום התנועה בארץ. רצוי שצעד זה ייעשה מוקדם ככל האפשר כדי לקדם מערכת זו לקראת העתיד, אשר נראה לנו עגום בלעדיו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה של הכנסת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק רשות הנמלים

(תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988, לוועדת

הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

פה-אחד מועברת ההצעה לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ואני מבין אותך, אדוני השר, על הצעד הראשון הזה.

ט. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987, התשמ"ח — 1988*
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

קריאה:

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987, התשמ"ח — 1988. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. חברת הכנסת עדנה סולודר תגיש את הצעת החוק מטעם ועדת הכספים.

עדנה סולודר (כשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, מי מייצג כאן את הממשלה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

איני יודע.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני שר התחבורה, אולי תישאר כאן.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבדת להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק התקציב (מס' 2) לשנת 1987, התשמ"ח — 1988.

הצעת חוק זו, המציעה תקציב נוסף, באה לתת ביטוי לתוספת ההוצאות ולתוספת ההכנסות שנגרמו לתקציב המדינה בשנת הכספים 1987 בעקבות השינויים שחלו בסעיפים הבאים:

בצד ההוצאות — 1. עליית השכר הריאלי במשק, ובכלל זה השכר הממשלתי, כ-6% מעבר להנחות התקציב המקורי; 2. תוספת הוצאה בסעיפי הסובסידיות עקב אי-עדכון מחירי המוצרים המסובסדים כהתאם לעלויות וכשל חתימת הסכם בין "אגד" לבין הממשלה, שהסדיר היחסים ביניהם ואישר הצטיידות באוטובוסים; 3. אי-ביצוע החלטות הממשלה בנושאי חינוך, כריאות ומענקי השקעות; 4. עלייה בביצוע מענקי השקעות; 5. ירידה בהוצאות הצמודות למטבע חוץ. מאחר ששער חליפין כפועל נמוך מהשער שנחזה בתקציב המקורי לשנת 1987.

בצד ההכנסות — 1. עליית השכר כאמור לעיל וכתוצאה מכך עליית ההכנסות ממסים; 2. גידול בפעילות במשק; 3. עלייה בצריכה מעבר להנחה המקורית; 4. רפורמה במס העמקת הגבייה; 5. ירידה בהכנסות הצמודות למטבע חוץ כאמור לעיל.

כל תוספת ההוצאה בתקציב הנוסף בסך מיליארד ו-160 מיליון שקלים ממומנת מתוספת הכנסות. יהו על כן, תוספת ההכנסות עולה על תוספת ההוצאות, והגירעון בתקציב יורד כ-350 מיליון שקלים.

אני מבקשת לאשר את הצעת התקציב הנוסף בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. ובכן, אנחנו ניגשים להסתייגויות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת דוד מגן ביקש שלא להצביע על ההסתייגויות שלו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני יודע. אני מבין שגם ההסתייגויות של חבר הכנסת יעקב זאק אמר — — —

* "חבר הכנסת", חוב' כ', עמ' 2068; נספחות.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אם כן, גם הסתייגויות זו יורדת.

עדנה סולודר (כשם ועדת הכספים):

הורידו את ההסתייגויות?

היו"ר ד' בן-מאיר:

כן, אבל יש הסתייגויות לחבר הכנסת צבן.

עדנה סולודר (כשם ועדת הכספים):

אולי יפנין גם הוא הפעם סולידריות ויותר? ולא — נילץץ להוריד את ההסתייגויות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הוא אינו הולך בדרכיו של חברו צוקר מעיריית תל-אביב, שהוריד את העתירה לבג"ץ כדי לאפשר לעירייה להמשיך להוציא כסף.

בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר בשניים-שלושה משפטים על תוספת ההכנסות. תוספת ההכנסות היתה יכולה להיות גדולה הרבה יותר אלמלא חוללה ממשלת האחדות הלאומית, השותפות של הליכוד ומפלגת העבודה, הן בשנה שעברה והן השנה את הרפורמה במס הגרוסיבית ביותר שידע העולם המערבי בשנים האחרונות.

אשר לסעיף ההוצאות, יש לי כאן שלוש הסתייגויות, ואני מבקש להצביע על כל אחת בנפרד. כל אחת היא בשיעור צנוע של 10 מיליון שקלים: 10 מיליון שקלים תוספת למשרד החינוך והתרבות, 10 מיליון שקלים תוספת למשרד העבודה והרווחה ו-10 מיליון שקלים תוספת למשרד הבריאות.

התוספות האלה הן סכומים הדרושים כיום ביותר לשלושת המשרדים הללו. שמענו משרת הבריאות על המצוקה של משרד הבריאות. יש אפשרות תקציבית לתת את הסכומים האלה. ההתעקשות של האוצר היא בדיוק מסוג התעקשות שהביאה לחוק האבסורדי שדיברנו עליו קודם: ההוצאה הציבורית בעניין הרכבת תחבצע, רק לא דרך התקציב. במשרד העבודה והרווחה יש כמה צרכים דוחקים, במיוחד בתחום של ילדים מפגרים. מתן 10 מיליון שקלים, למעשה מעורפי התקציב של השנה הזאת, יכול לסייע רבות. משרד החינוך והתרבות גם הוא במצוקה. לא יקרה שום אסון אם יחליטו על הגדלת ההוצאה התקציבית בסכום הזה. שהוא אחר קטן מאוד מתקציב המדינה לשנת 1987. אלה צרכים דחופים של שלושה משרדים שיש להם מצוקות קשות ביותר. משרד החינוך והתרבות, משרד העבודה והרווחה ומשרד הבריאות. יש להם צרכים קונקרטיים דוחקים מאוד.

אני מבקש להצביע על כל אחת מההסתייגויות האלה בנפרד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. בבקשה, חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדה סולודר (בשם ועדת הכספים):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקשת, כמובן, לרחות את שלוש ההסתייגויות של חבר הכנסת יאיר צבן.

היו"ר ד' בן־מאיר:

לתוספת הראשונה יש שלוש הסתייגויות של חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אבקש להצביע על כל אחת מהן בנפרד.

היו"ר ד' בן־מאיר:

שמעתי, למה אינכם נותנים קרייט ליושב־ראש הישיבה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כמיוחד לך.

היו"ר ד' בן־מאיר:

חבר הכנסת וירשובסקי, חבר הכנסת צבן אינו "מפרגן". הוא חושב שכולם שוכחים.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת צבן לסעיף 20 — אשר למשרד החינוך והתרבות, יריס ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

תיקון א' של חבר הכנסת י' צבן לתוספת

הראשונה לא נתקבל.

היו"ר ד' בן־מאיר:

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת צבן לסעיף 23 — אשר למשרד העבודה והרווחה, יריס ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

תיקון ב' של חבר הכנסת י' צבן לתוספת

הראשונה לא נתקבל.

היו"ר ד' בן־מאיר:

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת צבן לסעיף 24 — אשר למשרד הבריאות, יריס ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

תיקון ג' של חבר הכנסת י' צבן לתוספת

הראשונה לא נתקבל.

היו"ר ד' בן־מאיר:

מי בעד אישור התוספות כפי שהציעה הוועדה — יריס ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

התוספות, כהצעת הוועדה, נתקבלו.

היו"ר ד' בן־מאיר:

אני קובע בזאת, שאישרנו בקריאה שנייה את התוספות. קראתי את התוספות. יש תוספת ראשונה ואחר כך תקבולים ומלוות נוספים. הצבעתי את שניהם.

אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987, כפי שהוצע על־ידי הוועדה — יריס ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987,

החשמי"ח — 1988, נתקבל.

היו"ר ד' בן־מאיר:

אני קובע בזאת שהצעת החוק נתקבלה גם בקריאה שלישית.

עדה סולודר (בשם ועדת הכספים):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקשת, כמובן, לרחות את שלוש ההסתייגויות של חבר הכנסת יאיר צבן.

אבל, בהודמנות זו מבקשת אני להעיר, שאנו מעבירים כאן למעלה ממיליארד שקלים נוספים לתקציב המדינה ללא השתתפות של שר האוצר, ללא השתתפות אף אחד משרי הממשלה, ללא השתתפות ראשי הקואליציה, ללא השתתפות יושב־ראש ועדת הכספים. אני רואה את הדבר הזה בחומרה רבה, ואני רוצה לציין שבאולם הזה נמצא קומץ קטן של חברי הכנסת, ואני אקרא בשמותיהם: חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, חבר הכנסת יאיר צבן, חבר הכנסת שבח רייס, חבר הכנסת אהרן הראל, חבר הכנסת יצחק ארצי, וכרגע הגיע גם חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ודאי כדי לתת סיוע למסתייגים.

היו"ר ד' בן־מאיר:

רגע אחר, יש גם יושב־ראש.

עדה סולודר (בשם ועדת הכספים):

וכמובן, יושב־ראש הישיבה, סגן יושב־ראש הכנסת, חבר הכנסת דב בן־מאיר.

יאיר צבן (מפ"ם):

איך תרימו יד? אתם יודעים שאתם זקוקים — — —

עדה סולודר (בשם ועדת הכספים):

אני מציעה, כמובן, להעביר בכל זאת את חוק התקציב מפני שחללים בו אלפי אנשים, ואם לא נעביר אותו, הם יישארו מחוץ בבוקר ללא משכורת ואולי ללא פת לחם.

יאיר צבן (מפ"ם):

— — —

היו"ר ד' בן־מאיר:

תודה רבה. וככן, אנחנו ניגשים להצבעה. לסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. מי בעד ההסתייגות?

יאיר צבן (מפ"ם):

סליחה, אדוני, אני מבקש להסביר משהו.

עדה סולודר (בשם ועדת הכספים):

כבר מצביעים.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני רוצה להצביע על כך שזו תוצאה — — —

היו"ר ד' בן־מאיר:

אבל אני מבקש ממך שלא להפריע לי באמצע ההצבעה. אחרי ההצבעה נראה מה יהיה. יש גם תוספת.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן?

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת י' צבן לסעיף 1 לא

נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף 1 לא

נתקבל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' בן־מאיר:

לסעיפים 2 ו־3 אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיפים 2 ו־3 נתקבלו.

מדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש חמישה קולות — בעד, ושני קולות — נגד. אושר
תקציב של 1 מיליארד ו-160,000 שקל.

היו"ר ד' כ"מאיר:
יש שבעה קולות — בעד, ושני קולות — נגד, וזו
פרופורציה — — —

יאיר צבן (מפ"ם):
רוב מיוחס.

אהרן נחמיאס (המערך):
פרופורציה מוחצת.

היו"ר ד' כ"מאיר:
— — — זה רוב של 400%, זה בסדר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
האם הם רוצים לערער על המספר, אולי קבוע שני מונים?

היו"ר ד' כ"מאיר:
תודה. חברי הכנסת, בזאת מיצינו את סדר-היום. הישיבה
הבאה — — —

הישיבה נעולה בשעה 21:15.

שבח ויס (המערך):
אבקש הערה.

היו"ר ד' כ"מאיר:
בבקשה.

שבח ויס (המערך):
אני רוצה להביע צער וכאב על כך שבענין כה חשוב
הסיעות מיוצגות על-ידי שישה-שבעה חברים — — —

היו"ר ד' כ"מאיר:
כן, חברת הכנסת עדנה סלודר כבר העירה על כך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מודיע שסיעתי לא השאירה אותי
במליאה, אלא נשאיתי משום חשיבות הנושא.

יאיר צבן (מפ"ם):
— — —

היו"ר ד' כ"מאיר:
חברי הכנסת, הודעתי על מיצוי סדר-היום לישיבה הזאת.

הישיבה הבאה — מחר בשעה 11:00, ישיבה זו נעולה.

הישיבה נעולה בשעה 21:15.

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —